

[หัวใจคืนถิ่น]

ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น
และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง

[หัวใจคืนถิ่น]

ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น
และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง

ที่ปรึกษา

นายคำเตื่อง ภาชี

ดร.เฉลิมพล เกิดมณี

ดร.ผ่องพรรณ เอกอาวุธ

นายพลากร วงศ์กองแก้ว

นางสาวรัชรา เอียดศิริพันธ์

นายธนพล เมืองเฉลิม

นางสาวเสาวลักษณ์ ปกปักษ์พาย

นายยงจิรายุ อุปเสน

บรรณาธิการ

นางสาวสุธิดา บัวสุขเกษม

นายเสกสัน ไชยวุฒิ

นางสาวกรรณิการ์ แพแก้ว

นางสาวนันทกานต์ อุบลภาพ

ประสานงาน

นายเสกสัน ไชยวุฒิ

ชุดประสบการณ์

ตัวแทนคนรุ่นใหม่ รุ่น 2 - 4

จัดพิมพ์โดย

สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)

912 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. 10240

Homepage : www.codi.or.th โทร 0-2378-8300

คำนิยม

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

การที่จะทำให้ชุมชนน่าอยู่และสร้างสำนึกรักบ้านเกิดได้นั้น มีปัจจัยสำคัญ

4 ประการ คือ

ปัจจัยข้อแรก ท้องถิ่นแบบใดที่จะทำให้คนรุ่นใหม่อยากอยู่

ปัจจัยที่สอง คนรุ่นใหม่แบบใดที่ท้องถิ่นต้องการ

ปัจจัยที่สาม ควรมีนโยบายอย่างไรที่เอื้อต่อการทำให้ท้องถิ่นมีความน่าอยู่
เป็นที่พึงปรารถนาสำหรับคนรุ่นใหม่

ปัจจัยข้อสุดท้าย มีกุญแจสำคัญที่ทำให้เรื่องนี้เป็นจริง คือ

1. ความรักและความดี
2. การเรียนรู้ที่มากกว่าความรู้
3. การจัดการที่ดีที่จะทำให้ปัจจัยต่างๆ บรรลุผลที่พึงประสงค์

ปัจจัย 4 ข้อ กุญแจ 3 ดอก จะเปิดประตูสู่ชุมชน สร้างคนรุ่นใหม่ที่มีสำนึก
รักบ้านเกิดได้ ก็ต่อเมื่อคนรุ่นใหม่และชุมชนพัฒนาเข้าหากัน มิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ปรับตัวเพียงลำพัง

ปาฐกถาพิเศษงานสัมมนาบัณฑิตคืนถิ่น

กรกฎาคม 2549

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจฉิมคาถา

คำเตือน ภาซี

ประธานคณะทำงาน

โครงการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่หัวใจรักถิ่น

บัณฑิตทั้งหลาย เธอทั้งหลายจักสำคัญข้อนั้นเป็นเอน หากโลกเราอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้ มีน้ำท่วมขังพื้นผิวโลกทั้งหมด จนกลายเป็นมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ไพศาล และมีคนทำยางรัดผมหล่นลงไปในมหาสมุทรนั้น และเราก็ไม่รู้ได้ว่า ยางรัดผมวงนั้นล่องลอยอยู่จุดไหนของมหาสมุทร และยังมีลมทางทิศใต้ ได้พัดพาเอายางรัดผมวงนั้นไปทางทิศเหนือ ส่วนลมทางทิศเหนือ ก็ได้พัดพาเอายางรัดผมวงนั้นไปทางทิศใต้ และลมทางทิศตะวันออกก็ได้พัดพาเอายางรัดผมวงนั้นไปทางทิศตะวันตก ส่วนลมทางทิศตะวันตกก็พัดพาเอายางรัดผมวงนั้นไปทางทิศตะวันออก เป็นอยู่อย่างนี้นานนับ กัป-กัลป์ โดยไม่มีเวลาที่จะหยุดนิ่ง

บัณฑิตทั้งหลาย ในขณะที่เดียวกัน ภายใต้มหาสมุทรนั้นได้มีเต่าตัวหนึ่งซึ่งมีดวงตาบอดสนิททั้งสองข้างอาศัยอยู่ใต้มหาสมุทรนั้นด้วย และเต่าตัวนี้เมื่อครบหนึ่งร้อยปี จึงจักโผล่หัวขึ้นมาหายใจเพียงครั้งหนึ่ง จากนั้นก็จะดำดิ่งไปอยู่ใต้มหาสมุทรนั้นจนครบอีกหนึ่งร้อยปี จึงจักโผล่หัวขึ้นมาหายใจอีกครั้งหนึ่ง เป็นอยู่เช่นนี้ไม่

เปลี่ยนแปลง และเราก็ไม่รู้ได้ว่าเต่าตัวนี้อาศัยอยู่จุดไหนของมหาสมุทร เช่นกันกับยางรัดผมวงนั้น

บัณฑิตทั้งหลาย เธอทั้งหลายคิดว่าโอกาสที่จะเป็นไปได้ยากแค่ไหน หากจะให้เต่าตาบอดตัวนั้น ที่หนึ่งร้อยปีจะโผล่หัวขึ้นมาหายใจครั้งหนึ่ง แล้วให้หัวเต่าที่โผล่ขึ้นมาขึ้นตรงจนสวมเข้ากับยางรัดผมวงนั้นได้อย่างพอดีบ พอดี จึงอยากให้พวกเรลองตรองดูซิว่า เต่าตาบอดตัวนั้นจะใช้เวลากี่ปี จึงจะโผล่เอาหัวสวมเข้ากับยางรัดผมนั้นได้ หรือเต่าตาบอดตัวนั้น จะโผล่หัวกี่ครั้ง จึงจะทำให้หัวสวมเข้ากับยางรัดผมนั้นได้อย่างพอดีบพอดี ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากมากๆ

บัณฑิตทั้งหลาย อุปมาที่ยกมาถามพวกเรครั้งนี้ ที่คิดว่าเป็นไปได้ยากยิ่งนั้นฉันใด โอกาสที่ เรา จะได้เกิดมาเป็นคนแต่ละชาติ ยากแสนยากยิ่งกว่านั้น คุณยกกำลังล้านกันทีเดียว จึงอยากจะเตือนสติให้แก่พวกเรา ดังนั้นจึงอยากจะบอกพวกเราเอาไว้

บัณฑิตทั้งหลาย การที่พวกเราได้มีโอกาสได้เกิดมาเป็นคน และได้มาพบกันในชาตินี้มิใช่เหตุบังเอิญ แต่เป็นเจตนาของสวรรค์ ที่ให้เรามาบรรจบพบกัน อย่างพอดีบพอดีในชาตินี้ เพื่อจะมาชี้บอกเส้นทางเดินอันประเสริฐให้แก่พวกเรา นี่ ยิ่งเป็นเรื่องยากยิ่งกว่าที่กล่าวอุปมาทั้งหมด

บัณฑิตทั้งหลาย ณ บัดนี้ การที่เราได้มีโอกาสได้เกิดมาเป็นคนชาติหนึ่งนั้น เป็นโอกาสชั้นสูงสุดของมนุษย์และการที่เราได้เข้ามาใกล้ชิด พบปะผู้ รู้แจ้ง รู้จริง เป็นสัจแท้พิสูจน์ได้ มาชี้บอกทางอันประเสริฐให้แก่เรา เพื่อเราจะได้ก้าวเดินไปข้างหน้าบนเส้นทางอันประเสริฐ ถูกต้องและปลอดภัย และที่ผ่านมาก็ได้บอกหัวใจสาระสำคัญชีวิตแก่เราไปแล้ว คือ

1. จุดหมายปลายทาง ก็ได้บอกพวกเราไปแล้ว
2. เส้นทาง ที่จะไปสู่จุดหมายปลายทางก็ได้บอกเราไปแล้ว และ

3. เครื่องมือ ที่จะทำให้เราเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางได้สำเร็จนั้นก็ ได้บอกพวกเราไปแล้ว

บัณฑิตทั้งหลาย ณ บัดนี้ จึงเป็นหน้าที่ของเราเท่านั้น ที่จะชวนชวนย่นำพาตัวเอง ครอบครัวยุชมชน ให้พ้นไปจากหลุมรูกนั้นได้ บัณฑิตทั้งหลาย แม้แต่การเดินทางตามเส้นทางอันประเสริฐที่เราชี้บอกนั้นก็ตาม ก็จะมีมาร ที่จะคอยสร้างหลุมพรางดักพวกเราไว้อย่างมากมาย ดังนั้นจึงอยากจะย้ำเตือนพวกเราทั้งหลายว่า จงอย่าประมาท ส่วนว่าพวกเราเชื่อและเดินตามทางที่เราชี้บอกให้มันหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับเราแต่ละคนเท่านั้น ที่จะเป็นผู้เลือกหรืออยากทดลองเป็นเตาตาบอดยอมเสียเวลาเสี่ยง เพื่อหาทางเอาหัวสวมให้เข้ากับห่วงยางรัดผมให้ได้มัน ก็อยู่ที่กรรมของแต่ละคนไปเท่านั้น และเท่านั้นจริงๆ

สารบัญ

บทที่หนึ่ง	พลังคนรุ่นใหม่...นำสังคมไทยสู่การเปลี่ยนแปลง.....	9
บทที่สอง	ก้าวอย่าง มุ่งมั่น พัฒนา.....	17
บทที่สาม	เรื่องเล่า...คนหัวใจหิน.....	31

● บทที่หนึ่ง

พลังคนรุ่นใหม่...นำสังคมไทยสู่การเปลี่ยนแปลง

พลังคนรุ่นใหม่...นำสังคมไทยสู่การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีกำลังคนที่มีศักยภาพในท้องถิ่น ที่ผ่านมาผู้ที่ เป็นกำลังหลักในการทำงานให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดการพัฒนามักจะเป็นผู้ที่มีอายุมาก หรือผู้นำอาวุโส เพื่อประสานกับหน่วยงานภายนอก ประสานประโยชน์ด้านทรัพยากร องค์ความรู้ และภาคีสันับสนุน เข้ามาสู่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนั้น ยังต้อง ขยายผลงานรูปธรรมต่างๆ ที่ทำอยู่ไปสู่ชุมชนอื่นๆ ให้กว้างขวางมากขึ้น

ถึงแม้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจะดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ชุมชนท้องถิ่นก็ยังขาดผู้นำที่จะสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่นกัน โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคต ดังนั้นหลายฝ่ายทั้งภาค ประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น จึงเห็นว่าใน กระบวนการพัฒนา ถ้าหากจะนำไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง นอกจากทรัพยากร ด้านองค์ความรู้ ภาคีสันสนับสนุน และงบประมาณแล้ว ทรัพยากรบุคคลโดยเฉพาะ **“ผู้นำคนรุ่นใหม่”** ถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญที่จำเป็น ต้องมีกระบวนการสร้างและพัฒนา ศักยภาพอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง เพื่อให้เข้ามาสืบทอดเจตนารมณ์กระบวนการ พัฒนาของผู้นำชุมชนท้องถิ่นรุ่นเก่า และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ของชุมชน ท้องถิ่นต่อไป

ปี พ.ศ. 2545 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ร่วมกับเครือข่าย องค์กรชุมชนทั่วประเทศ ได้ริเริ่มการทำงานพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ โดยจัดทำเป็น **“โครงการอาสาสมัครพัฒนาองค์กรชุมชน”** ขึ้น เพื่อสร้างและพัฒนาคนรุ่นใหม่ใน ชุมชนท้องถิ่นให้กับขบวนองค์กรชุมชน ผลจากการดำเนินการโครงการ ได้ส่งผลให้

องค์กรชุมชนมีคนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อภารกิจ และเป็นผู้นำการพัฒนาคนรุ่นใหม่ของกลุ่มองค์กรชุมชน/เครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างน่าพอใจ ซึ่งกระจายตัวทำงานอยู่ในพื้นที่ทั้ง 5 ภาค ไม่น้อยกว่า 100 คน แต่เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงขยายผลได้เพียง 2 รุ่นเท่านั้น โครงการก็สิ้นสุดไป

ต่อมาปี พ.ศ. 2548 สถาบันฯ ได้ร่วมกับสำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้จัดทำ “โครงการสนับสนุนบัณฑิตคืนถิ่น” ขึ้น เพื่อส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่กลับคืนสู่ชุมชนท้องถิ่นตนเอง และได้มีส่วนร่วมสำคัญในการผลักดันงานของชุมชน จากการดำเนินงานโครงการในรุ่นที่ 1 ส่งผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจต่อทุกฝ่าย โดยพบว่า ครอบครัวของบัณฑิตกว่าร้อยละ 85 ของบัณฑิตทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการฯ ต่างให้การสนับสนุนการกลับมาทำงานในชุมชนท้องถิ่น ทำให้บัณฑิตมั่นใจที่จะอยู่ในชุมชนถึง 15 คน (จาก 19 คน) นอกจากนั้นเครือข่ายองค์กรชุมชนพึงพอใจที่มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถมาช่วยเหลืองานเครือข่ายให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี และมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ ที่นำไปปรับเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนได้ จากผลสำเร็จของการดำเนินงานในรุ่นที่ 1 จึงนำมาสู่การจัดทำโครงการพัฒนาคนรุ่นใหม่ขยายเพิ่มขึ้นอีก ในรุ่นที่ 2 , 3 และ 4 ในปัจจุบัน

เจตนารมณ์ของการดำเนินงาน มุ่งตอบโจทย์สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ทำอย่างไรที่จะให้คนรุ่นใหม่ ได้มีโอกาสเข้าสู่ขบวนการโดยที่ผู้ใหญ่ไม่ ปิดกั้น และให้การสนับสนุนด้วยการทำงานร่วมกันแบบคนสามวัย
2. ทำอย่างไรที่จะให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่ขบวนการนี้ สามารถจะดำรงชีพอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ ด้วยอาชีพที่เลือกเอง ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับครอบครัว
3. ทำอย่างไรที่จะให้คนรุ่นใหม่ สามารถนำความรู้ ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ เข้าไปสนับสนุนภารกิจของเครือข่ายองค์กรชุมชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเต็มที่
4. ทำอย่างไรที่จะให้คนรุ่นใหม่ เกิดความรู้สึกว่ามีร่มเงา ให้ความอบอุ่น มีจุดเชื่อมโยงให้คนรุ่นใหม่ด้วยกัน เข้าหากันได้ในสังคมไทย โดยที่คนรุ่นใหม่มีทางเลือกใหม่ สามารถอยู่ในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความเชื่อมั่น ท่ามกลางกระแสค่านิยมที่ผลักดันลูกหลานออกนอกท้องถิ่น

รูปแบบการพัฒนาที่ให้ชุมชนเป็นผู้จัดการเรียนรู้

➡ รูปแบบการบริหารโครงการ

โครงการสำนักirkกชุมชนคนรุ่นใหม่ (บัณฑิตรักถิ่น) เป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยขบวนองค์กรชุมชน และได้ทำสัญญาความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งจากการดำเนินการตามโครงการฯ พบว่า โครงการได้ดำเนินการโดยการกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารโครงการในระดับชาติ และมีคณะกรรมการโครงการในระดับภาคเป็นผู้ดูแลอีกระดับหนึ่ง และมีผู้ประสานงานบัณฑิตรักถิ่นในรุ่นต่าง ๆ เป็นผู้ประสานงานในระดับภาค เพื่อเชื่อมต่อข้อมูล กระบวนการทำงาน และผลจากการทำงานของบัณฑิตในพื้นที่จังหวัด ตลอดจนมีผู้ประสานงานโครงการดูแลการบริหารจัดการทางการเงิน บัญชี การรายงานผลการดำเนินงาน รวมทั้งการติดตามประสานงานกับผู้ประสานงานในระดับภาค

➡ รูปแบบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่

การพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ พบว่า ในระดับพื้นที่ คณะกรรมการบริหารโครงการฯ มอบอำนาจให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการโครงการฯ ภาคเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กรอบแนวคิดการสนับสนุนการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพตามความเหมาะสมในบริบทของแต่ละภาค โดยเน้นการพัฒนาเรื่อง

★ **การพัฒนาแนวคิดให้มีจิตอาสาในการทำงานพัฒนา**(ความดีที่จะเกิดขึ้นในใจ) โดยเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจผ่านการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ชุมชน/วัฒนธรรมชุมชน/ภูมิโนทัศน์สิ่งแวดล้อมในบริบทของแต่ละพื้นที่

★ **การพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน** (ความสามารถ) เพื่อสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายองค์กรพี่เลี้ยง เช่น การจัดการความรู้ชุมชน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการที่ดี การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเขียนแผนที่ GIS การสรุปและการจับประเด็น เป็นต้น

★ **ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น** (ความสุข) พบว่า คนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมโครงการสามารถเข้าใจวัตถุประสงค์โครงการ ได้เรียนรู้งานชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างฐานอาชีพร่วมกับครอบครัว อยู่กับครอบครัวได้อย่างอบอุ่น ได้รับการพัฒนาศักยภาพ และสรุปบทเรียนตัวเองอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ทั้งในระดับพื้นที่ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติ ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน และเครือข่ายองค์กรพี่เลี้ยงให้เป็นการสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีการขยายเครือข่ายคนรุ่นใหม่ (1 คนต่อ 5 คน) มีการรวมกลุ่มบัณฑิตออกค่ายอาสาพัฒนา บางคนสามารถพัฒนาตนเองเป็นวิทยากรกระบวนการได้ ในส่วนเครือข่ายองค์กรชุมชน ได้คนรุ่นใหม่เข้ามาสืบสานการทำงานต่อเนื่อง สนับสนุนงานในเรื่องของเทคโนโลยีและสารสนเทศ เป็นกองเลขาฯ จัดการเรื่องเอกสาร การเก็บข้อมูล บันทึกข้อมูล จัดทำชุดความรู้ต่างๆ เป็นต้น

ปัจจุบันมีบัณฑิตรักถิ่นที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการจำนวน 250 คน กระจายในพื้นที่ 5 ภาค เมื่อจบโครงการไปแล้วสามารถทำงานสนับสนุนเครือข่ายองค์กรชุมชนท้องถิ่น และดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ จำนวน 145 คน กระจายตามภาคต่างๆ ดังนี้ ภาคเหนือ 31 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 40 คน ภาคกลางตอนบนและตะวันตก 26 คน ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก 22 คน และภาคใต้ 26 คน และองค์กร/หน่วยงาน หรืองานที่คนรุ่นใหม่ทำอยู่ ณ ปัจจุบัน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองเลขาชุมชนจังหวัด สภาองค์กรชุมชน วิทยากรกระบวนการของศูนย์เรียนรู้ ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน สวัสดิการชุมชน กองทุนฟื้นฟู งานวิจัยท้องถิ่น งานสื่อชุมชน และงานเยาวชน ฯลฯ ส่วนมากจะช่วยในเรื่องการติดต่อประสานงาน งานเอกสาร ลงพื้นที่เก็บข้อมูล สรุปรายงาน บริหารจัดการงานสื่อสิ่งพิมพ์ เทคโนโลยี และจัดกิจกรรมให้กับเยาวชนในชุมชน

อาจกล่าวได้ว่า ระยะเวลาดำเนินโครงการนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมานับเวลาได้ 9 ปีแล้ว เมื่อเทียบกับจำนวนผู้นำคนรุ่นใหม่ที่กำลังเข้าสู่กระบวนการพัฒนา อาจจะมีจำนวนน้อย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวได้อย่างเป็นสุข มีงานทำอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง มีรายได้

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [15]

เลี้ยงครอบครัวเล็กๆ น้อยๆ ท่ามกลางกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยี หรือกระแสแรงผลักดันของครอบครัวยุคใหม่ที่พยายามผลักดันให้คนรุ่นใหม่ออกนอกชุมชนท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลา นั้น กับระยะเวลา กับจำนวนคน และกับความพึงพอใจของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จในเป้าหมายแรกที่คนทำงานพัฒนารุ่นอาวุโส น่าเอาเยี่ยง และชื่นชมในผลงานนั้น เพราะนี่คือผลผลิตที่เกิดจากน้ำพักน้ำแรงที่ทุกคนได้ร่วมกันลงทุน

การดำเนินโครงการตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนชื่อโครงการ โดยเริ่มตั้งแต่ โครงการบัณฑิตคืนถิ่น พัฒนามาเป็นโครงการสำนักรักชุมชนคนรุ่นใหม่ (บัณฑิตคืนถิ่น) และยกระดับเป็นโครงการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่หัวใจรักถิ่น นั้น เพราะหลังจากสิ้นสุดโครงการในแต่ละปี จะมีการสรุปบทเรียนการดำเนินโครงการ เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จ ปัญหา ข้อติดขัดและแนวทางการดำเนินงาน พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในปีต่อไป ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนายกระดับโครงการให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ โดยการดำเนินการแต่ละรุ่นตั้งแต่วรุ่นที่ 1 จนถึงรุ่นที่ 4 มีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ดังจะฉายภาพให้เห็นในบทต่อไป

บทที่สอง

ก้าวอย่าง มุ่งมั่น พัฒนา

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [18]

วิเคราะห์แนวคิดการดำเนินงาน
โครงการบัณฑิตคืนถิ่น...สู่..ศูนย์ประสานงานสำนักirkกชุมชนคนรุ่นใหม่
หนึ่งในโครงการสร้างและพัฒนาคนรุ่นใหม่ของขบวนองค์กรชุมชน

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักirkกชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักirkกชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตirkกถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจirkกถิ่น 4 (2554-2555)
1. จุดเริ่ม	จากความ พยายามของฝ่าย ต่างๆ ที่จะตอบ สนองพระ ประสงค์ของ สมเด็จพระเทพฯ ที่จะให้เด็กได้คืน ถิ่นจริงหลังเรียน จบ จึงร่วมกันจัด ทำโครงการ	จากการประเมิน โครงการบัณฑิต คืนถิ่น รุ่นที่ 1 ที่ เห็นว่า มีผล โครงการที่น่าพอใจ และมีข้อเสนอให้ ขยาย เพื่อการ เปลี่ยนแปลงระดับ นโยบายต่อไป	จากการประเมิน โครงการบัณฑิต คืนถิ่นรุ่นที่ 2 เห็นว่า มีผลสำเร็จที่น่าพอใจ และมีข้อเสนอให้ ขยายกลุ่มเป้าหมาย ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และให้พัฒนา โครงการไปเป็น ศูนย์ประสานงาน เครือข่ายสำนักirkก ชุมชนคนรุ่นใหม่ (บัณฑิตirkกถิ่น)	จากการสรุปบทเรียน การดำเนินโครงการฯ รุ่นที่ 3 พบว่าคนรุ่นใหม่ ที่เข้าร่วมโครงการได้ เรียนรู้งานขบวนชุมชน ควบคู่ไปกับการสร้าง ฐานอาชีพพร้อมกับ ครอบครัว นำความรู้ที่ ได้กลับไปประยุกต์ใช้กับ การทำงานจริง ทำให้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทำประโยชน์แก่ ครอบครัว ตนเอง และ ชุมชน โดยดำเนินชีวิต ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง
2. เป้าหมาย โครงการ	-คนมีการศึกษา สามารถอยู่เป็น กำลังสำคัญต่อ การ พัฒนาใน ท้องถิ่นได้อย่าง	คนรุ่นใหม่ใน ท้องถิ่นและคนจบ การศึกษาในระบบ สามารถอยู่เป็น กำลังการพัฒนาใน	-คนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น ที่มีแวว สามารถจะ พัฒนาให้ขึ้นมาเป็น แกนนำของขบวน ชุมชน และคนจบ	-คน รุ่น ใหม่ ที่มี ความสามารถ ความ สนใจในงานพัฒนา การ พัฒนาเข้มข้นในการเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [19]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
	เชื่อมั่น -ชุมชน ชน ป รับ เปลี่ยน ทศนะ ต่อคนรุ่นใหม่ที่จะ กลับ คืนถิ่น	ท้องถิ่น ได้อย่าง เชื่อมั่น	การศึกษาในระบบ สามารถอยู่เป็นกำลัง การพัฒนาในท้องถิ่น ได้อย่างเชื่อมั่น -คนรุ่นใหม่ สามารถ โยกกันเป็นขบวนการ ที่เข้ามาสนับสนุน ภารกิจงานของขบวน ชุมชนกันทั่วประเทศ	รุ่นใหม่” ที่มีเจตนาธรรม ในการกลับคืนสู่ชุมชน -เชื่อมโยงเครือข่ายคน รุ่นใหม่ในขบวนองค์กร ชุมชน และภาคีพัฒนา ให้เกิดการยกระดับ ขบวนการพัฒนาคนรุ่น ใหม่ให้มีบทบาทในการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่น ใน การเป็นหุ้นส่วนการ พัฒนาร่วมกัน
3. กระบวนการ	1.รับ ส มั ค ร คัดเลือกคนที่จบ ปริญญาตรี 2.สร้างความ เข้าใจเป้าหมาย ทิศทางร่วม 3.ปฏิบัติการจริง ในพื้นที่โดยมี องค์กรพี่เลี้ยง สอนแผนงาน 4.ปรับแนวคิด เสริม ท ศ น ะ บัณ ติ ต และ ผู้ปกครอง	1.เปิดรับสมัคร ทั้ง องค์กรและเยาวชน 2.สร้างความเข้าใจ เป้าหมายร่วม 3. เสริมทักษะ ความรู้การศึกษา ชุมชน และการ จัดการความรู้(KM) 4.ปฏิบัติการจริง ในพื้นที่โดยมี องค์กรพี่เลี้ยงสอน แผนงาน 5.ปรับแนวคิด เสริมทักษะผู้เข้า	1.เปิดรับสมัคร ทั้ง องค์กรชุมชนและคน รุ่นใหม่ที่มีสมัครเข้า โครงการ โดยให้ ขบวนจังหวัดพิจารณา เสนอผู้เข้าร่วม 2.สร้างความเข้าใจ เป้าหมายร่วมตรวจสอบ ตัวเองก่อนเข้าร่วมโครงการ 3.เสริมทักษะความรู้ การศึกษาชุมชนและ การจัดการความรู้ (KM)	1.คณะทำงานโครงการ ร่วมพัฒนาโครงการฯ และเสนอต่อคณะอนุ กรรมการพัฒนาศักยภาพ บุคลากรฯ ให้ข้อคิดเห็น และพิจารณาเห็นชอบ อนุมัติโครงการฯ 2.เปิดรับสมัครทั้งองค์กร ชุมชนและคนรุ่นใหม่ ที่มีสมัครเข้า 3.คณะทำงานคัดเลือกผู้ ผ่านเข้าร่วมโครงการ จากใบสมัครและการลง พื้นที่สัมภาษณ์ระดับ

[หัวใจคืนถิ่น] ประสพการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [20]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
	5.วางแผนการ ดำเนินชีวิตราย บุคคล 6. ส นั บ ส นุ น ช่องทางอาชีพ เพื่อสร้างความ เชื่อมั่นอยู่ใน ชุมชน 7. จัดสรุปรบท เรียน 8. ติดตามการ พัฒนารายบุคคล	โครงการและ ครอบครัว 6.วางแผนการ ด า เ น น ชี วิ ต รายบุคคล 7 . ส นั บ ส นุ น ช่องทางอาชีพ เพื่อสร้างความ เชื่อมั่นอยู่ในชุมชน 8.สรุปรบทเรียน 9. ตี ด ต าม ก าร พัฒนารายบุคคล	4. ปฏิบัติการจริง ใน พื้นที่โดยมีองค์กรที่ เลี้ยงสอนแนะนำ 5. ปรับแนวคิด เสริม ทักษะผู้เข้าโครงการ องค์กรที่เลี้ยงและ ครอบครัว 6. วางแผนการ ดำเนินชีวิตรายบุคคล จัดทำกลุ่มเรียนรู้ อาชีพชุมชน 7. สนับสนุนช่องทาง อาชีพ เพื่อสร้างความ เชื่อมั่นอยู่ในชุมชน 8. สรุปรบทเรียนการ ทำงานต่อเนื่อง เติม เต็มโดยผู้อาวุโส ใน งานพัฒนา ทั้งใน ส่วนกลางและในพื้นที่ 9. สนับสนุนให้เกิด กลไกการติดตามการ พัฒนารายบุคคล 10. เชื่อมโยงการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ เป็นเครือข่าย มีกลไก	ภาค 4.สร้างความเข้าใจ เป้าหมายร่วมตรวจสอบ ตัวเองก่อนเข้าร่วม โครงการ 5.จัดการเรียนรู้กลาง เพื่อพัฒนาศักยภาพคน รุ่นใหม่ ทั้งด้านความคิด อุดมการณ์และทักษะ ความสามารถ 6.ปฏิบัติการจริงในพื้นที่ โดยมีองค์กรที่เลี้ยงสอน แนะนำ 7.สนับสนุนการเชื่อมโยง เครือข่ายขบวนคนรุ่น ใหม่ ระดับภาค 5 ภาค 8.เชื่อมโยงแนวทางการ พัฒนาศักยภาพคนรุ่น ใหม่ร่วมกับหน่วยงาน ภาคีพัฒนา 9.การจัดการความรู้ ยกระดับประสบการณ์ ทำงานขบวนคนรุ่นใหม่ 10. จัดกระบวนกร เรียนรู้ย่อยๆ ตามฐาน

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [21]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
			คณะทำงานของคน รุ่นใหม่ที่ประสานกัน ได้ต่อเนื่องในทุกภาค	กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจ เช่น กลุ่มการทำงานกับ ท้องถิ่น ขบวนการองค์กร ชุมชน นักวิชาการอิสระ ภาคประชาสังคม และ เศรษฐกิจพอเพียง 11. สนับสนุนให้เกิด กลไกการติดตาม
4. ผู้เกี่ยวข้องใน โครงการ	1.กรรมการโครงการ 2.เครือข่ายองค์กร -ชุมชน 3.บัณฑิตที่เข้า ร่วมโครงการ 4.สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน 5.ครอบครัว บัณฑิต	1.กรรมการ โครงการ 2.เครือข่ายองค์กร ชุมชนที่สมัครเข้า ร่วม 3.คนรุ่นใหม่ที่เข้า ร่วมโครงการ 4.สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน 5.มหาวิทยาลัย 6.ครอบครัวคนรุ่น ใหม่ที่เข้าโครงการ	1.กรรมการโครงการ 2.เครือข่ายองค์กร ชุมชนที่สมัครเข้าร่วม (องค์กรพี่เลี้ยง) 3.คนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วม โครงการ 4.สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน 5.สถาบันการศึกษา และองค์กรพัฒนา เอกชน 6.ครอบครัวคนรุ่น ใหม่ที่เข้าโครงการ 7.องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	1.คณะทำงานโครงการ 2.องค์กรพี่เลี้ยง ได้แก่ องค์กรชุมชน สถาบันการศึกษา อปท. NGOs ฯลฯ 3.คนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วม โครงการ 4.สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน 5.ครอบครัวคนรุ่นใหม่ ที่เข้าโครงการ
5. กลุ่มเป้าหมาย	1.บัณฑิตทุนพระ ราชทาน	1.บัณฑิตที่จบการ ศึกษาทั่วไป	1.เยาวชน คนรุ่นใหม่ ที่มีแววอยู่ในท้องถิ่น	1.กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มี ความสามารถ ความ

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [22]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
	2. บัณฑิตจาก เครือข่ายองค์กร ชุมชน ที่เสนอ เข้าร่วมโครงการ 3.อายุไม่เกิน 35 ปี จำนวน20 คน	2. บัณฑิต หรือ เยาวชนจากการ คัดสรรของเครือ ข่ายองค์กรชุมชน ในท้องถิ่นที่สมัคร ใจเข้าร่วมโครงการ 3.จบการศึกษา ม. 6 ขึ้นไป 4.อายุไม่เกิน30ปี จำนวน 30 คน	ที่เครือข่ายเห็นแววที่ จะพัฒนา ขึ้นมาเป็น แกนนำท้องถิ่น ใน อนาคตได้ 2.บัณฑิตที่จบการ ศึกษาทั่วไป 3.บัณฑิตหรือเยา- วชน จากการคัดสรร ของเครือข่ายองค์กร ชุมชนในท้องถิ่นที่ สมัครใจเข้าร่วมโครง การโดยผ่านกระ บวนการคัดสรรของ ขบวนจังหวัด 4.จบการศึกษา ม. 6 ขึ้นไป 5.อายุระหว่าง 18 ปี ขึ้นไป ไม่เกิน 30 ปี จำนวน 100 คน	สนใจในงานพัฒนา เพื่อ พัฒนาเข้มข้นในการเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง รุ่นใหม่” 2.ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา ทั้งคนที่จบจากการ ศึกษาในระบบ หรือการ ศึกษานอกระบบ 3.อายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 100 คน และยังไม่ เคยเข้าร่วมโครงการ อาสาสมัครพัฒนา องค์กรชุมชน หรือ โครงการสำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ รุ่น 1-3 หรือ โครงการที่มีลักษณะจ่าย ค่าตอบแทนประจำ 4.มีองค์กร,เครือข่าย องค์กรชุมชน,งาน ประเด็น,ขบวนจังหวัด, หน่วยงาน/องค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น/ NGO/วัด รับรองสถานะ ที่มาของคนรุ่นใหม่ ชัดเจน

[หัวใจคืนถิ่น] ประสพการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [23]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
6. ผู้บริหาร โครงการ	1.คณะกรรมการ โครงการ 2.สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน ใน ฐานะกองงาน เลขานุการ	1.คณะกรรมการ โครงการชุดใหม่ 2.สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน 3.องค์กรภาคี 4.บัณฑิตในโครง การเดิม	1.คณ ะ ก ร ร ม ก า ร โครงการ (ปรับใหม่ เล็กน้อย) 2.สถาบันพัฒนาองค์ กรชุมชน 3.องค์กรภาคี 4.บัณฑิตในโครงการ เดิม รุ่น 1 และ รุ่น 2	คณะทำงานโครงการ พัฒนาศักยภาพฯ
7. การติดตามผล การพัฒนา / ความก้าวหน้า	1.จัดทำรายงาน การปฏิบัติงาน ประจำเดือน 2.จัดสรุปบท เรียนการทำงาน ต่อเนื่อง 3. จัด ทำ web site บัณฑิตคืน ถิ่น สานสัมพันธ์ และ ตี ต ด ตาม ความเคลื่อนไหว รายบุคคล 3.สานสนทนา รายบุคคล 4. จัด ทำ ชุ ด ความรู้ ขยายผล	1.มีการจัดทำราย งานการปฏิบัติงาน ประจำเดือนราย บุคคล 2.จัดสรุปบทเรียน การทำงานต่อเนื่อง 3.ส น ท น า ร ย บุคคล 4.จัดทำชุดความรู้ ขยายผล 5.จัดทำฐานข้อมูล บัณ ติ ต คี น ถิ น ตี ต ด ตาม ค ว า ม เคลื่อนไหวราย บุคคล และขยาย ฐานกลุ่มบัณฑิต	1.มีการจัดทำรายงาน การปฏิบัติงานประจำ เดือน รายบุคคล 2.จัดสรุปบทเรียน การทำงานต่อเนื่อง 3.สนทนา รายบุคคล 4.จัดทำชุดความรู้ ขยายผล 5.พั ฒ น า website บัณฑิตคืนถิ่น ตีตตาม ความเคลื่อนไหว รายบุคคล และขยาย ฐานกลุ่มบัณฑิต	1.มีการจัดทำรายงาน การปฏิบัติงานประจำ เดือน รายบุคคล 2.จัดสรุปบทเรียนการ ทำงานต่อเนื่อง ระยะ 3 เดือน และ 6 เดือน 3.คณะทำงานกลางและ คนรุ่นใหม่ลงพื้นที่เยี่ยม เยือน 4.จัดทำชุดความรู้ ขยายผล 5. ตี ต ด ตาม ค ว า ม เคลื่อนไหว โดยใช้ระบบ การสื่อสารออนไลน์ผ่าน เครือข่ายทางสังคม (Social network)

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [24]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
8. ผลที่เกิดขึ้น	1.ครอบคลุมสนับสนุนจากครอบครัว กว่า 90 % 2.มั่นใจที่จะอยู่ในชุมชนต่อ 14 คน 3.เครือข่ายพอใจงานเครือข่ายลู่ 4.มหาวิทยาลัยปรับหลักสูตร	1.ครอบคลุมสนับสนุนจากครอบครัว กว่า100 % 2. มั่นใจที่จะอยู่ในชุมชนต่อ 90 % 3. เครือข่ายพอใจงานเครือข่ายลู่ 4.หน่วยงานนโยบายตอบรับปรับตัว	1.ครอบคลุมสนับสนุนจากครอบครัว กว่า 100 % 2.มั่นใจที่จะอยู่ในชุมชนต่อ90 % 3.เครือข่ายพึงพอใจภารกิจงานเครือข่ายลู่ 4.หน่วยงานนโยบายสามารถของชุมชนใหม่ ที่หนุนเสริม 4.หน่วยงานนโยบายตอบรับ ปรับตัว	1.เห็นคุณค่าของตนเองชุมชน และสังคม 2.มี ทาง เลือก และเจตนาธรรมตรงตามเป้าหมายที่จะกลับคืนสู่ท้องถิ่นและมีพื้นที่ ประเด็นงานในชุมชนอย่างชัดเจน 3.เครือข่ายคนรุ่นใหม่สามารถเชื่อมโยงการทำงานกับขบวนองค์กรชุมชนและภาคีพัฒนาหนุนเสริมชุมชนได้ตรงตามความต้องการ 4.เห็นแก่นแท้ของชีวิตเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของตัวเอง สำนักรักถิ่นวางแผนแผ่นดิน
9. เจาะใจสำคัญที่เป็นบทเรียน	1.คณะกรรมการบริหารมีความตั้งใจ มุ่งมั่น และให้ความสำคัญกับโครงการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมและการประชุม	1.จัดให้มี คณะกรรมการบริหารชุดใหม่ ที่มีประสบการณ์ มาจากหลากหลาย ที่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมและการ	1.จัดปรับคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ ที่มีประสบการณ์มาจากหลากหลาย ที่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมและการประชุมต่อเนื่องได้จริง	1.โครงการบริหารจากส่วนกลาง 2.กลไกคณะทำงานบางส่วนขาดความเข้าใจ ดังนั้น องค์ประกอบคณะทำงานควรมีความตั้งใจจริงและเข้าใจ

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [25]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
	ต่อเนื่อง 2.องค์กรที่เลี้ยง มีความเข้าใจ และตระหนัก ใน บทบาทของการ สร้างและพัฒนา คนรุ่นใหม่ โดย เน้นมอบหมาย งานด้านพื้นที่ (งานพัฒนา) ให้ บัณฑิตทำเป็น หลักพร้อมเรียน รู้ไปกับโครงการ 3.บัณฑิตมีความ สมัครใจเข้าร่วม โครงการ และ เกิดความชัดเจน ในเป้าหมายโครง การร่วมกัน ได้มี ส่วนร่วมในการ ออกแบบกระ บวนการของ โครงการมา ตั้งแต่ต้น 4. ครอบครั	ประชุมต่อเนื่อง ได้ จริง 2.เน้นให้องค์กรที่ เลี้ยงเข้าใจและ ตระหนัก ใน บทบาทของการ สร้างและพัฒนา คนรุ่นใหม่ โดย มอบหมายงาน ด้านพื้นที่(งาน พัฒนา) ให้บัณฑิต ทำ และเสริมให้ เรียนรู้ไปกับ โครงการ 3.เปิดให้คนรุ่นใหม่ ทั่วไปสมัครใจเข้า ร่วมโครงการ และ เน้นสร้างความ ชัดเจนในเป้า หมายโครงการ ร่วมกัน ให้มีส่วน ร่วมในการออก แบบกระบวนการ ของโครงการมาตั้งแต่ต้น	2.เน้นให้องค์กรที่ เลี้ยง เข้าใจและ ตระหนัก ในบทบาท ของการสร้างและ พัฒนาคนรุ่นใหม่ โดยมอบหมายงาน ด้านพื้นที่(งานพัฒนา) ให้บัณฑิตทำ และ เสริมให้เรียนรู้ไปกับ โครงการ 3.เปิดให้คนรุ่นใหม่ ทั่วไปสมัครใจเข้าร่วม โครงการและเน้น สร้าง ความชัดเจนใน เป้าหมายโครงการ ร่วมกัน ให้มีส่วนร่วม ในการออกแบบ กระบวนการของ โครงการมาตั้งแต่ต้น 4.ส่งเสริมให้ครอบครัว ผู้เข้าร่วม ได้เกิด ความเข้าใจเป้าหมายโครงการ เพื่อ ให้การสนับสนุนบุตร หลาน ตามแนวทาง	เป้าหมาย เจตนารมณ์ ของโครงการฯ 3.กลไกส่วนกลางระดับ ภาค/เจ้าหน้าที่ พอช. บางส่วนขาดความเข้าใจ เจตนารมณ์ของ โครงการ โดยเจ้าหน้าที่ บางส่วนยังมองบทบาท ของคนรุ่นใหม่เพียงการ สนับสนุนขบวนการ ชุมชนมากกว่าการหนุน เสริมให้คนรุ่นใหม่สร้าง รูปธรรมของตนเอง 4. ควรมีการนำเสนอ โครงการฯ กำหนด เป้าหมาย ทิศทางจาก พื้นที่ มากกว่าการจัดทำ โครงการฯ จาก ส่วนกลาง 5.ระยะเวลาการพัฒนา คนรุ่นใหม่ 1 ปี เป็นช่วง ระยะเวลาที่สั้น จึงทำให้ มีข้อจำกัดในการพัฒนา อุดมการณ์ ความคิด

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [26]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
	บัณฑิต ได้เกิด ความเข้าใจเป้า หมายโครงการ และให้การสนับ สุนุนุตรหลาน ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอ เพียง 5.มีการปฏิบัติ ตามข้อตกลง ร่วมกัน ในเรื่อง การติดตามผล เช่น การเขียน รายงานประจำ เดือน การส่ง ข่าวสาร ผ่าน ระบบ website การลงพบปะ เยี่ยมเยือนใน พื้นที่ 6. มีกิจกรรมที่ บัณฑิตได้ฝึก ปฏิบัติและตัดสินใจ ร่วมกัน เพื่อ เสริมความเชื่อ	4.ส่ง เสริม ให้ คร อ บ ค ร วั ผู้เข้าร่วม ได้เกิด ความเข้าใจเป้า หมายโครงการ เพื่อให้การสนับ สุนุนุตรหลาน ตาม แนว ทาง เศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่แรกเริ่ม 5.จัดให้มีข้อตกลง ร่วมกัน ในเรื่อง การติดตามผล อย่างจริงจัง เช่น การเขียนรายงาน ประจำเดือน การ ส่งข่าวสารผ่าน ระบบ website การลงพบปะเยี่ยม เยือน ในพื้นที่ 6.ส่งเสริมกิจกรรม ที่บัณฑิตได้ฝึก ปฏิบัติ และ ตัดสินใจร่วมกัน เพื่อเสริมความ	เศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่แรกเริ่ม 5.จัดให้มีข้อตกลง ร่วมกัน ในเรื่อง การติดตามผล อย่าง จริงจัง เช่น การเขียน รายงานประจำเดือน การส่งข่าวสารผ่าน ระบบ website การ ลงพบปะเยี่ยมเยือน ในพื้นที่ 6.ส่งเสริมกิจกรรมที่ บัณฑิตได้ฝึกปฏิบัติ และตัดสินใจร่วมกัน เพื่อเสริมความเชื่อมั่น ในการทำงาน เช่น การจัดตั้งกองทุน สวัสดิการบัณฑิต การ ให้บัณฑิตบริหาร โครงการด้วยตนเอง 7.สนับสนุนให้เกิด กลไกการประสาน งาน เครือข่ายคนรุ่น ใหม่โดยมีผู้ประสาน งานเครือข่ายคนรุ่น	ทักษะ ความสามารถ ของคนรุ่นใหม่ได้อย่าง แท้จริง ควรมีการ ออกแบบโครงการระยะ ยาว โดยอาจมีแผน ดังนี้ ปีที่ 1 เป็นระยะปลูกฝัง บ่มเพาะความคิด ปลูก อุดมการณ์ ฯลฯ ปีที่ 2 เป็นระยะฝึกปฏิบัติการ จริงในพื้นที่ และ ปีที่ 3 เป็นระยะสร้างพื้นที่รูป ธรรมของตนเองและ ติดตามผลการเติบโต 6.งบประมาณในการ สนับสนุนค่าตอบแทน ควรเหมาะสมกับยุค เศรษฐกิจฝืดเคือง 7.ขยายความร่วมมือกับ องค์กร/ภาคี ให้กว้าง ขวาง เช่น ปตท. SCG สำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [27]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
	มันเช่น การจัด ตั้งกองทุนสวัสดิ การบัณฑิต การ ให้บัณฑิตบริหาร โครงการด้วย ตนเอง 7.มีกิจกรรม การ จัด เวที แลก เปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง งานและการบริ หารงานร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง 8. มีการถอด บทเรียน ความรู้ รายบุคคล เพื่อ นำมาเผยแพร่ ขยายผล ต่อ สังคม 9. มีงบประมาณ สนับสนุน กิจ กรรมอาชีพของ บัณ ฑิต และ	เชื่อมันในการ ทำงาน เช่น การ จัดตั้ง กอง ทุน สวัสดิการบัณฑิต การให้บัณฑิต บริหารโครงการ ด้วยตนเอง 7.พัฒนารูปแบบ กิจกรรม การจัด เวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ของผู้เกี่ยว ข้อง เพื่อกา รพัฒนาแก้ไข ปรับ ปรุงงานและการ บริหารงานร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง 8.ออกแบบจัดให้มี การถอดบทเรียน ความรู้ รายบุคคล เพื่อนำมาเผยแพร่ ขยายผลต่อสังคม 9.ยังคงงบประมาณ สนับสนุน กิจ กรรมอาชีพของ กลุ่มเป้าหมายและ	ใหม่ ประจำในพื้นที่ แต่ละภาค 8. สนับสนุนให้กลไก การประสานงาน มี ส่วนร่วมกำหนด กิจกรรม และ ดำเนินการร่วมกับ คณะทำงานส่วนกลาง เพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์และการ ต่อยอดขยายผลใน กลุ่มคนรุ่นใหม่ 9. พัฒนาระบบข้อมูล การดำเนินงาน และ รายงานผลที่ต่อเนื่อง 10.จัดให้มีการลง พื้นที่ติดตามสนับ สุนความก้าวหน้าใน การดำเนินการร่วม กันระหว่างผู้ประ สานงานส่วนกลาง ภาคและกรรมการ ส่วนกลาง ที่ต่อเนื่อง 11.พัฒนารูปแบบ กิจกรรม การจัดเวที	

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [28]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
	ครอบครัว ทำให้ บัณฑิต ได้เกิด การค้นหาคำความรู้ ที่ปรึกษา และ การวางแผน อย่างมีหลักการ 10. สำนักงาน กองงานเลขานุ การมีการจัด ระบบงาน ระบบ ข้อมูล ด้วยการ ทำงานเป็นทีม	ครอบครัว เพื่อ เสริมให้คนรุ่นใหม่ ได้เกิดการค้นหา ความรู้ หาแหล่ง เรียนรู้ และทำ การวางแผนอย่าง มีหลักการ 10. ให้อาจารย์ผู้ ประสานงาน จาก บัณฑิตรุ่นที่ 1 เป็นผู้ประสานงาน เพื่อการจัดทำ ระบบงานเอกสาร จัดการประชุม จัดระบบข้อมูล ระบบการรายงาน โดยมีเจ้าหน้าที่ พอช. จากหน่วย ศตจ. ปชช. เป็นที่ ปรึกษา	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อ การพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงงานและการ บริหารงานร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง 12.ออกแบบจัดให้มี การถอดบทเรียน ความรู้ วิทยุบุคคล เพื่อนำมาเผยแพร่ ขยายผลต่อสังคม 13.จัด ให้ มี งบประมาณ ส่วนหนึ่ง เพื่อสนับสนุนให้กลุ่ม คนรุ่นใหม่ ได้บริหาร จัดการกันเอง ในการ คิดค้นและพัฒนา กิจกรรม การสร้าง ขยายขยายเพื่อน และ การเสริมหนุน กิจกรรมที่ดีร่วมกัน ของคนรุ่นใหม่ ใน ระดับภาค 14.ให้อาจารย์ผู้ ประสานงาน จาก	

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [29]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
			บัณฑิตรุ่นที่ 2 เป็น ผู้ประสานงาน เพื่อ การจัดทำระบบงาน เอกสาร จัดการ ประชุม จัดระบบ ข้อมูล ระบบการ รายงาน โดยมี เจ้าหน้าที่สถาบันฯ เป็นพี่เลี้ยง	
10. งบประมาณที่ใช้ในโครงการ	ได้รับงบประมาณสนับสนุน จากโครงการเสริมสร้างขีด ความสามารถของชุมชน ท้องถิ่นฯ จำนวน ของ ชุม ชน ท้องถิ่นฯ จำนวน 2.3 ล้านบาท 1.งบค่ายังชีพ บัณฑิต 2. งบ พัฒนา ศักยภาพ 3.งบสนับสนุน อาชีพ/กิจกรรม 4. งบบริหาร จัดการ	จากงบประมาณ โครงการเสริม สร้างขีด ความ สามารถของชุมชน ท้องถิ่นฯ จำนวน 3.5 ล้านบาท 1. งบค่ายังชีพ ผู้เข้าร่วมโครงการ 2. งบ พัฒนา ศักยภาพ/ การ เรียนรู้ 3. งบสนับสนุน อาชีพ / กิจกรรม 4. งบสนับสนุน เครือข่ายบัณฑิต รุ่น 1	จากงบประมาณ โครงการเสริมสร้าง ขีดความสามารถของ ชุมชนท้องถิ่น ฯ จำนวน 8.5 ล้าน บาท 1. งบค่าใช้จ่ายใน การปฏิบัติงานและ เข้ารับการศึกษา 2. งบตอบแทนผู้ ประสานงาน ภาค 3. งบ พัฒนา ศักยภาพ/การเรียนรู้ 4. งบ สนับสนุน กิจกรรมการดำเนิน งานของเครือข่ายคน	จากงบประมาณ โครงการเสริมสร้างขีด ความสามารถของชุมชน ท้องถิ่น ฯ จำนวน 8.4 ล้านบาท 1. งบสร้างขบวนฯและ เครือข่ายภาคี การ ทำงาน 2. งบพัฒนาศักยภาพ/ การเรียนรู้ 3. งบเชื่อมโยงแนว ทางการพัฒนาศักยภาพ คน รุ่น ใหม่ ร่วม กับ หน่วยงานภาคีพัฒนา 4. งบ เชื่อม โย ง เครือข่ายขบวนคนรุ่น

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [30]

สาระสำคัญ	โครงการ บัณฑิตคืนถิ่น 1 (2548-2549)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 2 (บัณฑิตคืนถิ่น) (2550-2551)	โครงการ สำนักรักชุมชน คนรุ่นใหม่ 3 (บัณฑิตรักถิ่น) (2552-2553)	โครงการ พัฒนาศักยภาพ คนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่น 4 (2554-2555)
		5 . ง บ บ ริ ห า ร จัดการ	รุ่นใหม่ระดับภาค 5.ง บ ส นั บ ส นุ น เครือข่ายบัณฑิตรัก ถิ่น 6. งบบริหารจัดการ	ใหม่ระดับภาค 5. งบสนับสนุนค่าเบี้ย ยังชีพ/ประกันอุบัติเหตุ 6.งบบริหารจัดการ

● บทที่สาม
เรื่องเล่า
คน “หัวใจคีนลิน”

(1)

โดย นางสาวสุษศรี ชิตพิพัทธ์
บัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่ 4

“อยู่บ้านแม่ชะปู่ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง
จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 40 กิโลเมตร”

ก่อนมาเป็นบัณฑิต

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่เล็กจนโตก็มองเห็นบ้านเรือน ปู่ย่า ตายาย อาศัยอยู่ในหุบ เขา ที่มีความอุดมสมบูรณ์พร้อมไปด้วยต้นไม้หนานาพันธุ์ และอาหารป่าที่มาพร้อมกับความสมบูรณ์ของป่า วิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่เช้าก็ดำข้าว หุงหาอาหาร ออกไปทำไร่ ทำนา บ้างก็หาพืช เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย

แต่ด้วยความที่อยากเรียนสูง ๆ เหมือนกับเพื่อน จึงตัดสินใจออกจากชุมชนไปเรียนในเมือง ช่วงแรกทีไปเรียนนั้น รู้สึกอยากกลับบ้านมาก เพราะไม่เคยชินกับคนจำนวนมาก อากาศก็ร้อน ไม่เหมือนบ้านที่มีแต่ความร่มเย็นของต้นไม้ ลมพัดผ่านช่องเขาทำให้อากาศเย็นสบาย ได้ยินเสียงนกเสียงชะนีตอนเช้าๆ ทำให้ไม่อยากเรียนต่อ แม้ว่าจะอยู่ในโรงเรียนประจำก็ตาม แต่ทางบ้านไม่ให้กลับ พออยู่นานเข้าก็ไม่อยากกลับไปอยู่บ้าน/ชุมชนเหมือนเดิม อยากเรียนต่อสูงๆ แล้วทำงานในเมือง

ทางครอบครัวไม่มีเงินส่งเรียน พ่อแม่เองก็ไม่อยากให้เรียนกลัวว่าจะเป็นหนี้มากขึ้นกว่าเดิม แล้วไม่มีเวลากลับไปอยู่บ้าน

ช่วงแรกก็รู้สึกเสียใจที่ไม่ได้เรียน จึงตัดสินใจลงมาทำงานในเมือง เพื่อหาเงินใช้หนี้ที่มีอยู่ แต่ก็ทำไม่ได้ เพราะว่าอยู่ในเมืองอากาศร้อนมีแต่ความวุ่นวาย ต้องแข่งกับเวลาเพื่อให้ได้เงินมา เราก็รู้สึกว่าถ้ามาทำแบบนี้ ทำไมเราไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน เรามารับใช้คนอื่นทำไม

ทำงานที่บ้านถ้าเหนื่อยเราก็พัก ฝนตกเราก็หยุด ด้วยเหตุนี้ จึงตัดสินใจกลับไปอยู่บ้านช่วยงานครอบครัวอีกครั้ง เมื่อมีเวลาว่างก็ไปช่วยเหลืองานของชุมชน การกลับมาอยู่บ้านได้เรียนรู้อะไรหลายอย่าง อย่างที่ไม่เคยได้เรียนรู้ในห้องเรียน เช่น การช่วยชุมชนเรียกร้องสิทธิการอยู่กับป่า หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เห็นผู้นำชุมชนหลายชุมชนเข้ามาร่วมขบวนการเรียกร้องสิทธิ ส่วนตัวก็เข้าร่วมขบวนการครั้งนี้ด้วย ทำให้รู้สึกว่าเราต้องทำเพื่อชุมชนของตนเอง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ไม่เคยคิดที่จะมาเป็นทาสในเมืองใหญ่อีก ถ้าจะเป็นทาสขอเป็นทาสให้กับพ่อ แม่ตนเองจะดีกว่า แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธสิ่งใหม่ๆ เข้ามา ตัวเราต้องเรียนรู้ทั้งสองด้าน เพื่อที่จะได้เท่าทันสังคมภายนอก เราต้องสืบทอดวิถี สร้างการศึกษาใหม่ เท่าทันสังคม พัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน การได้เรียนรู้ร่วมเป็นความสำคัญในการทำงานร่วมกันในกลุ่มเครือข่าย ได้มีเพื่อนในการพบปะ พูดคุย หยอกล้อ แลกเปลี่ยนการทำงาน/สถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ ประกอบกับการที่ได้ใช้ความรู้ที่ตัวเองร่ำเรียนในการจดบันทึก สรุปการประชุม แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะมาร่วมโครงการคนรุ่นใหม่ หัวใจรักถิ่นนั้น ก็ทำกิจกรรมใน

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [34]

ชุมชน คือ จัดตั้งกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งตั้งชื่อว่า “กลุ่มเก๋อญอโพ” ซึ่งหมายความว่า ลูกหลานปกาเกอญอที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ที่ยังมีการสืบทอดวัฒนธรรม ปกาเกอญอ

การจัดการเรียนรู้ชุมชนของกลุ่มเก๋อญอโพ คือ การเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งจะมีการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน บทบาท นิทานพื้นบ้านปกาเกอญอ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ จะทำกิจกรรมกับกลุ่มในชุมชนแล้วยังได้ช่วยงานชุมชนและเครือข่ายในเรื่องอื่นๆ อีกด้วย เช่น ประสานงานกับเครือข่าย บันทึกการประชุม/ข้อมูลชุมชน ทำให้ได้เรียนรู้ ปัญหาชุมชนในแต่ละพื้นที่ ตามสภาพพื้นที่ลุ่มน้ำ/เครือข่ายเดียวกัน และร่วมมือกัน แก้ไข ในส่วนของเด็กเยาวชนก็ร่วมเรียนรู้ และรวมกลุ่มเพื่อเป็นกำลังเสริมทัพให้กับ ผู้ใหญ่

ปรับฐานคิด ชีวิตเปลี่ยน

ครั้งแรกที่เข้ามาอยู่ในวงการคนรุ่นใหม่(บัณฑิตรักถิ่นภาคเหนือ)ระยะเวลาหนึ่งปีรู้สึกว่าเป็นเวลาที่ยาวนานมาก แต่ในความเป็นจริงนั้นก็แค่เพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น ยังไม่ทันที่จะทำอะไรก็ผ่านไปแล้ว 1 ปี แต่ก็ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ กับเพื่อนหลายอย่าง เช่น เทคนิคการเชื่อมประสานทั้งผู้นำชุมชน เยาวชน ที่สำคัญ เป็นการต่อยอดกิจกรรมที่ผ่านมาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ถึงแม้ว่าจะเป็นระยะเวลาที่สั้น แต่ก็มีความหมายมากสำหรับฉัน

จังหวะก้าวของบัณฑิต

อีกมุมหนึ่งของการเป็นคนรุ่นใหม่ นั้น ระยะเวลาหนึ่งปีเป็นการเรียนรู้งานมากกว่าการทำงาน แต่สำหรับฉันทะหว่างที่เข้าร่วมโครงการ ได้มีโอกาสเรียนรู้หลายด้าน หลายแง่ หลายมุม ทั้งในเรื่องของวิถีชีวิตชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมถึงงานประเด็นต่างๆ เริ่มตั้งแต่การบันทึกการประชุม การจัดทำข้อมูล ลุ่มน้ำ การทำข้อมูล GIS ในพื้นที่

นอกจากนี้ ในส่วนของการจัดการที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ คือ มีการจัดทำหนังสือ คำศัพท์ปกากะญอเล่มที่สอง การเป็นวิทยากรชุมชน ในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ ชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้กับพี่น้องทางภาคใต้ แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย แต่ก็สร้างความประทับใจที่ได้เล่าหรือพูดคุยกับคน ภายนอกเกี่ยวกับสิ่งที่เราทำ และตอนนี้ก็ยังมีการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับกลุ่มเกอญอโพ เพื่อที่จะทำเป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับน้อง ๆ เยาวชนรุ่นใหม่ มีการสำรวจป่า จัดทำเส้นทางการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนรู้หรือการทำเส้นทางการเรียนรู้ที่ได้รับความร่วมมือจากพี่ๆ โครงการฝึกอบรมเยาวชนเพื่อการพัฒนา แต่ตอนนี้เปลี่ยนเป็นสถาบันเพื่อการจัดการตนเอง ที่คอยให้การสนับสนุนการทำงานในชุมชนกับกลุ่มเด็ก จัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน นี่ก็เป็นอีกผลงานหนึ่งที่เกิดจากการร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่หัวใจรักถิ่น

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

ยังมีอีกมากที่เป็นโอกาสสำหรับฉัน การเข้าร่วมโครงการฯ ผ่านไป หก เดือนก็ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานในต่างประเทศ เกี่ยวกับการต่อสู้เรื่องที่ดิน เรื่องโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ บางคนอาจจะคิด

ว่าเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ปัญหาเหล่านี้รัฐสามารถจัดการได้ ความเป็นจริงแล้วไม่เลย ถ้าประชาชน หรือชาวบ้านไม่ลุกขึ้นมาต่อสู้ ก็ไม่สามารถที่อยู่ได้ เพราะนายทุนแย่งที่ดิน ทำให้ชาวบ้านไม่มีที่ทำกิน

สิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเขาถ้าไม่เห็นด้วยแต่ก็ไม่มีใครเชื่อได้ อีกประเทศหนึ่งที่ได้มีโอกาสเข้าไปเรียนรู้ นั่นก็คือ ประเทศฟิลิปปินส์ แต่ครั้งนี้เป็นการอบรมในเรื่องของสิทธิชนเผ่า กับ ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องใหญ่ที่หลายๆ ประเทศมีความกังวลว่า ทรัพยากรจะถูกทำลายโดยนายทุน และครอบงำคนจน มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร อย่างบ้านเราที่เคยได้ยินในเรื่องของรอยเท้านิเวศฯ ขณะนี้หลายๆ ประเทศมีการทำวิจัยในเรื่องนี้ หากไม่ได้เข้าร่วมอบรมในครั้งนี้นคงไม่รู้ว่ามีประเทศอื่น ๆ เรามีปัญหาเหมือนกับประเทศเรา ยิ่งประเทศที่มีความเจริญมากเท่าไร ชุมชนจะถูกแย่งที่จากนายทุนมากเท่านั้น

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

แต่สิ่งหนึ่งที่ยากจะทำหลังจากที่เข้าร่วมโครงการคนรุ่นใหม่ ก็คือการจัดทำหนังสือนิทาน พื้นบ้าน บทอา พัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ชุมชน และจัดทำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับน้องๆ และเผยแพร่ข้อมูลชุมชนให้กับคนภายนอก เข้ามาเรียนรู้

นอกจากนี้มีการสร้างกลุ่มเยาวชนให้มีจิตสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยการจัดการเรียนรู้ชุมชนนอกห้องเรียนให้กับเด็ก และให้เด็กเป็นผู้จัดการเรียนรู้ต่อนอกจากทำกับกลุ่มเยาวชนแล้วมีการทำกิจกรรมกับกลุ่มแม่บ้าน แต่ก็ไม่รู้ว่าจะจะเป็นไปได้หรือไม่ ไม่รู้เหมือนกันว่าอะไรที่ทำให้กลับมาสู่ชุมชนของตนเองได้ ทั้งๆ ที่ก็มีโอกาสได้เรียนสูงๆ ได้มีงานทำเหมือนกับเพื่อนคนอื่นๆ คิดแค่ว่าการที่เราอยู่ในชุมชนเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว นอกจากจะได้ช่วยพ่อแม่ทำงานแล้ว ยังได้เรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองและร่วมกันหาทางแก้ไข

การอยู่ในชุมชนไม่ใช่ว่าจะไม่มีโอกาสเรียนรู้ การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับตัวเรา ไม่ว่าเราจะอยู่ในชุมชนหรือว่าอยู่ในเมืองก็สามารถเรียนรู้ได้ทั้งนั้น การเรียนรู้เราต้องเรียนรู้ทั้ง 2 ด้าน ไม่ใช่เรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่ง ถ้าเราเรียนรู้แต่สังคมภายนอกโดยไม่สนใจชุมชนท้องถิ่นภายใน ดังนั้นการเรียนรู้ต้องเรียนรู้ควบคู่กันคือการเรียนรู้รากเหง้า เท่าทันสังคม กำหนดวิถีชีวิตตนเองได้

(2)

โดย นางสาวกรรณิการ์ แพแก้ว
บัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่ 3

ก่อนมาเป็นบัณฑิต

ตนเองเป็นลูกสาวทหารบก ที่มีพี่น้องหลายคน เติบโตมาในค่ายวิภาวดีรังสิต ด้วยการดูแลแบบระเบียบวินัย ทางทหาร ทุกอย่างต้องเป็นเวลา มีระเบียบแบบแผน ทำตามคำสั่ง ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบต่องานบ้านเป็นกิจวัตร ทุกวัน

พ่อกับแม่เป็นลูกชาวนาและลูกแม่ค้า บ่มเพาะลูกสาวทั้งสองคนให้หามาค้าขาย ตั้งแต่เด็ก เริ่มจากแม่ทำผลไม้ดองให้พี่ๆ หิ้วใส่ตะกร้าไปขายที่โรงเรียน ทางค่ายทหาร สนับสนุนให้สมาชิกทำการเกษตรหารายได้เพิ่ม ที่บ้านขุดบ่อเลี้ยงปลาตกข้างบ้านพัก หลังบ้านต่อเป็นเล้าไก่ ทุกเช้าก่อนไปโรงเรียนจะมีการลัดเวรกันมาเก็บไข่ไก่ กลับจากโรงเรียนจะต้องให้อาหารปลา และนำไข่ไก่ที่แม่เรียงใส่ถาด สิบฟองสิบห้าบาทบ้าง ยี่สิบบาทบ้าง หิ้วไปเดินขายตามบ้านพักในซอยต่างๆ ช่วงปิดเทอมจะให้เก็บเงินลงทุน มาป้างลูกขึ้นขาย กำไรเท่าไรใครขายคนนั้นได้เงินแบ่งกัน

เนื่องจากตนเองเป็นคนพูดไม่เก่ง ไม่ค่อยมั่นใจในตัวเอง จะเขินอายในการขายของ เป็นคนปากหนักไม่กล้าพูด เลยได้แต่เดินตามพี่ๆ คอยเป็นคนแบกของ เก็บเงิน ก้มหน้าเดินตามจุกๆ ไม่พูดไม่จา

สิ่งที่ค้นพบว่าตัวเองทำได้ดีที่สุด คือ การเรียนหนังสือ พ่อแม่จะไม่กับใครต่อใครว่าเป็นคนเรียนเก่ง ส่งชิงทุนการศึกษาของค่ายทหารทุกปีจนถึง ป.6 อาศัยในค่ายทหารจนถึงชั้นมัธยมต้น พ่อได้เออร์ลี่ไรท์จากการเป็นทหาร มาเปิดโรงน้ำแข็งขายส่งที่ต่างอำเภอ ชีวิตนักเรียนยิ่งทรหดกว่าเดิม

ตอนเข้าต้องซืรถซาเล้งส่งน้ำแข็งตามร้านค้าก่อนไปโรงเรียน วันหยุดต้องบรรทุกน้ำถึงหลายแกลลอนไปขายในหมู่บ้าน ชีวิตการเกษตรสมัยอยู่ในค่ายทหารหายไป เพราะบ้านใหม่เป็นบ้านเช่าไม่มีที่ดิน ทำเลดี เหมาะกับการค้าขาย

การได้ออกมาใช้ชีวิตที่ต่างอำเภอได้เห็นสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดจากระบบราชการหลายอย่าง ทุกเช้าที่พ่อขับรถไปส่งโรงเรียนในตัวเมือง พ่อจะบ่นถึงการคอร์รัปชันในโครงการต่างๆ ทั้งการสร้างถนนแบบไม่ได้มาตรฐาน การโกงกินของหน่วยงานในพื้นที่อำเภอ การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การฉ้อฉลของผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้าน ซึ่งตลอดสิบกว่าปีที่เติบโตในค่ายทหารเราไม่มีโอกาสได้เห็นเรื่องพวกนี้ ทุกอย่างมีระเบียบวินัย สะอาด และมีความสุข การได้นั่งฟังพ่อบ่นถึงความย่าแย่ของสังคมไทยจากการคอร์รัปชันทุกวันในช่วงสามสี่ปีที่เรียนมัธยม ปลุกฝังให้ตนเองเกลียดระบบราชการ เกลียดงานราชการ เกลียดการโกงกินการฉ้อฉล

เมื่อมาเรียนที่กรุงเทพ ทำงาน พาร์ทไทม์ด้านบริการ ทำให้เห็นว่าคนที่นี้เรียกร้องสิทธิของตนเองสูงมาก ไม่ยอมให้ใครมาละเมิดสิทธิ พร้อมแสดงความคิดเห็นตลอดเวลา จากคนนิ่งๆ เงียบๆ ไม่ค่อยโต้แย้งมาตั้งแต่เด็ก กลายเป็นคนที่พร้อมต่อสู้เรื่องการละเมิดสิทธิแม้เพียงเล็กน้อย

ช่วงนั้นใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมาก แม้จะนิยมของถูก แต่เป็นคนชอบซื้อ โดยเฉพาะหนังสือ เมื่อเรียนจบด้วยความบ้ำอุมการณ์อยากเป็นครู แม้อาชีพนี้เงินเดือนจะน้อย เพื่อนคนอื่นจบคอมพิวเตอร์ธุรกิจทำงานสายโปรแกรมเมอร์ ช่างไอที เงินเดือนเริ่มต้นหลักหมื่น แต่ครูจบใหม่เงินเดือนไม่ถึงแปดพันก็ทนทุกข์กัดฟันอยู่ในมหานครใหญ่ เพื่อตอบสนองความฝันวัยเด็ก ว่าฉันจะสร้างคนรุ่นใหม่ให้ดีกว่าคนรุ่นที่ผ่านๆ มา เรียนจบพ่อแม่อยากให้ไปเป็นราชการก็ดื้อไม่ยอมทำตาม ในชีวิตไม่เคยสอบงานราชการ คิดแค่เราจะปลูกฝังคนรุ่นใหม่อย่างไรให้โตไปไม่โกง

มีเหตุให้ต้องกลับมาอยู่บ้านเพราะพ่อเกิดอุบัติเหตุแขนหัก ตอนนั้นมาเป็นเจ้าหน้าที่โครงการของศูนย์คุณธรรม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนมาเลย แต่ตอบโจทย์เรื่องการทำให้สังคมน่าอยู่ที่ดีค้างในวัยเด็กได้ จากนั้นได้ก้าวมาสู่กองเลขานุการ ขบวนการรณรงค์ชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ช่วยงานข้อมูลของจังหวัด และเป็นงานที่ไม่มีเงินเดือน ค้นพบว่างานเหล่านี้มีคุณค่ากับชุมชนและสังคมมาก ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชน ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบชุมชนของตน ไม่ต้องรอหน่วยงานรัฐ ที่มาทำโครงการโดยไม่ถามความเห็นของเจ้าของชุมชน และทำแบบขอไปที แต่งบประมาณเต็มอัตราตรงกันข้ามกับคุณภาพผลงานที่ได้

ปรับฐานคิด ชีวิตเปลี่ยน

การได้มาทำงานตำแหน่งกองเลขานุการเครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ได้เรียนรู้งานพัฒนามากมาย แต่ด้วยบทบาทของกองเลขานุการที่มีหน้าที่สนับสนุน ไม่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หลายครั้งที่ท้อเพราะไม่มีใครให้แลกเปลี่ยนหรือปรึกษา ด้วยวัยวุฒิที่ต้อยกว่าคณะทำงานคนอื่นๆ การสอนงาน การพูดคุยหารือในปัญหาเรื่องงานจึงไม่ได้เกิดขึ้น ความท้อแท้เมื่อเจอปัญหาใหญ่ๆ เกิดขึ้นมาเป็นระยะๆ ไม่รู้ว่าจะหันหน้าไปหาใคร

โอกาสมาถึงมือเมื่อได้รับการเสนอให้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตรักถิ่นในนามตัวแทนของจังหวัด ได้เดินทางไปร่วมงานปฐมนิเทศไกลถึงอุทยานแห่งชาติทับลาน ปราจีนบุรี เมื่อมาพบเพื่อนๆ อีก 99 คน ทำให้เกิดคำถามกับตัวเองว่า **“มีคนรุ่นใหม่ทำงานสังคมขนาดนี้เชียวหรือ?”** ที่นี้เป็นการรวมพลคนรุ่นใหม่วัยไล่เลี่ยกันจากทั่วประเทศ มีทั้งคนเก่ง เจ๋ง และหลากหลาย

ในระหว่างการอบรมสนใจเรื่องการสร้างองค์กรชุมชนของบรรดาปราชญ์ที่มาเป็นวิทยากร เพื่อจะได้นำไปปรับใช้ในการออกแบบงานจังหวัด สิ่งที่ได้กลับมาคือมิตรภาพของคนหัวใจเดียวกัน ความรู้สึกโดดเดี่ยวเพราะไม่มีที่ปรึกษาได้มลายหายไป เพราะเพื่อนหลายคนจากทั้งในภาคใต้และต่างภาค ทำงานอยู่ในบทบาทกองเลขานุการจังหวัดเช่นกัน ได้แลกเปลี่ยนข่าวสาร สื่อสารการทำงาน ให้กำลังใจและปลอบโยนกัน ความท้อแท้ได้รับการเติมพลังใจ มีเรื่องราวใหม่ๆ น่าสนใจก็ต้องรีบสื่อสารไปยังเพื่อนๆ บัณฑิตอย่างกระตือรือร้น คนที่มีอุดมการณ์และประสบการณ์คล้ายกัน การเชื่อมโยงเกิดขึ้นได้ง่ายและเหนียวแน่น เพราะคุยภาษาคนทำงานเพื่อสังคมด้วยกัน

จังหวะก้าวของบัณฑิต

สิ่งที่ค้นพบในระหว่างที่ร่วมโครงการบัณฑิตรักถิ่น รุ่น 3 คือ การผลิตสื่อวิดีโอ นำเสนอผลงานของบัณฑิต ที่ได้เรียนรู้ท่ามกลางปฏิบัติในการสรุปรงานครึ่งปีเพื่อเสนอต่อเวที และได้รับการตอบรับที่ดีจากเพื่อนๆ กรรมการ เนื่องจากการสัมภาษณ์ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของแต่ละคนหลังปฏิบัติงานไป 6 เดือน จนเกิดแนวทางในการติดตามการทำงานของบัณฑิตแต่ละภาคเพื่อนำมาเสนอในวันปัจฉิมนิเทศโครงการเมื่อครบ 12 เดือน

แม้จะจบทางด้านคอมพิวเตอร์ธุรกิจ แต่ไม่เคยผ่านการอบรมด้านการตัดต่อสื่อวิดีโอเพื่อการนำเสนอ เพื่อนบัณฑิตด้วยกันที่ผ่านการอบรมหลักสูตรนักข่าวพลเมืองได้นำเทคนิคและถ่ายทอดทักษะการตัดต่อเพื่อนำมาสอนและทำงานร่วมกัน จนเกิดเป็นชิ้นงานสื่อบัณฑิตรักถิ่นอีกหลายชิ้นงาน ทำให้ได้ค้นพบความสามารถอีกด้านหนึ่งของตนจากการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์จริง และเป็นแนวทางในการหารายได้เสริมมาจนปัจจุบันนี้

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

ปัญหาแรงกดดันจากครอบครัวมีน้อย เพราะพ่อเป็นแกนนำชุมชนระดับจังหวัด เป็นผู้เปิดทางให้เข้ามาทำงานบนเส้นทางสายพัฒนา แต่สิ่งที่ทำให้ทางบ้านเป็นห่วงคือ ทำงานแบบไม่มีเงินเดือน บางช่วงที่ไม่ค่อยมีงาน หรือช่วงรอยต่อระหว่างโครงการจะมีรายได้น้อย พยายามหาเหตุผลมาลบล้างว่า ไม่มีงานก็ดี ได้ช่วยทำงานที่บ้าน ช่วยขายของ ช่วยเลี้ยงหลาน ช่วยเฝ้าบ้าน เฝ้าคนป่วย มีเพียงตนเท่านั้นที่สามารถมาเฝ้าคนป่วยที่โรงพยาบาล ทั้งเวลาย่าป่วย น้องชายผ่าตัด หากทำงานประจำไม่สามารถทำได้

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [43]

กระแสสังคมจากญาติพี่น้อง หรือคนข้างบ้านเพื่อนฝูง ไม่ใช่สาระสำคัญในชีวิต เพราะเรามองเห็นข้อดีของการทำงานอิสระมากกว่าข้อเสีย เพื่อนที่ทำงานประจำ มักจะบ่นเรื่องหัวหน้างาน เรื่องเพื่อนร่วมงาน เรื่องระบบการทำงาน เรื่องทำงานมากกว่าเงินเดือน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องปกติของระบบงานประจำ ที่คุณต้องแลกบางส่วนในชีวิตกับเงินเดือนก้อนหนึ่ง ในขณะที่ตนสามารถออกแบบการทำงานได้เอง ว่าวันไหนทำงาน วันไหนอยู่บ้าน วันไหนพักผ่อนท่องเที่ยว และทำงานพัฒนาที่หลากหลายองค์กร ได้เรียนรู้เรื่องใหม่ๆ ไม่มีเบื่อ ยิ่งเรียนรู้ ยิ่งสนุก และมีความสุขกับงานพัฒนา

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

การได้พบเพื่อนบัณฑิตที่ทำงานสังคมในหลากหลายประเด็น และต่างพื้นที่ที่มีบริบทต่างกันอย่างสิ้นเชิง การได้เดินทางไปร่วมแลกเปลี่ยนกับเวทีของบัณฑิตต่างภูมิภาค ทำให้ได้พบโลกกว้าง และรับรู้ว่าการสังคมยังมีอีกหลายรูปแบบไม่ใช่เพียงแค่งานองค์กรชุมชนเท่านั้น และทุกภารกิจล้วนมุ่งไปสู่อุดมการณ์ใกล้เคียงกัน คือทำให้บ้านเมือง สังคม และประชาชนทุกคนอยู่ดีมีสุข การมุ่งไปสู่เป้าหมายสามารถทำได้หลากหลายวิธี และอุดมการณ์แห่งการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นหนทางนำพาให้คนรุ่นใหม่ ให้บัณฑิตจากทั่วประเทศเหล่านี้ได้มารู้จักกัน

โชคดียี่สิบที่ตนทำงานภาคประชาสังคมกับหลายองค์กร จึงได้รับการขอให้มาช่วยงานในองค์กรที่แตกต่างประเด็น แตกต่างวิธีการ หลากหลายวิธีคิด สิ่งที่เจอคล้ายกัน คือไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน หรือตายตัว ทุกคนสามารถออกแบบตามความถนัดของตน ทำให้ได้ฝึกฝนทักษะหลายรูปแบบ ค้นพบความสามารถของตนเองในหลายด้าน จากคนในวัยเด็กที่ขาดความมั่นใจ ไม่กล้าพูด กลายเป็นทำงานวิทยากรได้

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [44]

ดีที่สุด ชอบการเป็นวิทยากรกระบวนการ ชอบฟังคนอื่นพูดแล้วจับประเด็นลงกระดาษ ชอบการวางแผนด้านการจัดการก่อนจัดการประชุมหรือสัมมนา ทำได้ทุกอย่างตั้งแต่บันทึกการประชุม การเงินบัญชี ช่างภาพ ซึ่งงานอื่นคงไม่มีโอกาสได้ทำ ตั้งแต่ระดับธุรการจนถึงผู้บรรยายหลักแบบงานพัฒนาที่ทำอยู่นี้

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

โดยบทบาทของกองเลขานุการระดับจังหวัด ไม่ได้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ชุมชน ทำให้ขณะนั้นตนเองยังบกพร่องในการทำงานพื้นที่บ้านเกิด และยังคงเป็นคนหน้าใหม่สำหรับการทำงานพัฒนาภายในหมู่บ้าน ภายในตำบล

เมื่อมีโอกาสได้ทำโครงการในตำบลของตน จึงเลือกทำประเด็นปัญหาในชุมชนคือ ประเด็นภัยพิบัติ ที่ได้ชวนกรรมการวัด กรรมการชุมชน อสม. มารวมกลุ่มกันเป็นคณะทำงานป้องกันภัยพิบัติ เพื่อวางระบบการทำงานและความรับผิดชอบให้ชัดเจน เมื่อถึงเหตุการณ์จริง จะได้ทำงานได้อย่างรวดเร็ว เป็นขั้นตอน โดยไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่จากเทศบาลที่ต้องวุ่นกับอีกหลายหมู่บ้าน กรรมการเหล่านี้สามารถช่วยเหลือคนในชุมชนได้อย่างทันท่วงที

ยืนหยัดได้ในชุมชน

โครงการบัณฑิตรักถิ่น รุ่น 3 ได้มีเป้าหมายร่วมกันว่า ทุกคนจะต้องสร้างเยาวชนแถวสองแถวสาม สร้างคนรุ่นใหม่ให้มาเป็นอีกกำลังหนึ่งในการทำงานเพื่อสังคม หลังจากจบโครงการได้พยายามเสนอแนวทางโดยการเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามาทำงานมากขึ้น และพัฒนาคณะรุ่นใหม่เหล่านั้นผ่านการออกแบบงานระบบกองเลขานุการจังหวัด เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [45]

ความมุ่งมั่นในการพัฒนาเยาวชนคนรุ่นใหม่ยังคงมีอยู่ภายในใจเสมอ ความ เป็นครูก็ไม่เคยจางหายไป มันเหมือนฝังอยู่ในดีเอ็นเอ เมื่อมีโอกาสในการทำงานจะ มองหาคนรุ่นใหม่มาร่วมทีมด้วยทุกครั้ง โดยนำบทเรียนในการทำงานของคนที่ไม่ได้รับ การสอนงาน บทเรียนจากความผิดพลาดในการตัดสินใจมาถ่ายทอดให้กับน้องๆ เหล่านั้น เพื่อเป็นการชี้ทางลัดให้กับพวกเขา จากประสบการณ์ที่ตัวเราได้ใช้เวลา เดินทางมาแสนยาวนาน ท่ามกลางความผิดพลาด ความล้มเหลว ความผิดหวัง เพื่อไม่ให้พวกเขาต้องเดินช้ารอยอีกครั้ง

เชื่อมร้อยเครือข่าย

ความสนิทสนมกลมเกลียวผ่านการทำงาน และการสื่อสารที่ไม่มีการขาดหาย ของทีมบัณฑิต เมื่อจบโครงการไปแล้ว บัณฑิตคนใดมีกิจกรรมก็จะแจ้งมายังเพื่อนๆ ที่สามารถไปช่วย หรือไปร่วมงานได้ ทำให้ยังคงติดต่อกันมาโดยตลอด เมื่อจัดค่าย เยาวชนก่อนจะเชิญวิทยากรจากภายนอก จะต้องทบทวนก่อนว่าบทบาทภารกิจ หรือ ความสามารถที่ต้องการ มีเพื่อนบัณฑิตคนใดที่มีความสามารถในด้านนี้ ก็จะเชิญให้ มาร่วม นำแปลกใจว่าความสนิทสนมจากในอดีตทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่าง ไหลลื่น แม้ไม่เคยร่วมงานกันมาก่อน ความจริงใจที่มีให้แก่กันตั้งแต่วันแรกที่ได้เจอใน งานปฐมนิเทศโครงการจนแม้จะผ่านไปหลายปี แต่ความสัมพันธ์เหล่านั้นไม่ได้ลด น้อยลง กลับเพิ่มพูนมากขึ้น จนเกิดการรวมกลุ่มบัณฑิตรุ่น 1-4 ทำกิจกรรมหรืองาน สังคมร่วมกันเสมอมา

(3)

โดย นางสาวกิริยาภา นราวีรวุฒิ

ปัจจุบัน :

- กองเลขาขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดชุมพร
- ผู้ประสานงานกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
- สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า

ที่มาของแต่ละคน

เป็นคนหนึ่งที่ตั้งเป้าหมายในชีวิตว่า เรียนจบแล้วจะทำงานที่มีตำแหน่งสูงๆ อาจเป็นเพราะครอบครัวปลูกฝังความคิดว่า การทำงานที่มีตำแหน่งเงินเดือนสูงนั้น เพื่อให้เป็นที่เชิดหน้าชูตาของครอบครัว ส่วนตัวไม่ได้เป็นคนเรียนเก่งมากจึงทำให้เอ็นทรานส์ติดวิชาสายสังคม ซึ่งตนไม่ได้ภูมิใจเท่าไรนักรวมถึงพ่อแม่ญาติพี่น้องด้วย เพราะสมัยนั้นมีความนิยมว่าต้องสอบได้คณะที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์หรือกฎหมายไปเลย แต่นี่เอ็นฯ ติดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เอกวิชาการพัฒนาชุมชน

เป้าหมายเมื่อจบมาก็คือ เพื่อมาเป็นข้าราชการให้ได้ และนั่นก็เป็นจุดให้ชีวิตต้องค้นค้นที่จะสอบเข้าราชการไปทุกที่ ทั้งต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ เสียเงินและเวลาไปมากมาย เพราะผลสุดท้ายหน่วยงานนั้นๆ ก็จะมีการลือคั่วคนไว้อยู่แล้ว แต่

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [47]

เปิดรับสมัครเพื่อให้ถูกต้องตามหลักการเท่านั้น ความคิดช่วงนั้น คิดอย่างเดียวว่า
อยากไปทำงานที่อื่น ที่ไม่ใช่บ้านของตัวเอง เพราะแถวบ้านมีมุมมองว่า ถ้าเรียนจบ
แล้วมาอยู่บ้านช่วยทำค้าขาย เค้าก็จะมองว่าเรียนไปทำไม ถ้าเรียนก็ต้องออกจาก
บ้านไปทำงานและมีตำแหน่งสูงๆ สิ ความคิดเหล่านี้ได้ถูกกดดันมาโดยตลอด

ระหว่างที่รอฟังผลการสอบ ช่วงนั้นช่วยที่บ้านค้าขาย จนกระทั่งมีคนชวน
เข้ามาทำงานในขบวนองค์กรชุมชนให้มาเป็นกองเลขา โดยเห็นว่าเราจบมาด้านงาน
พัฒนาโดยตรง

โอกาสเริ่มจากจุดนั้น เหมือนได้ระลึกถึงวิชานักพัฒนาที่เคยเรียนจากมหาลัยฯ ให้
นำมาใช้กับชีวิตจริง เนื่องจากในช่วงที่เรียนเอกพัฒนาชุมชนนั้น ความเข้มข้นยังไม่ได้
มากที่จะท้าทายชีวิตให้สามารถต้านกระแสสังคมได้ จนกระทั่งได้มาทำงานกองเลขา
ขบวนองค์กรชุมชนของจังหวัดชุมพร ภายใต้การสนับสนุนจาก สถาบันพัฒนาองค์กร
ชุมชน (องค์การมหาชน) มีโอกาสได้เข้าเวทีเรียนรู้, สัมมนา, เสวนาต่างๆ ยอมรับว่า
ได้รับความรู้และแนวคิดงานพัฒนาจากตรงนี้พอสมควร แต่ถึงอย่างไร ก็ยังตอบ
คำถามเพื่อนของพ่อแม่ไม่ได้ว่าเราทำงานอาชีพอะไร โดยเฉพาะคุณแม่ที่ดูท่าทางจะ
ลำบากใจ เมื่อต้องเจอคำถามแบบนี้ ส่วนใหญ่จะตอบว่าทำงานเอ็นจีโอ หรือทำงาน
กับชุมชน ความภูมิใจที่เราได้รับการเรียนในมหาลัยฯ มาใช้งาน ก็จะถูกหักล้าง
กับคำถามนี้เสมอ เพราะสังคมรอบข้างไม่เข้าใจและดูถูกงานแบบนี้ (ครอบครัวคนจีน
จะวัดความสำเร็จจากรายได้ มีเงินมีทองมากๆ)

ปรับฐานคิดชีวิตเปลี่ยน

เมื่อได้เข้าร่วมโครงการสานรักชุมชนคนรุ่นใหม่ รุ่นที่ 3 เมื่อปี 2552 โดย ขบวนการองค์กรชุมชนแนะนำ เข้าร่วมปฐมนิเทศที่ จ.ปราจีนบุรี และได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สรุปถอดบทเรียนกันทุกครั้ง ทำให้รู้ว่าเราได้รับอะไรจากโครงการนี้มากๆ คือ มันเป็นโครงการที่ตรงประเด็นกับสิ่งที่เรากำลังเจอในชีวิตจริง เปลี่ยนวิธีคิดจากเดิมไปเลย เราเริ่มเป็นตัวของตัวเอง ตอกย้ำความภูมิใจที่เคยมีเหลือน้อยอยู่แล้ว ให้อยิ่งภูมิใจมากขึ้นว่า อย่างน้อยเราก็คือฟันเฟืองเล็กๆ ที่มีส่วนช่วยสังคม

จังหวะก้าวของบัณฑิต

จากนั้นได้กลับมาคิดว่า ทำอย่างไรที่บัณฑิตรักถิ่นอย่างเราจะสามารถอยู่ได้ในงานพัฒนา จากที่ได้สรุปบทเรียนกันมาส่วนใหญ่ก็จะเป็นบัณฑิตที่มาจากพื้นฐานครอบครัวการเกษตร ซึ่งมีหลักในเรื่องของความมั่นคงในชีวิตที่ไม่ต้องพึ่งพาระบบทุนนิยม เช่น กลับไปทำเกษตรประณีตผสมผสาน บัณฑิตหลายคนได้กลับไปช่วยเปลี่ยนความคิดคนที่บ้านและลงมือปฏิบัติ แต่ในส่วนกรณีที่บัณฑิตมาจากคนเมือง อยู่ในเขตเทศบาล ไม่มีที่ดินทำ

การเกษตร และไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเกษตร จะสามารถพัฒนาอย่างไรให้อยู่รอด เป็นคำถามสำหรับคนเมือง

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [49]

เมื่อสรุปบทเรียนสำหรับชีวิตตนเองแล้ว ค้นพบว่าควรใช้ความสามารถที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ตนเองมีความถนัดและเริ่มจากตรงนั้นให้ดีที่สุด คือ งานกองเลขาเป็นงาน เอกสารข้อมูลที่สำคัญต่องานพัฒนาทั้งในระดับพื้นที่และระดับงานประเด็น และสิ่งที่ สนใจในประเด็นงานพัฒนาคือ ประเด็นด้านเยาวชนที่รู้สึกว่ามีภาระใจและได้วิเคราะห์ ปัญหาของเยาวชน โดยใช้ประสบการณ์จากตัวเองและการสังเกตสภาพสังคม เริ่มที่จะ ตอบตัวเองได้แล้วว่า เราจะทำงานพัฒนาเรื่องอะไร ที่เหมาะกับสภาพความเป็นอยู่ที่เราเป็น

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

ระยะแรกของการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตตัวเอง ความกดดันไปอยู่ที่บุคคลรอบข้างมากกว่า ความกดดันที่มาจากครอบครัว เพราะครอบครัวเข้าอกเข้าใจและยอมรับ อยู่แล้ว สิ่งที่สร้างความอึดอัดเวลาญาติผู้ใหญ่ถามในช่วงแรกๆ ว่าทำอาชีพอะไร ต้องมีการอธิบายยาวเหยียด หากจำกัดความค่อนข้างยาก ยิ่งบางคนก็มองว่าไม่มั่นคง เงินไม่แน่นอน คงผ่อนรถผ่อนบ้านไม่ได้ เพราะเงินแต่ละเดือนมากน้อยต่างกัน ในใจแอบคิดเหมือนกันว่าเวลาคนที่อาชีพค้าขายก็รายได้ไม่แน่นอน

การแก้ไข คือ สร้างความมั่นใจถึงตัวตนของเราก่อน ต้องยอมรับตัวเอง แล้วจะทำให้ไม่กลัวเวลาจะต้องตอบใคร และเราจะสามารถตอบได้อย่างภาคภูมิใจ

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

การทำงานชุมชน สิ่งที่ได้เรียนรู้คือ ต้องมีความจริงใจกับงานและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จึงจะสามารถเสียสละได้อย่างแท้จริง ประสบการณ์ที่ได้ทำงาน

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [50]

ชุมชน ได้เห็นตัวอย่างของคนหลายประเภท ทั้งคนที่เป็นแบบอย่างและคนที่ไม่ควรเอา
เยี่ยงอย่าง เป็นสิ่งที่เราต้องเลือกว่าจะเป็นแบบไหน

สิ่งที่ยึดเป็นคติประจำใจ คือ ความถ่อมใจ ให้เกียรติผู้อื่น ไม่อวดตัว หยิ่งผยอง
ไม่ตลบตะแลง ทำทุกสิ่งด้วยความรักโดยเห็นแก่ผู้อื่น และไม่เอาตนเองเป็นศูนย์กลาง
รวมถึงเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทั้งหมดนี้เป็นคุณสมบัติที่จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงงาน
ที่ดี

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

เราได้เป็นรุ่นพี่ที่สอนงานรุ่นน้องให้เห็นเป็นแบบอย่าง มีวัยรุ่นบางคนอดีต
เป็นเด็กเกเร การงานไม่เป็นหลักแหล่งแน่นอน แต่เมื่อได้โอกาสมาช่วยงานในชุมชน
เราได้มีโอกาสเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและสร้างน้องคนนั้นให้มีที่ยืนใหม่ที่สังคมยอมรับ
น้องคนนี้ได้ขยายผลต่อในชุมชนโดยการเป็นแกนนำเยาวชนในพื้นที่อีกด้วย

การยืนหยัดได้ในชุมชน

แม้โครงการสิ้นสุด แต่เราก็จะไม่จบชีวิตงานพัฒนา หากพัฒนาเรียนรู้ไป
เรื่อยๆ ก็จะเริ่มค้นพบตัวเองมากขึ้น มีที่ยืนและได้รับการยอมรับมากขึ้น หากเราขยัน
มีความสามารถ และนิสัยดี เข้ากับทุกคนได้ ไม่สร้างศัตรู เป็นที่รักของทุกคน ไม่ยากที่
จะยืนหยัดในชุมชนได้

เชื่อมร้อยเครือข่าย

ส่วนตัวมักจะเชื่อมร้อยงานที่ทำอยู่ในในพื้นที่จังหวัด เช่น สภาองค์กรชุมชน สวัสดิการ ชุมชน ฯลฯ เชื่อมงานในฐานะกองเลขาประสานงานด้านเอกสาร โครงการ การรายงานผล และมีการเชื่อมการทำงานระหว่างกองเลขาด้วยกันในระดับต่างจังหวัด พยายามส่งเสริมให้พื้นที่ตำบลทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน โดยไม่ทำงานพัฒนาแบบแยกส่วน ให้มองพื้นที่เป็นตัวตั้ง และไม่มองพื้นที่เป็นเครื่องมือหรือแหล่งหากิน

(4)

โดย นางสาวนภัสสรดา ไชโย
บัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่ 3

ก่อนมาเป็นบัณฑิต

อดีตนักศึกษาภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเติบโตมาในครอบครัวที่ไม่ได้เป็นผู้นำหรือมีฐานะทางสังคมใดๆ ย่างก้าวเข้ามาทำงานพัฒนาด้วยความคิดว่าเรียนจบมาขอให้มีงานทำเพื่อตอบคำถามของสังคมที่ถามกับครอบครัวอยู่ตลอดเวลาว่าจบมาแล้วจะไปทำงานที่ไหน

ตัวเองที่เลือกเข้าร่วมโครงการบัณฑิตรักถิ่น 3 เพียงเพราะเพื่อนโทรบอกว่ามีงานให้ทำ ซึ่งก็ตอบรับโดยที่ไม่รู้ว่าคืองานอะไร ทำที่ไหนอย่างไร พอเข้าร่วมโครงการได้ระยะหนึ่งยังคงสับสนและงงกับตัวเอง ได้ตั้งคำถามกับตัวเองตลอดว่ามันคือ “ตัวเรา” หรือไม่ ที่ทำอยู่ทุกวันนี้ ทางครอบครัวก็ไม่ค่อยสนับสนุนการทำงานเท่าที่ควร เพราะเราก็ไม่สามารถตอบทางครอบครัวได้ว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ และอนาคตลูกสาวของเขาก็คงเป็นอย่างไร ทำให้ยังคงมองหาโอกาสอื่นๆ ที่คิดว่าทางครอบครัวสบายใจถึงอนาคตที่จะเกิดขึ้นด้านการทำงานของตน

จังหวะก้าวของบัณฑิต

ระหว่างที่เข้าร่วมโครงการ การทำงานก็ทำด้วยใจรัก ถึงแม้ค่าตอบแทนที่ได้รับจะไม่คุ้มค่าเลยก็ตาม สังคมก็ยิ่งถามมาเรื่อยๆ ว่าเราทำงานอะไร ไปมาอยู่ๆ หายๆ แล้วได้เงินเดือนอะไร หน่วยงานไหน เราตอบได้เลยว่าเราทำงานพัฒนาชุมชน ที่ไม่มีค่าตอบแทน แต่ทำด้วยใจรัก อยากทำก็ทำ ไม่อยากทำก็ไม่ทำ จนครบโครงการเป็นเวลา 1 ปี หลังจากจบโครงการฯ เราจะไม่ได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 3,500 บาทและจะไม่มีมีการดำเนินโครงการต่อทำให้เรารู้สึกว่า เอ๊ะ!! เรากำลังสนุกกับมันนะ เราจะหยุดตัวเองไว้แค่นี้หรือ?? แต่ทางจังหวัดก็ต้องพัฒนาบัณฑิตรุ่นใหม่หรือเปล่า แล้วเราละ เขาจะทิ้งเราเลยหรือ??? แต่ทางผู้ใหญ่ในจังหวัดที่ทำงานพัฒนาไม่คิดแบบนั้น เขา

เห็นว่าเราทำงานด้วยใจรัก พยายามพัฒนาตัวเอง และทำงานคล่องตัว ถึงแม้การทำงานแต่ละครั้งจะไม่มีค่าตอบแทนให้ แต่เราก็พยายามทำงานด้วย เพียงเราต้องการต่อยอดการทำงานที่ทางผู้ใหญ่ได้ปูทางไว้ให้คนรุ่นต่อไป เพื่อเป็นคนแถว 2 ต่อไป เมื่อมีเวทีหรือการประชุมที่ไหนก็จะชวนเราเข้าร่วม เราก็ไม่เคยคิดจะไปทำงานที่ไหน เพราะกลัวว่าถ้าได้ทำงานแล้วเวลามีประชุมหรือมีงานพัฒนาที่ไหนเราจะพลาดโอกาสงานที่เรากำลังสนุกกับมัน แต่ทางบ้านก็พยายามหางานเพื่อให้ลูกสาวมีอนาคตและมั่นคงกับหน้าที่การงาน ช่วงนั้นยอมรับเลยว่าเป็นช่วงที่สับสนมาก เครียด กับตัวเอง เพราะยังไม่วิเคราะห์อนาคตจะเป็นอย่างไร??

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [54]

ยืนหยัดได้ในชุมชน

จุดเปลี่ยนที่ทำให้มาทำงานพัฒนาต่อจนถึงวันนี้ ประเด็นงานที่เราได้เข้าร่วมและศึกษาตอนเข้าร่วมโครงการบัณฑิตรักถิ่น และงานสภาองค์กรชุมชน ประกาศรับสมัครเจ้าหน้าที่ระดับภาค ตัวเองได้รับการคัดเลือกให้เป็นเจ้าหน้าที่ เป็นงานเดิมที่เราทำแล้วสนุก และนี่เป็นเวทีของ

ขบวนชุมชนโดยแท้จริง เป็นสิ่งที่เราคิดว่ามันคือตัวเราที่จะต้องทำงานพัฒนาต่อไปถึงจะไม่ใช่เจ้าหน้าที่สถาบันที่อยู่ในระบบ และทำให้ครอบครัวสบายใจมากขึ้น

(5)

โดย นางสาวนันทันต์ อุบลภาพ
บัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่ 3

ก้าวอย่างบนเส้นทางบัณฑิตรักถิ่น : ภูมิหลังชีวิตก่อนเข้าร่วมโครงการ

เมื่อก่อนพ่อกับแม่เคยทำอะไรทำนา ต้องลำบาก
ตรากตรำและทำงานหนักทุกวัน พอลูกๆ เริ่มโตจึง
ตัดสินใจขายไร่นายนาทั้งหมดเพราะไม่อยากให้ลูกต้อง
มาเป็นชาไร่ชาวนาเหมือนตัวเอง แล้วมาเช่าที่ปลูกบ้าน
อยู่ในตลาดที่ตัวอำเภอ หันมาทำการค้าแทน ซึ่งพ่อกับ
แม่สอนเสมอว่าต้องตั้งใจเรียนให้สูงๆ จบมาจะได้มีงาน
ดีๆ ที่มั่นคงทำ ห้ามคิดไปทำการเกษตรเด็ดขาดเพราะมัน
ลำบากและยากจน..จากที่เคยมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองก็ต้องมาเช่าที่เค้ายอยู่ จากที่
เคยอยู่ใกล้ขีดธรรมชาติมีอากาศที่บริสุทธิ์ ก็ต้องมาอยู่กันอย่างแออัดและเต็มไปด้วย
มลพิษ จากที่เคยมีแหล่งอาหารจากธรรมชาติ ก็ต้องใช้เงินซื้อกินทุกอย่าง ความเครียด
เริ่มก่อตัวขึ้นเพราะหนี้สินที่มากมาย ความสุขค่อยๆ ลดลงพร้อมกับเสียงทะเลาะที่เริ่ม
ดังขึ้นเรื่อยๆ ทุกคนเริ่มคิดถึงผืนดินที่ได้ขายไป คิดถึงวิถีชีวิตที่เคยเรียบง่าย คิดถึง
ความสุขที่เงินไม่อาจซื้อกลับคืนมาได้

ปรับฐานคิดชีวิตเปลี่ยน

เมื่อก่อนเคยคิดว่าสักวันหนึ่งจะต้องหางานที่ทำแล้วมันคงครบครันจะได้ไม่ลำบาก มีอาหารดีๆ กิน ร่างกายจะได้แข็งแรง ยามเจ็บป่วยก็มีเงินดูแลรักษาเต็มที่ แต่พอมาเข้าโครงการได้เรียนรู้หลักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ได้ปรับความคิดที่ว่าจะต้องตั้งหน้าตั้งตาหาเงิน มาเป็นลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นแล้วพึ่งตนเองให้มากที่สุด ใช้ชีวิตให้สมดุลกับธรรมชาติ ใส่ใจทรัพยากรมากขึ้น ทำให้เริ่มเข้าใจว่างานที่มันคงไม่อาจทำให้เรามีครอบครัวที่อบอุ่นได้ トラบใดที่เรายังต้องจากบ้านไปทำงานห่างไกล..สุขภาพร่างกายเราก็คงไม่แข็งแรงหากทุกวันยังต้องกินแต่อาหารที่ปนเปื้อนไปด้วยสารพิษ..ลูกหลานก็คงไม่อาจมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ หากเรียนจบมาแล้วได้แต่เป็นลูกจ้างในตลาดแรงงานและใช้ชีวิตไปตามกระแสสังคม ทุกวันนี้เลิกวิ่งหาแต่เงิน ใช้ชีวิตแบบพอเพียง รายได้อาจน้อยลงแต่มีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้นแถมได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีมาช่วยพัฒนาชุมชนได้อีกด้วย

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงชุมชน

ปัจจุบันงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นมีการทำงานเชื่อมโยงกันในหลายระดับ ซึ่งล้วนต้องอาศัยผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้นำชุมชนมีภารกิจในการทำงานเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ขาดแคลนบุคลากรที่จะมาคอยช่วยขับเคลื่อนและสืบ

ทอดเจตนารมณ์งานพัฒนาต่างๆ เพราะคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่ก็จะให้ความสำคัญกับการหารายได้และงานที่มันคงในเมือง มากกว่าจะอยู่ทำงานในท้องถิ่นของตนเอง

โครงการบัณฑิตรักถิ่นทำให้องค์กรชุมชนได้มีคนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อภารกิจของงานพัฒนาต่างๆ ได้มีส่วนร่วมสำคัญในการผลักดันงานของชุมชน ได้เรียนรู้ต้นแบบที่ดีในท้องถิ่น และนำความรู้ที่มีมาปรับใช้กับการทำงานในพื้นที่ มีโอกาสได้ทำประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน จนเริ่มได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ในท้องถิ่นและสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายคนทำงานพัฒนาด้านต่างๆ ให้บรรลุไปได้ด้วยดี ที่ผ่านมามีโอกาสเข้าร่วมขับเคลื่อนงานด้านศีลธรรมของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาาร่วมกันของ บวร(บ้าน วัด โรงเรียน) เช่น การจัดค่ายพัฒนาศีลธรรมให้กับนักเรียน(ค่ายพุทธบุตร) โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการฟื้นฟูศีลธรรมครูต้นแบบ โครงการบ้านแสงสว่าง(นักเรียนชนผู้ปกครองสวดมนต์ปฏิบัติธรรม, กราบเท้าพ่อแม่) เป็นความร่วมมือกันของสถาบันหลักในชุมชน อันได้แก่ ผู้ปกครองโรงเรียน และวัด ซึ่งหลังจากการจัดกิจกรรมเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าทั้งสามฝ่ายเกิดความสามัคคีกันมากขึ้น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันดีขึ้น เริ่มใส่ใจต่อปัญหาของชุมชนกว่าเดิม ส่วนงานด้านจิตอาสาที่ทำอยู่ ได้แก่ การพานักศึกษาไปทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ เช่น โครงการปันน้ำใจให้น้องผู้ยากไร้ โครงการสานใยรักสู่บ้านพักคนชรา โครงการซับน้ำตาช้าง(บ้าน ช.ช้างชรา) โครงการคนรุ่นใหม่ร่วมใจปลูกป่า กิจกรรมสวนครัวบ้านฉัน(ปลูกผักกินเอง)ฯลฯ โครงการดังกล่าวล้วนเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนรุ่นใหม่ และทุกโครงการที่ทำล้วนมีประโยชน์ต่อตัวบัณฑิตรักถิ่น ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายองค์กรพัฒนาให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อที่จะได้ขับเคลื่อนงานพัฒนาต่อไป

จังหวะก้าวของบัณฑิต

ในช่วงเข้าโครงการใหม่ๆ รู้สึก
สับสนกับการก้าวเดินของตัวเองอยู่
เหมือนกัน..ที่สับสนเพราะประเด็นงาน
ของเรามันต่างจากเพื่อน ซึ่งส่วนใหญ่ทำ
ประเด็นเกษตรในพื้นที่ แต่เราทำประเด็น
เรื่องสื่อ องค์กรที่เลี้ยงเราคือสมาคมปฏิรูป

สื่อภาคประชาชน ที่ต่อสู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพของสื่อ รวมทั้งผลักดันให้เกิด พ.ร.บ.
องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งเป็นงานระดับภาคหรืออาจจะดับประเทศเลยในขณะนั้น
เนื่องจากส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการจัดเวทีเสวนาระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งทำการถ่ายทอดสดเสียงเวทีเสวนา หรือ การประชุมหารือประเด็นต่างๆ ผ่าน
สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติที่มีเครือข่ายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้เราเครียดและรู้สึกกดดัน

การเรียนรู้ในโครงการส่วนใหญ่เป็นเรื่องการเกษตร ซึ่งเราไม่รู้แล้วจะนำ
ความรู้ที่ได้กลับมาใช้อย่างไร ครอบครัวเองก็ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเลยไม่มีที่ดิน
เป็นของตัวเองด้วยซ้ำ ช่วงนั้นเครียดมาก เกือบจะถอดใจอยู่เหมือนกัน กว่าจะ
สามารถปรับตัวก้าวเดินไปกับเพื่อนๆ ได้ก็ใช้เวลาเกือบ 4 เดือน โดยพยายามบอก
ตัวเองเสมอว่าถึงเราจะไม่ได้ทำประเด็นเกษตร แต่เราก็มีความรู้ความสามารถด้านอื่นที่
สามารถใช้เติมเต็มให้กับเพื่อนๆ ได้ และเราจะต้องใช้สิ่งที่เรามีให้เกิดประโยชน์ต่อการ
พัฒนาชุมชนให้ได้มากที่สุด เก็บเกี่ยวประสบการณ์ และเรียนรู้ไปพร้อมกับเพื่อน แล้ว
นำสิ่งที่ได้มาเชื่อมโยงหรือปรับใช้ให้ได้กับงานที่ทำ นับเป็นการก้าวเดินที่ค่อนข้างจะ
สับสนและสะดุดพอสมควรเลยทีเดียว

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

อุปสรรคสิ่งแรกที่เจอเลยคือแรงเสียดทานจากญาติผู้ใหญ่ที่คาดหวังให้เราเรียนจบแล้วควรจะทำอาชีพที่มั่นคงเงินเดือนสูงๆเหมือนลูกหลานคนอื่น ทุกครั้งที่มีการถามว่าทำงานอะไรแล้วเงินเดือนเท่าไร เราจะกังวลมากไม่รู้ว่าควรตอบอย่างไรไม่ให้ถูกต่อว่า ที่เรียนจบตั้งปริญญาแต่ทำงานภายใต้โครงการบัณฑิตรักถิ่น เงินเดือนแค่3,500บาท แถมพ่อแม่ก็ไม่เคยอยากให้ลูกต้องทำอะไรทำนาลำบากเหมือนตัวเอง โชคดีที่อธิบายเหตุผลแล้วคนในครอบครัวเข้าใจ อุปสรรคต่อมาก็คงเป็นเรื่องประเด็นงานที่ต่างจากเพื่อน ทำให้ช่วงแรกค่อนข้างจะสับสน เวลาเพื่อนๆคุยกันเรื่องงานเกษตรเราแทบจะไม่รู้เรื่อง ตามไม่ทัน แต่โชคดีที่เพื่อนๆคอยให้กำลังใจและช่วยแนะนำเรื่องเกษตรให้กับเราทำให้สบายใจขึ้น และพยายามเปิดใจเรียนรู้สิ่งต่างๆอยู่ตลอดเวลา ไม่อายที่จะถามในสิ่งที่เราไม่เข้าใจ และพยายามนำสิ่งที่ได้มาปรับใช้ให้ได้กับงานในพื้นที่ของเรา

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

ก่อนเข้าร่วมโครงการตัวเองเหมือนเป็นลูกไม้ที่ถูกสลัดให้ไปตกไกลต้น ความลำบากตรากตรำที่พ่อแม่เคยเจอจากการทำอะไรทำนาทำให้ไม่อยากเห็นลูกต้องมีชีวิตเช่นเดียวกัน หวังให้ลูกได้มีหน้าที่การงานที่มั่นคง แต่เมื่อได้เข้าร่วมโครงการ ได้รับการบ่มเพาะความคิดและรดน้ำพรวนดินใส่ปุ๋ยทางปัญญา เมล็ดพันธุ์นี้ก็ค่อยๆงอกงามเติบโตขึ้นอย่างช้าๆ เริ่มสนใจงานพัฒนาในชุมชนของตัวเอง เริ่ม

ฝันถึงจร@

ตระหนักถึงปัญหาต่างๆรวมทั้งปัญหาแหล่งอาหารของชุมชนเมือง จึงเกิดคำถามกับตัวเองว่าเมื่อเราไม่มีต้นทุนความรู้ทางด้านเกษตรเหมือนเพื่อนๆแล้วเราจะนำความรู้ที่มีมาปรับใช้อย่างไรกับงานพัฒนาชุมชน หลังจากได้ศึกษาเรื่องการจัดการที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และได้เห็นตัวอย่างการปลูกผักสวนครัว

ที่ไม่ต้องใช้พื้นที่มากจากแหล่งต่างๆ ก็ลองเริ่มปลูกผักสวนครัวในกระถางแล้วก็ค่อยๆลองจัดมุมพื้นที่เล็กๆให้เกิดประโยชน์ด้วยการปลูกพืชผักสมุนไพร รวมทั้งลองจัดสวนหย่อมเล็กๆด้วยผักสวนแขวน ขวนเด็กๆในชุมชนมาเรียนรู้ เมื่อรู้วิธีก็ไปลองชวนผู้ปกครองช่วยกันทำสวนหย่อมกันได้ของบ้านตัวเองดูบ้าง ด้วยสภาพชุมชนที่มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดทำให้ไม่สามารถทำเกษตรได้เหมือนเพื่อนๆ จึงทำได้แค่นี้ไปก่อน แม้ลูกไม้นี้จะเคยถูกสลัดให้ไปตกห่างไกลจากต้นแม่ แต่ลูกไม้นี้ก็ยังมีสายเลือดของต้นแม่ปะปนอยู่ เมื่อมีโอกาสได้เรียนรู้เพิ่มเติมข้อมูลด้านเกษตรและความพอเพียงจนได้ที่ ต้นกล้าเล็กๆนี้ก็เริ่มผลิดอกออกผลพร้อมจะเป็นประโยชน์ให้กับผู้คนในพื้นที่ แม้จะไม่ใช่อะไรที่เกษตรกรเต็มตัวแต่ก็พยายามจะนำความรู้ที่พอมีมาผสมผสานสอดแทรกกับการทำประเด็นงานพัฒนาด้านอื่นที่เราถนัด เช่น ประเด็นจิตอาสา ประเด็นเยาวชน และ ประเด็นศิลปกรรม ที่จะมีการปลูกฝังเรื่องความพอเพียงเข้าไปด้วยเสมอ และ ถึงแม้ว่าวันนี้ดอกและผลที่ผลิออกมาจะกลายพันธุ์ทำให้กลิ่นและรสชาติแตกต่างจากต้นแม่ไปบ้าง แต่ก็ถือเป็นการสร้างความหลากหลายทางพันธุกรรม ทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆขึ้นในสังคม

ยืนหยัดได้ในชุมชน

ตลอดระยะเวลาที่เราได้กลับมาอยู่กับครอบครัว ได้มีโอกาสทำประโยชน์ให้กับชุมชน ผ่านการเรียนรู้และต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆมาพอสมควร ทำให้วันนี้เรามั่นใจที่จะอยู่บ้านและนำความรู้ความสามารถที่ตนเองมีมาช่วยขับเคลื่อนงานพัฒนาร่วมกับองค์กรชุมชนที่มีอยู่ และจากผลงานหรือสิ่งต่างๆที่ได้ทำผ่านมานั้นก็พิสูจน์ให้สมาชิกในชุมชนได้เห็นถึงความตั้งใจและเจตนาที่ดีของเรา ทำให้เริ่มได้รับการยอมรับและให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และพึ่งตนเองได้ แม้วันนี้จะมีรายได้ไม่มากนักแต่เราก็อยู่ได้แบบไม่เดือดร้อนมากมายอะไร ลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ไม่ก่อหนี้ และไม่มัวรอพึ่งความช่วยเหลือจากใคร เท่านั้น ก็ไม่ต้องดิ้นรนไปหางานทำงานให้ไกลบ้านไกลครอบครัวแล้ว

พลังการเชื่อมร้อยเครือข่าย

การทำงานพัฒนาท้องถิ่นจำเป็นที่จะต้องมีการเชื่อมร้อยเครือข่ายเพื่อช่วยให้งานมีประสิทธิภาพและผ่านไปได้ด้วยดี คนรุ่นใหม่ที่ทำงานในพื้นที่จึงมีส่วนสำคัญในการช่วยทำหน้าที่ประสานเครือข่ายต่างๆเหล่านี้ เพราะศักยภาพที่มีในตัวคนรุ่นใหม่คือพลังที่จะช่วยหนุนเสริมให้งานพัฒนาในพื้นที่ได้ขับเคลื่อนไปอย่างสะดวกยิ่งขึ้น เช่น การติดต่อประสานงานที่อาจต้องใช้ทักษะในการสื่อสาร หรือช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ก็จำเป็นมาก ที่ผ่านมา เรามีส่วนช่วยในการสร้างเครือข่ายและแนวร่วมที่จะเข้ามาช่วยหนุนเสริมงานกิจกรรมต่างๆเสมอ รวมทั้งการเชื่อมประเด็นการทำงานระหว่างบัณฑิตรักถิ่นด้วยกันเอง ให้ได้มีโอกาสมาเรียนรู้ร่วมกันเพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีให้กับเพื่อนๆต่างพื้นที่หลังจากจบโครงการแล้ว

(6)

โดย นางสาวอัมภรณ์ บุญชิต
บัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่ 3

ข้าพเจ้านางสาวอัมภรณ์ บุญชิต เกิดวันที่ 24 มกราคม 2525 อายุ 32 ปี นับถือศาสนา พุทธ ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ 137 หมู่ 7 ตำบลวังสามหมอ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 62140

ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ โรงเรียนอนุบาลจังหวัด ลำปาง เพชร ทำหน้าที่สอนนักเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รายวิชา วิทยาศาสตร์ และ วิชาสุขศึกษา และผู้ประสานงานองค์กรเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำปาง เพชร

ก่อนที่จะเข้ามาได้เข้าร่วมโครงการสำนึกรักชุมชน คนรุ่นใหม่ (บัณฑิตรักถิ่น) ขณะนั้นข้าพเจ้า ศึกษาในโปรแกรมวิทยาศาสตร์ทั่วไป สถาบันราชภัฏลำปาง เพชร ข้าพเจ้าเป็นรองประธาน ชมรมรักษาสีสิ่งแวดล้อม ซึ่งตั้งอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์ จึงได้มีโอกาสได้ พบกับ พระครูอรุณกิจนันทคุณ หลวงพ่อณมดล นันทโน เจ้าอาวาสวัดป่าดอยลับงา ขณะนั้นท่านเป็นประธานคณะกรรมการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตก จังหวัด ลำปาง เพชร และอาจารย์อนุชา เกตุเจริญ จึงทำให้ข้าพเจ้าสนใจการทำกิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม ลักษณะกิจกรรมอาสาสมัคร

ข้าพเจ้า มีใช้เพียงแต่เป็นนักกิจกรรม ที่มีตำแหน่งในชมรมรักษาสีงแวดล้อมเท่านั้น ข้าพเจ้าจะมีความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้งานร่วมกับผู้ใหญ่ ทั้งที่เป็นครู อาจารย์ และนักกิจกรรมรุ่นพี่ ทั้งเรื่องสร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรีไทย การแสดงทางประวัติศาสตร์ (ซึ่งการที่ได้ให้ความสนใจและไปชมการแสดงนั้น เป็นการให้กำลังใจ นักแสดงและผู้จัด และแม้แต่เรื่องของสังคมที่ถือว่าเป็นปัญหา เช่น ความประพฤติของนักศึกษา การแต่งกาย เยาวชนในชุมชน วัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ข้าพเจ้าสนใจรับรู้ ไตร่ตรองหาทางออกให้กับเพื่อน ๆ และน้องๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้ข้าพเจ้าเอง ก็เป็นแบบอย่างที่ดีทาง ศีลธรรมและประเพณีอันดีงาม

ข้าพเจ้าได้เจอกับ อาจารย์อนุชา เกตุเจริญ และพระครูอรุณกิจนันทคุณ ได้ชวนข้าพเจ้าทำกิจกรรมของคณะกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าตะวันตก ในฐานะอาสาสมัคร และได้รับหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำปิง : คลองสวนหมาก ทำหน้าที่ประสานงานโครงการร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็น เลขานุการกิจกรรมการอบรมเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำ กิจกรรมศึกษาดูงานที่ จ.เชียงใหม่ กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการกลั่นน้ำส้มจากถ่านไม้ และกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการทำสารชีวภาพ

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [64]

เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ด้วยความเต็มใจและมีความสุข เป็นที่ยอมรับจากเจ้าหน้าที่ระดับบริหารจากกรม ทำให้ข้าพเจ้ามีความมั่นใจในตัวเอง สามารถแสดงความคิดเห็นอภิปรายในเวทีที่เป็นพหุภาคีและมีนักวิชาการ กับผู้ใหญ่ได้

นอกจากนั้นยังส่งผลให้ข้าพเจ้ามีความกล้าแสดงออกในเวทีของเด็กและเยาวชน ในฐานะ วิทยากรกระบวนการ พิธีกร ต่อมาจึงได้รับคัดเลือกให้เป็นเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ สร้างเครือข่ายขยายแนวร่วมในการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตก (โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า) ของเครือข่ายคณะกรรมการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตก ในจังหวัดกำแพงเพชร โครงการรวมใจอยู่ดีมีสุขที่หมู่บ้านสายใจไทย อ.ศรีนคร จ.สุโขทัยของ มูลนิธิบัณฑิตอาสาสมัครมหาลัยธรรมศาสตร์ และผู้จัดการโครงการเยาวชนไทยไม่ทอดทิ้งสังคม(เยาวชน ๑๐๐๐ ทาง) ภาคเหนือตอนล่าง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้จัดการโครงการสรรค์สร้างภูมิคุ้มกันเท่าทันสื่อจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผู้จัดการโครงการป้องกันภัยพิบัติ ของ save the children Sweden เท่าที่มีงบประมาณ จัดเป็นค่าเบี้ยเลี้ยง ช่วยค่าใช้จ่ายในการทำงานได้บ้าง ซึ่งข้าพเจ้าจะแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้ทางบ้านด้วย

ในฐานะเจ้าหน้าที่ประสานงานประจำโครงการ และผู้จัดการโครงการ ข้าพเจ้ายังคงความเป็นอาสาสมัครอยู่ตลอดเวลา คือ รับงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และมีส่วนร่วม ได้ทุกโครงการ ทำงานอย่างสุดความสามารถ โดยไม่มีข้อจำกัดด้วยเวลาในการทำงาน หรือข้อจำกัดด้วยผลตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นงานอนุรักษ์ผืนป่า งานพิทักษ์สิ่งแวดล้อม งานพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน งานสร้างชุมชนเป็นสุข สร้างเมืองหน้าอยู่ งานป้องกันและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยสันติวิธี งานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ งานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ งานคุ้มครองผู้บริโภค งานฝึกอบรม และงาน

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [65]

ด้านเด็กและเยาวชนที่ข้าพเจ้าชอบ ส่งผลให้ข้าพเจ้าได้ร่วมโครงการสำนักรักชุมชนคนรุ่นใหม่ (บัณฑิตรักถิ่น) โดยการเชิญชวนจากเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ข้าพเจ้าได้ทำหน้าที่บัณฑิตได้อย่างเต็มความสามารถ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้รับคัดเลือกเป็นผู้ประสานงานในรุ่นที่ ๓ ในพื้นที่ภาคเหนือ นำเพื่อนๆ น้องทำกิจกรรมในโครงการตามวัตถุประสงค์ แล้วขยายงานพัฒนาไปภาคอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง เกิดการบูรณาการจากทุกภาคส่วนทำให้โครงการนี้อยู่ในใจของข้าพเจ้า จึงมีความเต็มใจและภูมิใจที่ได้จารึกเกียรติประวัติของข้าพเจ้ากับโครงการ(บัณฑิตรักถิ่น) ที่ประจักษ์แก่ใจของข้าพเจ้า

(7)

โดย นายณัฐพล บุญยง
บัณฑิตคืนถิ่นรุ่น 4

จุดเริ่มต้น(บัณฑิตคืนถิ่น)

ครอบครัวผมอยู่ในชุมชนบ้านโป่งกระทิงบน ชุมชนที่มีชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงอยู่กันมา นานชุมชนแห่งนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดเวลา ตามระบบทุนนิยมที่มีเพื่อการเพิ่มผลผลิต เพิ่มความมั่งมี แต่เกิดผลกระทบเพราะยิ่งเกิดระบบทุนนิยมความอุดมสมบูรณ์ของป่าก็หายไป ซึ่งระบบนี้ทำให้วิถีชีวิตในชุมชนผมจำได้แม่นยำเสียทีเดียว ทุกบ้านในชุมชนแห่งนี้จะมีรอยยิ้ม เพราะมีความสุขในอาชีพเกษตรกร ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ต้องแข่งขัน ไม่หักโหม ไม่ต้องรีบเร่ง ทำอย่างพออยู่พอกิน มีไร่ข้าว มีบ้านอยู่ มีน้ำใช้ แค่นี้สิ่งที่ต้องการ แต่ในวิกฤตก็เกิดกลุ่มเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่เห็นผลกระทบจากปัญหาเหล่านี้ จึงได้มีกิจกรรมเรียนรู้พัฒนาชุมชนมากมายตามมา ผมจึงได้เรียนรู้ด้วยเนื่องจากเป็นสมาชิกรุ่นน้องในกลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้ ทำให้อยากจะเห็นชุมชนกลับมาเหมือนเดิมอีกครั้ง

ปรับฐานความคิด ชีวิตเปลี่ยน

ผมเคยคิดเช่นนั้นแต่ปัจจุบันความคิดนั้นเปลี่ยนไป เพราะถ้าจะให้ชุมชนเป็นเหมือนเดิมคงยากเพราะปัจจุบันมันคือยุคโลกาภิวัตน์การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา แต่เราจะอยู่อย่างไรให้ครอบครัว ชุมชนเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด นั้นต่างหากคือเป้าหมาย และผมก็ได้ความคิดจากการเดินทางไปเรียนรู้บ้านพ่อคำเตื่อง พ่อได้บอกวาทะกรรมทำให้คนเราอยู่ได้ แต่ต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความพอเพียง พออยู่ พอกิน อยู่แบบใช้องค์ความรู้คู่กับชุมชน ฟังพาดตนเองให้มากที่สุด จากเด็กที่ทำงานทำไร่เพื่อสิ่งที่ยากได้ไม่เคยใช้ความคิดใช้แต่ความอยากได้และสิ่งที่ผมได้เรียนรู้สำคัญที่สุดคือการทำงานร่วมกับครอบครัว ถือเป็นความสุขที่สุดในตอนนี้ เพราะได้ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ทำด้วยความเข้าใจ และมีที่ปรึกษาแบบใกล้ชิด สามารถบอกแนะนำได้ทุกเมื่อ และทำด้วยความรัก

จังหวะก้าวของบัณฑิต

ในระหว่างร่วมโครงการบัณฑิต ได้เรียนรู้อะไรมากมายได้พบเจอเพื่อนๆที่ได้เข้าร่วมโครงการมาด้วยกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิด และที่สำคัญได้เห็นแนวทางด้านการพัฒนาในชุมชนว่ามีหลายด้านหลายระดับ สิ่งที่ทำได้อย่างแรกคือการลงมือทดลองทำหลังจากได้เรียนรู้บ้านพ่อคำเตื่อง แต่ก็มีติดบ้างถูกบ้างถือเป็นการเรียนรู้แต่ที่ดูแล้วเข้าท่า คือด้านการช่วยพัฒนาชุมชนชุมชนผมจะมีประเพณีประจำปีตามขนบธรรมเนียมชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ผมจะร่วมแรงร่วมใจอยู่เสมอ จึงเกิดการ

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [68]

ยอมรับจากชุมชน อีกทั้งยังมีงานด้านจิตอาสาที่ไปเรียนรู้ข้างนอกอีกมากมายเพื่อนำมาปรับใช้ในชุมชน จนปัจจุบันชุมชนได้มีการขยายอาชีพมากมายที่เข้ามาหนุนเสริม แต่ผมก็ยังเดินทางเรียนรู้ตลอดไม่หยุดการเรียนรู้

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

ปัญหาที่ถือว่ากดดันที่สุดคือปัญหาทุนนิยมนี่แหละที่สามารถก่อเกิดปัญหาตามมามากมาย อาชีพที่พ่อทำมาได้ประมาณ 5-6 ปี คนเป็นพ่อซึ่งเป็นผู้นำต้องทำเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว ผมก็แค่เด็กคนหนึ่งจบ ม.3 แล้วหันมาช่วยครอบครัวทำไร่ สับปะรดเคยคิดว่าถูก ว่าจะรวยแต่เมื่อทำมาหลายปี กลับไม่เห็นอะไรที่ดีขึ้น สุขภาพของคนในครอบครัวก็แย่ลงอย่างเห็นได้ชัด งานก็ต้องทำหนักขึ้นเรื่อยๆ ผมตัดสินใจเลิกทำทันทีปล่อยให้พ่อทำอย่างที่เขารู้จัก ผมบอกให้พ่อหยุดเถอะ ไม่ไหวและไม่เห็นอะไรจะดีขึ้นเลย ผมจึงไปเป็นผู้ช่วยวิทยากรค่ายกับพี่ในชุมชนแทนสลับกับวันว่างจะมาขลุกอยู่ในแปลงทดลองของตนเองมาแก้ปัญหาแต่มีเวลาน้อย ถือว่าเป็นช่วงมือขึ้นก็ว่าได้ วันหยุดน้อยมาก ทางด้านไร่สับปะรดของพ่อเนื่องจากงานหนักคนช่วยน้อยปัจจุบันพ่อเริ่มลดการทำสับปะรดลง หันมาเป็นช่างก่อสร้างต่อเติมบ้านแทน ผมสนับสนุนอาชีพช่างนะ อย่างน้อยพ่อก็ไม่ต้องสูดดมสารเคมี ผมคิดว่าการแก้ไขปัญหาคือ ผมก็แค่ทำให้เขาเห็นว่างานที่เป็นทางเลือกตั้งหลายอย่างที่ดีกว่าไร่สับปะรด อย่างแรกผมทำให้เขารู้ว่าผมอยู่ได้แม้ไม่ทำไร่สับปะรด แม้ตั้งค่าน้อยแต่ไม่ต้องแลกกับสุขภาพที่เสียไปกับสารเคมี อย่างที่สองปล่อยให้เขาให้เรียนรู้ด้วยตัวเอง เราก็เรียนรู้ของเราด้วย

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

หลังจากได้เรียนรู้เกิดความคิดขึ้นว่าจะเปลี่ยนแปลงครอบครัว เปลี่ยนแปลงชุมชนได้ ต้อง มาเปลี่ยนแปลงที่ตัวเองก่อน คือเราจะเปลี่ยนเขา ต้องเปลี่ยนเราก่อนนั่นเอง “เป็นตัวอย่างให้เขา” ด้านการทำงานก็ต้องลงมือทำ ไม่ใช่คิดว่าทำไม่ได้ หรือคิดจะทำแต่ไม่ลงมือทำสักที ถ้าผิดพลาดหรือมันไม่เหมาะสมก็ใช้การตัดสินใจในการเลิกหรือจะทำใหม่ ส่วนการปรับตัวของผมนั้นก็แค่อยู่อย่างไรให้ตัวเองมีประโยชน์กับชุมชน และได้เรียนรู้ชุมชนไปด้วย ถือเป็นการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

การได้ทำงานอยู่ในชุมชนถือว่ามีความสุขที่สุดเพราะมีครอบครัวอยู่ใกล้เราก็จะมีความสุข ได้ลดค่าใช้จ่าย มีพี่ ป้า น้า อา คอยแนะนำ มีเพื่อน มีความสุขทั้งกายและใจ และยังสามารถพัฒนาชุมชนไปกับการที่เราได้เรียนรู้ชุมชนเพิ่มเติมด้วย ตอนนี้ก็เป็นแกนนำเยาวชนในชุมชนได้รับการไว้วางใจจากผู้ใหญ่ในชุมชนด้วย

ยืนหยัดได้ในชุมชน

หลังจากหมดโครงการบัณฑิต ผมหันมาใช้ในการทำเกษตรใหม่ครับ ตอนนี้พื้นที่บนบ้านบางกะมา เป็นพื้นที่ทำไร่ข้าว ผมคิดว่าเป็นวิถีชีวิตที่ถือว่าสามารถจะทำใน

ครอบครัวได้ดีที่สุด เพราะมีทุกอย่างทุกอย่างอยู่
ในไร่ นี่ ไม่ว่าจะเป็นข้าว พริก ฟักทอง ถั่ว
เผือก มัน แตงไทย แตงเปรี้ยว ข้าวโพด
สลับกับการเป็นผู้ช่วยวิทยากร และการ
ทำงานด้านสังคม เดินทางศึกษาเรียนรู้ด้าน
วัฒนธรรม ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผม

จะมาช่วยทำไร่ข้าวตลอด สมัยก่อนไร่ข้าวจะทำปีเว้นปี แต่ตอนนี้ทำทุกปี เป็นการเพิ่ม
ความมั่นคงทางอาหารครับ เราไม่ต้องซื้อพันธุ์ข้าวพันธุ์ฝักกะใช้การเก็บพันธุ์จากต้นแม่
พันธุ์แทน ลดรายจ่ายได้เยอะ เราเก็บมากิน ส่วนที่เหลือก็แบ่งให้ญาติกิน เหลือจาก
แบ่งก็ขาย ส่วนบ้านบนบางกะมา มีผลไม้ที่ปลูกไว้ด้วยนะครับ ปลูกสิ่งที่เรียนมาจากพ่อ
คำเตื่อง ที่พ่อบอกว่า กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน ทางด้านงานชุมชนก็เข้า
ร่วมกิจกรรมชุมชนเหมือนเดิม ทุกสิ่งทุกอย่างต้องควบคู่กันพร้อมกันไป

เชื่อมร้อยภาคีเครือข่ายองค์กรชุมชน

สำหรับตัวผมได้ทำงานด้านสังคมบ่อย จึงมีภาคีเครือข่ายมากมายที่ต้องเชื่อม
ร้อย แต่สำคัญ ที่สุดคือการเชื่อมร้อยเครือข่ายในชุมชน คือผู้นำชุมชน พี่ๆ เพื่อนๆ ใน
ชุมชน ถ้ามีกิจกรรมผมจะติดต่อเพื่อนๆ มาช่วยกันทำงานพัฒนาในชุมชน สำหรับ
เพื่อนๆ ในโครงการบัณฑิตเราก็ติดต่อกันอยู่เรื่อยๆ ได้พบเจอตัวเป็นๆ บางในงานด้าน
สังคม ได้พูดคุยกันในเรื่องความบ้าง ได้รับฟังข่าวของเพื่อนๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
ของกันและกันเสมอ

(8)

โดย นายคำนิง เจริญศิริ
บัณฑิตรักถิ่นรุ่น 3

ที่มาของแต่ละคน

ชื่อ นายคำนิง เจริญศิริ จากบ้านตามา ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อจบการศึกษา ก็เข้าเมืองทำงานในโรงพิมพ์ เพื่อทำงานหาเงินและส่งเงินกลับบ้าน เป็นหนุ่มโรงงาน เพื่อเก็บเงิน เพื่อหาความสะดวก ความทันสมัย ความเจริญรุ่งเรือง ตามกระแสสังคม จนเมื่อวันหนึ่งได้กลับบ้าน และได้พบหนังสือเล่มหนึ่งเนื้อหาเล่าถึงการทำงานของปราชญ์ชาวบ้านท่านหนึ่ง คือ พ่อคำเดื่อง ภาษี และก็เป็นโชคอันดีที่ช่วงเวลานั้นมีคนในหมู่บ้านชวนเข้าอบรม ที่ศูนย์อนุรักษ์ภูมิปัญญาไท เพื่อศึกษา วิธีการทำงานของปราชญ์ ทำให้จากวันนั้นหันหลังให้กับสังคมเมือง

ปรับฐานจิตชีวิตเปลี่ยน

เมื่อได้เข้าอบรมหลักสูตร วปอ.ภาคประชาชน ตามที่มีคนแนะนำชักชวน ทำให้รู้สึกถึงวิธีปลดแอกจากระบบทุนนิยม มนุษย์เงินเดือน และมองเห็นถึง เราเกิดมาเพื่ออะไร ทำไมต้องเกิดมา อะไรคือความจริงแท้ อะไรคือสิ่งความจริงเทียม รู้อย่างแจ่มแจ้ง ทำให้พิจารณาถึงอริยสัจทั้ง 4 คือ รู้ทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ วิธีดับทุกข์ และวิธีอยู่เหนือทุกข์

จังหวะก้าวของบัณฑิต

เมื่อผ่านหลักสูตร วปอ.ภาคประชาชน ที่บ้านพ่อคำเตื่อง และเริ่มเดินทางสู่อิสราภาพของชีวิต และกังวลกับคำถามที่ถามตนเองว่า เมื่อเราตายไป จะฝากอะไรไว้ให้กับแผ่นดินบ้าง จึงเริ่มปรึกษากับ เพื่อร่วมอุดมการณ์ 7 คน โดยมุ่งหมายจะเปลี่ยนพื้นที่สาธารณะ 6 ไร่ และเริ่มเจรจามาจากผู้ใหญ่ในพื้นที่เพื่อขอทำงานเปลี่ยนแปลง โดยใช้แผนกฐาติดด้วยกลยุทธ์กล้วยๆ

โดยจะเริ่มทำงาน โดยจะมีการประชุมอยู่เป็นประจำ เพื่อหาทางออกร่วมกัน โดยค่อยก้าวเดินทีละก้าว แต่เป็นก้าวที่มั่นใจ และวางแผนอย่างเป็นระบบไม่ประมาท จนเมื่อทำงานไปซักระยะหนึ่ง ก็เกิดเป็นพลังการก่อการดีทั้งชุมชน เพื่อเดินไปข้างหน้าพร้อมๆกัน เพื่อเป็นการตอบแทนคุณแผ่นดินไม่เป็นหนี้แผ่นดินอีกต่อไป ในการเกิดมาเป็นมนุษย์ไม่ใช่เพื่อใช้ชีวิตในโลกเพียงอย่างเดียว และนี่คือการเดินทางสู่อิสราภาพของชีวิต

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

หลังจากฝึกอบรมหลักสูตร วปอ.(ภาคประชาชน) จนสามารถนำความรู้สู่ภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง และได้ชวนเพื่อที่เข้าอบรมด้วยกัน ทำงานพัฒนาชุมชนของตนเอง แต่การลงมือทำงานในพื้นที่ ชาวบ้านไม่เห็นด้วย เกิดการต่อต้าน โดย

มองว่าเราบ้า เพี้ยน ไม่มีหัวคิด เกิดการต่อต้านจากคนในครอบครัว ความไม่เห็นด้วย

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [73]

จากคนในชุมชน ซึ่งการทำงานนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน ฉะนั้นทุกครั้งที่มีปัญหา พวกเราจะประชุมกันเพื่อหาทางออก โดยให้กลุ่มบุคคลที่ไม่เห็นด้วยนั้นได้เข้ามามีบทบาท ในกลุ่มรับฟังเขา รับฟังเรา ปดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความเห็น เมื่อประชุมบ่อยเข้า ทุกคนต่างปรับทัศนคติเข้าหากัน จนเกิดเป็นพลังของชุมชน ร่วมมือกันทำงานจนประสบความสำเร็จ

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

ขอเรียกว่าการทำงานแบบกองโจร ซึ่งเป็นการทำแบบค่อยๆเป็นค่อยไป เพื่อไม่ให้เกิดแรงปะทะ ซึ่งทำให้เราสามารถทำงานในชุมชนโดยที่เกิตรงต้งานน้อย และทำแบบน้อยๆ แต่ให้เกิดผลสำเร็จมากๆ ในพื้นที่ 1 ตารางเมตร ปลุกกล้วยนำร่อง และปลูกไม้ยืนต้น พืชล้มลุก ดีกว่าที่เราจะปลูกกันแบบเดียวๆ ทำให้เห็นผลเร็วขึ้น และทำงานกับคนที่เราสามารถทำให้เกิดผลได้ก่อน นำคนที่มีความคิดเหมือนกันมาประชุมกัน ซึ่งในครั้งแรกมีเพียงแค่ 7 คน มานั่งคุยกัน และวางแผนอยากเห็นอะไรในชุมชน แล้วค่อยเริ่มทำในพื้นที่ที่ไม่มีการต่อต้าน และเมื่อเริ่มเห็นผลก็ค่อยเริ่มขยายไปสู่เพื่อนบ้านที่เริ่มยอมรับ จนได้รับการตอบแทนจากชุมชนคือแรงสนับสนุน ซึ่งทำให้เรารู้ถึงการทำงานแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ต้องตั้งเป้าหมายให้ชัดเจนในการทำงาน และทำให้ไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ต้นไม้ที่ปลูกไว้เริ่มโตวันโตคืนจนเขียวขจีจิตใจของคนในชุมชนมีความรักความสามัคคี แปลงเกษตรประณีตที่ช่วยกันทำ ชาวบ้านสามารถเก็บไปกินไปขายเป็นรายได้ แปลงเกษตรที่ชาวบ้านช่วยกันทำสามารถเป็นแปลงเกษตรดูงานให้แก่ชุมชนอื่นๆ ที่สนใจเข้ามาดูงาน เกิดเป็นชุมชนต้นแบบ ทำให้คนที่มาศึกษาดูงานเกิดความรู้จริง

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [74]

ไม่ใช่ความรู้ในตำรา เมื่อเห็นแบบอย่างแล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเองได้ เกิดกองทุนชุมชนจากการขายผลิตในแปลงรวมของชุมชน ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน ได้แก่

- **ด้านเศรษฐกิจ** ชาวบ้านจากที่เคยซื้ออยู่ซื้อกิน เปลี่ยนมาเป็นทำมาหากิน สามารถมีรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน เงินทองไม่ไหลออกจากชุมชน
- **ด้านสังคม** จากสังคมที่เคยแข่งขันชิงดีชิงเด่น ก็กลับมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันกันและกัน
- **ด้านชีวิต และภูมิปัญญา** ชีวิตที่ต้องดิ้นรนไปรับจ้างทำงานในเมืองหลวง ก็กลับมาทำอยู่ทำกินในบ้านเกิด สร้างปัจจัยสี่ให้กับตนเอง
- **ด้านสิ่งแวดล้อม** ในชุมชนเมืองมองไปทางไหนก็มีแต่สีเขียวขจีเต็มไปหมด ท้องทุ่งมีต้นไม้เพิ่มขึ้นเป็นแสนต้น สัตว์ต่างๆได้เข้ามาอยู่อาศัย
- **ด้านสุขภาพ** ชาวบ้านได้ปลูกอยู่ปลูกกินเอง มาใช้สารเคมี เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมดีขึ้น คนไม่มีความเครียด ทำให้สุขภาพกาย สุขภาพใจ ดีตามไปด้วย

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [75]

ยืนหยัดได้ในชุมชน

สารต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งให้ครอบคลุมและขยายผลไปสู่ครัวเรือนอื่นในหมู่บ้าน และถ่ายทอดวิทยาการแก่กลุ่มบุคคลให้ที่มาศึกษาดูงานชุมชน เพื่อนำไปปรับใช้กับชุมชนของตนเอง

เชื่อมร้อยเครือข่าย

ทำงานร่วมกับศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ เช่น เครือข่ายการทำงานบุญริมน้ำอยู่ เครือข่ายเรื่องพลังงานทดแทน เพื่อนำไปถ่ายทอดแก่เพื่อนบัณฑิตที่สนใจ เป็นต้น

พื้นที่ของชุมชน ก่อนเริ่มพัฒนา

พื้นที่ของชุมชนหลังจากร่วมมือกันเปลี่ยนแปลง

(9)

โดย นายวเล็ทซ์ สานไสยา
บัณฑิตรักถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภูมิหลังชีวิตก่อนเข้าร่วมโครงการ

สมัยผมยังเด็กผมจำได้ว่าพ่อแม่ย้ายมาจาก จังหวัดนครศรีธรรมราช มาอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตอนที่ผมอายุได้ 3 ขวบ เรามีพี่น้องทั้งหมด 3 คน ผมเป็นคนโต และมีน้องชายอีก 2 คน ตอนที่อยู่ที่นครศรีธรรมราช พ่อแม่ประกอบอาชีพค้าขาย หลังจากนั้นก็ย้ายมาที่ประจวบคีรีขันธ์ก็ได้เปลี่ยนมาทำอาชีพเฟอร์นิเจอร์ พ่อจะมีความรู้ทางด้านทำเฟอร์นิเจอร์ แม่ทำสวนผักและขายโรตีสามตามตลาดนัดเปิดท้าย เมื่อผมโตขึ้นอายุได้ประมาณ

13 ปี ตาและยายได้ยกที่ดินแปลงหนึ่งให้กับครอบครัวของผมได้ทำมาหากิน โดยบนที่ดินผืนนี้เป็นสวนยางพาราจำนวน 8 ไร่ บ่อเลี้ยงปลาอีก 1 บ่อ ช่วงเวลานั้นชีวิตได้อยู่กับธรรมชาติตลอดเวลา 2 ปี หลังจากนั้นพ่อผมก็ตัดสินใจไถ่ถอนยางพาราทิ้งเพราะไม่มีน้ำยางแล้ว ทั้ง 8 ไร่ กลายเป็นลานกว้างไม่มีแม่แต่ต้นไม้ พ่อได้คิดหาพืชเศรษฐกิจมาปลูก โดยนำว่านหางจระเข้มาปลูกได้ประมาณ 2 ปี แต่ผลผลิตไม่พอที่จะจำหน่าย พ่อเลยคิดจะขายที่ดินแล้วเอาเงินมาซื้อรถเพื่อขายของเหมือนเมื่อก่อน โดยสร้างร้านริมถนนเพชรเกษม หมู่ 4 บ้านห้วยเกรียบ อ.บางสะพาน สินค้าที่นำไปขายได้แก่ ราก

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [77]

ไม้เก่าๆที่อยู่ในลำคลอง ชื่นวางของจากไม้ยางพารา โต๊ะวางทีวี และเครื่องจักสานทำจากหวายทุกชนิดที่กลุ่มแม่บ้านในชุมชนผลิตขึ้นเอง และจากเครือข่ายทั่วประเทศ โดยต้องใช้เงินลงทุนนำสินค้ามาจำหน่ายและต้องซื้อรถบรรทุกของ เงินบางส่วนที่จะส่งผมและน้องเรียนต่อชั้นมัธยมปลาย พวกเราตัดสินใจเรียน กศน.ที่อำเภอบางสะพาน เพื่อจะได้ช่วยพ่อแม่ทำงานเกี่ยวกับสินค้า OTOP และขายของไปในตัว

เมื่อปี พ.ศ. 2551 ผมและน้องชายได้เข้าโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนไทย-สวีเดนรุ่น 4 ปีที่ 15 เป็นเวลา 6 เดือน และเมื่อปี พ.ศ. 2552 ได้เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนไทย-อเมริกา เป็นเวลา 20 วัน และปีพ.ศ.2552 จึงได้เข้าโครงการบัณฑิตรักถิ่นรุ่น 3

ปรับฐานคิดชีวิตเปลี่ยน

หลังจากเข้าโครงการบัณฑิตรักถิ่นแล้ว ผมคิดว่าทำไมเราต้องดิ้นรนหางานทำที่อื่น แทนที่จะช่วยครอบครัวและพัฒนาชุมชน-บ้านของตนเองให้มีความเจริญ และมีแนวคิดใช้ถ่ายความเป็นอยู่แบบพอเพียง ผมและน้ำร่วมกันทำโครงการเลี้ยงแพะ และเลี้ยงปลาดุก เพื่อหารายได้พิเศษนอกเหนือจากการขายสินค้า OTOP และกิจการบังกะโลของน้ำ โดยการเลี้ยงปลาใช้เวลาดูแลไม่ยุ่งยากเท่าไร เพราะมีบ่อเลี้ยงปลาอยู่แล้ว ซึ่งบางครั้งก็สามารถทำให้คนในครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน เช่นให้อาหารปลาเลี้ยงแพะ ทำให้คนในชุมชนสนใจที่จะเลี้ยงแพะ ทำเป็นอาชีพเสริมแก่คนในหมู่บ้านได้

จังหวะก้าวของบัณฑิต

ในเมื่อเราก้าวขึ้นมาเป็นบัณฑิต เราก็ควรปฏิบัติตนให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น เมื่อก่อนเราเคยใช้จ่ายแบบพุ่มเฟิ่อย แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว ได้สอนให้รู้ถึงวิธีปลูก วิธีดูแลพืชผักผลผลิตที่มีคุณภาพทางการเกษตร และได้บริโภคของที่ปลอดสารพิษ จากการเข้าร่วมโครงการเราได้เรียนรู้วิถีชีวิตทางการเกษตรและใช้ชีวิตที่พอเพียง ทำให้รู้จักประหยัด ในการใช้จ่ายแต่ละครั้ง โดยเริ่มจากที่บ้านของตนเองก่อน ช่วงแรกๆที่บ้านก็ได้สังเกตการเปลี่ยนแปลงของผผ ทำให้รู้จักประหยัด รู้จักปลูกผักในครัวเรือน และมีแนวคิดที่จะอยู่แบบพอเพียง หาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้พิเศษ ทำให้คนในชุมชนมีความสนใจว่าเรามีการทำกิจกรรมกับครอบครัวอยู่ ในขณะนั้น เป็นโครงการริเริ่มที่ทำให้คนในชุมชนหันมาเลี้ยงแพะเหมือนกัน ซึ่งนับเป็นก้าวแรกที่เราลงมือทำด้วยตนเอง

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

อุปสรรคแรกคือผผเป็นคนที่ไม่ค่อยอยู่กับที่ บางครั้งต้องขายของนอกสถานที่บ่อยครั้ง จึงไม่มีเวลาในการทำกิจกรรม อาศัยวันเวลาที่ว่างตรงกันช่วยงานกิจกรรมของชุมชน บางครั้งถ้าไปขายของไกลๆ ก็ให้น้าและพ่อเป็นคนดูแลปลากับแพะที่เลี้ยงไว้ แต่ถ้ามีกิจกรรมสำคัญ เช่น กิจกรรมในชุมชนและเยาวชนผผก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุกครั้ง เพื่อเล่าประสบการณ์ชีวิตที่เราได้เจอมาให้พี่น้องๆฟัง ทำให้น้องๆ สนใจที่จะเข้าโครงการแลกเปลี่ยนไปต่างประเทศหลายคน แต่ละคนก็มีความสามารถที่

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลัดคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [79]

แตกต่างกันไป ในช่วงที่เข้าโครงการบัณฑิตรักถิ่น เราได้เงินเดือน เพียง 3,500 บาท แถมต้องทำงานและใช้ชีวิตอยู่บ้าน นีละ.... เป็นโครงการเริ่มต้นที่ทำให้เราเห็นว่า ไม่ว่าที่ไหนก็ไม่สบายเท่าอยู่บ้านเรานั่นเอง สิ่งที่เป็นคือเงินแม้เพียงเล็กน้อย หากพอเพียงก็สามารถอยู่ได้

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

การที่เราได้มาเข้าโครงการบัณฑิตรักถิ่น ทำให้เราได้พบเพื่อนบัณฑิตที่ทำงานเพื่อสังคมในหลากหลายประเด็น ต่างคนต่างที่มา และมีพื้นที่แตกต่างกันออกไป ได้มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของบัณฑิต

ต่างภูมิภาค ทำให้ได้พบโลกกว้าง และรับรู้ว่างานสังคมยังมีอีกหลายรูปแบบไม่ใช่เพียงแค่งานองค์กรชุมชนเท่านั้น ได้พบมุมมองใหม่ๆ ว่าบัณฑิตทุกคนจะต้องมีอุดมการณ์หรือภารกิจที่ทำให้บ้านเมือง สังคม และชุมชนอยู่ดีมีสุข บัณฑิตจะต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมและเป็นตัวอย่างให้กับคนรุ่นใหม่หัวใจรักถิ่น เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในสังคม และสังคมอยู่รอดได้ด้วยตนเอง

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงชุมชน

ในโลกสังคมปัจจุบันการทำงานทุกอย่าง เราต้องอาศัยบุคลากรในการทำงาน โดยการทำงานร่วมกับชุมชนต้องมีการเชื่อมโยงกันกับคนหลายระดับ และการขับเคลื่อนงานบางครั้งต้องอาศัยคนที่ตั้งใจทำงานเพื่อสังคมจริงๆ มิใช่เข้ามาหา

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [80]

ผลประโยชน์ส่วนตน หลังจากที่ผมเป็นบัณฑิตแล้ว ผมได้นำความรู้มาพัฒนาหมู่บ้าน และได้นำเด็กเยาวชนในหมู่บ้านทำประโยชน์ให้กับชุมชน เช่น เก็บขยะตามชายฝั่ง พร้อมกับให้ความรู้แก่คนในชุมชน ทางด้านการเลี้ยงปลา เลี้ยงแพะ เลี้ยงเป็ด ว่าทำอย่างไรให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดได้

ยืนหยัดได้ในชุมชน

หลังจากการได้เข้าอบรมโครงการบัณฑิตรักถิ่นครั้งแรก ได้มีคนถามผมว่าไปแล้วได้อะไร มาบ้าง ผมบอกเลยว่าได้เรียนรู้การใช้ชีวิตที่เป็นอยู่แบบพอเพียง และหลังจากนั้นผมก็ได้แสดงให้เห็นว่าเราสามารถทำให้คนในชุมชนเห็นว่าแม้เราจะไม่มีบ้านไม่มีสวน แต่เราก็สามารถอยู่แบบพอเพียงได้และเรายังสามารถพัฒนาเยาวชนและคนรุ่นใหม่ให้มาเรียนรู้แนวทางการใช้ชีวิตแบบพอเพียงได้โดยใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ เช่น ชายทะเล โรงเรียน ศาลาหมู่บ้านในการศึกษาเรียนรู้ และเรายังมีพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสดลงมือทำงานในชุมชนของตนเองอีกด้วย

เชื่อมร้อยเครือข่าย

เมื่อได้เข้าสู่กระบวนการอบรมแล้วทุกคนต่างรู้จักกันพอสมควร จากการได้อบรมกันได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันนั้นทำให้ทุกคนมีความสนิทสนมกลมเกลียวได้ผ่านการทำงานร่วมกันเมื่อจบโครงการต่างคนต่างมีงานทำ มีหน้าที่แตกต่างกันออกไป บ้างก็มีครอบครัวต้องดูแล แต่เราก็ไม่เคยทอดทิ้งกัน เมื่อบัณฑิตคนใดมีกิจกรรมก็จะแจ้งมายังเพื่อนๆ ที่สามารถไปช่วยหรือไปร่วมงานได้ ทำให้ยังคงติดต่อกันมาโดยตลอด และเป็นเช่นนี้มาทุกปี

(10)

โดย นายสุพิศ วงษ์ปลั่ง
บัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่ 4

ที่มาของแต่ละคน

อากาศที่ร้อนอบอ้าว เหงื่อที่ไหลเต็มใบหน้า เสียงเครื่องยนต์ทำงาน กับเส้นทางสายอาชีพเกษตรที่ลงทำนาเต็มตัวเป็นครั้งแรก ต้นไม้ที่ปลูกไว้เริ่มทยอยโตตามกัน ปลูกหลัง ปลูกก่อน เดิมทีความตั้งใจของพ่อแม่เห็นว่า คงไถ่มันไปทำงานหรือสอบนั้นสอบนี้ไม่ได้แล้ว กับชายที่มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรี ชื่อ นายสุพิศ วงษ์ปลั่ง จากอำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ หลังจบการศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง จากเมืองกรุงแขวงหัวหมาก ได้เข้าเป็นทหารกอง

ประจำการจังหวัดทหารบกปราจีนบุรี เป็นเวลา 1 ปี หลังปลดประจำการได้โอกาสไปบริการน้ำดื่มให้ผู้ที่เข้ารับการอบรม เหตุจากพี่ที่รู้จักหาคนช่วยไม่ได้ วันนั้นเองที่ทำให้ผมได้พบกับวิทยากร นาม พ่อคำเตื่อง ภาษี หลังวันนั้นก็ได้รับการชักชวนให้ช่วยงานเครือข่ายชาวนา โดยทำหน้าที่ธุรการ ที่ทำให้ผมได้ลงพื้นที่ในอำเภอของผมทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน ทำให้ผมรู้ว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงของผมเริ่มขึ้นแล้ว เรียนจากคนเก่าๆ จากยายที่นั่งกินหมาก จากลุงที่นั่งเลี้ยงควาย เล่าถึงอดีตให้ฟัง อดีตของบ้านเมืองผมที่ไม่มีในตำราทุกเล่มที่เคยเรียน ผมเรียนแต่ประวัติศาสตร์สุโขทัย กรุง

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [82]

ศรีอยุธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์ แต่ประวัติศาสตร์บ้านผม ไม่มีครูที่ไหนนำมาสอน ซึ่งถ้าเราจะไปข้างหน้าให้ได้ไกลๆ เราต้องย้อนหลังไปให้ไกลเช่นกัน ผมจึงเริ่มย้อนหลังนับจากวันนั้น

ปรับฐานคิดชีวิตเปลี่ยน

แสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ของชีวิต คือสิ่งที่ผมได้ไปจากที่นี่ ผมเห็นแสงนั้นแล้ว ผมจะไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร ขอแยกเป็นข้อๆ แล้วกันครับ มันอาจเป็นแค่เกมสองเกม แต่มันก็คือเกมแห่งชีวิต นั่นคือ

1.) เกมฉีกข้าง(ฉีกกระดาษให้เป็นรูปข้าง) มันทำให้ผมรู้ว่าถึงผมจะมีความรู้มากแค่ไหนมันก็ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ ถ้าปราศจากการวางแผนการทำงาน การปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมของคนรอบข้าง การตั้งคำถาม การหาคำตอบ เปรียบเสมือนว่าผมตรัสรู้อะไรอย่างหนึ่งในกระบวนการนี้ ที่ชื่อว่าวิทยากรกระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองภาคประชาชน (วปอ.ภาคประชาชน) ความทุกข์จากการพราดจาก ทำให้เรามองไม่เห็นปลายทาง คิดไม่ออก ไร้จุดหมาย แต่ที่นี้มีอบแสงเทียนที่ปลายอุโมงค์ให้ผม

2.) เกมแตกไม้แตก ที่ทิ้งโซ่มาจากที่สูง 3 เมตรแล้วไม่แตก มันทำให้รู้ว่า ถึงมันจะยาก

แค่ไหน แต่ถ้าเรามีแผนการที่ดี ศึกษาข้อมูลที่ดี เข้าใจระบบ และใช้มันอย่างถูกวิธี มันก็สามารถทำให้สำเร็จได้ง่ายดาย

การได้แลกเปลี่ยนชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบันของพ่อคำเตื่องจากประสบการณ์จริงจากชีวิตที่เป็นหนึ่งในเรื่องไร้อ้อย สู่การเป็นหนี้ มาสู่การวิเคราะห์ตนเอง สู่

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [83]

จุดสูงสุดของพ่อทุกวันนี้ ทำไม่ทำก็สามารถอยู่อย่างสบาย จากผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการกระทำในอดีต

จังหวะก้าวของบัณฑิต

การเรียนรู้ที่มีค่ายิ่งในการเป็นบัณฑิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของแต่ละคน และเป็นเหมือนคัมภีร์เดินให้เราได้ศึกษาตลอด สามารถนำมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ห่อะไรต่างๆ ให้เป็นไปในการดำเนินชีวิต เช่น

การคิดวิเคราะห์แบบพ่อไพลีฐ(สหายชาติ จากหนองบัวลำภู) เวลาเราคิดอะไรให้เราคิดและวิเคราะห์ เราจะเริ่มอะไรยังไง ตอนไหน เราต้องคิดจาก

สิ่งที่เป็นไปได้ ไปสู่ สิ่งที่เป็นไปได้ คิดจากสิ่งที่มีอยู่จริง ไปสู่ สิ่งที่มีอยู่จริง

คิดจากสิ่งที่ทำได้ ไปสู่ สิ่งที่ทำได้ คิดจากสิ่งที่เป็นไปได้ ไปสู่ สิ่งที่มีอยู่

คิดจากสิ่งที่เป็นไปได้ ไปสู่ สิ่งที่ทำได้ คิดจากสิ่งที่เป็นไปได้ ไปสู่ สิ่งที่มีอยู่

ซึ่งอาจเป็นคำเพียงไม่กี่คำ เป็นความรู้ที่เราสามารถนำไปดำเนินชีวิตได้ตลอดชีวิต

จากคำสอนดังกล่าว ทำให้ผมเริ่มมองในแปลงเกษตรของผมทำไม ไม่สวย ไม่งาม ไม่ออก อย่างที่ควรจะเป็น ทำไมบางอย่างมันไม่เป็นอย่างที่หวัง ผมก็ได้คำตอบ จากแนวคิดดังกล่าว สิ่งที่ผมทำคือ ทำสิ่งที่เป็นไปได้ ไปสู่สิ่งที่ไม่มีอยู่ นั่นก็คือ ผมไปซื้อพืชเมืองหนาวมาปลูก สิ่งที่เป็นไปได้คือผมปลูกได้ แต่มันคือสิ่งที่ไม่มีอยู่ในพื้นที่ของผม

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

คำนิยมแทงใจ กับคำถามที่ทะเลาะลูก(จบปริญญาแล้วจะทำอะไร จะสอบอะไร จะได้เป็นอะไร) มีเสียงมากมายกับคำถามคนที่จบปริญญาแล้วกลับมาอยู่บ้าน มันเป็นคำถามที่ก้องเข้ามาในหู “จบปริญญาแล้วมาอยู่เฮ็ดหยั่งจั่งซี” เป็นคำที่ได้ยินบ่อยๆ จบแล้วจะไปเป็นอะไร? เป็นคำถามที่พ่อแม่ญาติ ถามด้วยความเป็นห่วง หรือก็เพื่อตอบสนองความต้องการของเขา และ ลูกจบมาแล้วได้เป็นอะไร? เสียงของชาวบ้าน ที่จะถามเพื่ออวดลูกของตนเอง

พิธีกรรมช่วยได้เป็นอย่างมาก ทุกอย่างเข้ามากระทบ ทำให้ผมรู้ว่า การจะฝ่าฟันอุปสรรค การจะได้รับการยอมรับจากคำเหล่านั้น ไม่ใช่หน้าที่ของผมที่จะต้องไปอธิบายให้ใครฟัง ผมไม่สามารถห้ามเขาถามได้ มันคงไม่มีประโยชน์ที่ผมจะต้องใช้วาทศิลป์อันสวยหรู เพื่ออธิบายสิ่งต่างๆ แก่ตัวให้เขาเข้าใจในสิ่งที่ผมจะทำ ให้ทุกคนที่หวังดี คนที่ถากถางฟัง เขาถามตรงนั้นมันก็จบตรงนั้น ผมไม่จำเป็นที่จะต้องเก็บมาตรงนี้ นั่นจึงเป็นสาเหตุที่ผมไม่อธิบายอะไร แต่ก้มหน้าจะก้มมือทำ แล้วก้มมือทำ ทำ ทำ ทำ ทำ และก็ทำ เริ่มด้วยทำแปลงของตนเอง ปลูกทุกอย่างที่กินได้ เอาไปขายบ้าง ตอนกิ่งบ้าง ขำบ้าง เสียงเหล่านั้นเริ่มซาลง เปลี่ยนเป็นขอนั่นขอนี่ เปลี่ยนเป็น ขอให้ช่วยสอน ง่ายเลยก็คือ คำถามที่พ่อแม่ถามคือเป็นห่วงเรา สิ่งที่เราต้องทำคือแสดงให้เห็นว่าเราอยู่ได้ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเงินสำคัญในความคิดของพ่อแม่ แต่เมื่อสิ่งที่ผมทำมันกลายเป็นเงินที่มากพอ แค่นี้ท่านก็พอใจแล้ว สิ่งที่เราทำมันเป็นคำตอบในตัวของมันอยู่แล้ว ผมไม่ต้องตอบคำถามอะไรเลย เพียงแต่ทำให้ปรากฏ มันก็ตอบได้เป็นร้อยพันคำถาม ของคนที่ถามก่อนหน้านี้

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

ต่างคน ต่างช่วงเวลา ต่างพ่อแม่ ต่างครูอาจารย์ ต่างตำราเรียน สิ่งที่เราู้ในวันนี้ กลายเป็นสิ่งน่าสมัย์ สิ่งที่เราู้ในอดีตตอนเรียน กลายเป็นสิ่งล้าสมัย์ วันหนึ่งเราอยากเปลี่ยนชาวบ้านให้เป็นอย่างที่เรามองว่า นี่คืสิ่งทีถุกต้ง เป็นสิ่งทีนำพาซึ่งความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชน เมื่อทำงานไปซักระยะหนึ่งเราจะพบเจอปัญหาต่างๆ มากมายในชุมชน เช่น บางครั้งเราทำงานแล้วถามหาความเป็นจิตอาสา และพอทำงานไป แล้วหายหน้าหายตาไปจากหน้างาน ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง งานหยุดชะงัก นี่คืสิ่งทีเราเห็นมันเกิดขึ้น แต่สิ่งทีเป็นจริงก็คื คนทีมีจิตอาสาเหล่านัั้นเขาก็มีครอบครัวทีต้งดูแล มีพ่อ มีแม่ มีลูก และหิวเป็น จิตอาสาแต่ปากยังหิว มันเป็นคนละเส้นทางการัน ผมเลือกทีจะไม่เปลี่ยนให้เขาเป็นในสิ่งทีผมต้งการ แต่ผมเลือกทีจะเปลี่ยนตนเองให้เข้าใจในสิ่งทีเขาทำ ไม่เอาสิ่งใหม่ทีต้งทำให้คนทั้งเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งนั้น แต่ขอนำสิ่งทีมีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาโดยทีทุกคนได้ประโยชน์จากสิ่งทีเกิดขึ้น

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

สิ่งที่ผมทำร่วมกับเครือข่ายนั้นก็คือการคุ้มครองผู้บริโภค และได้ร่วมกันตั้งร้านค้าโดยการระดมทุนจากเครือข่าย เกิดเป็นร้านค้าเครือข่ายนักวิจัยชาวนา ขายสินค้าของเครือข่ายและขายอาหารที่ปลอดภัยให้แก่ผู้ที่สนใจซื้อไปรับประทาน นำความรู้เรื่องการทำหลุมพองเพียงที่ได้จากพระอาจารย์มหาสุภาพ เจ้าอาวาสวัดป่าคำมาขยายผลที่อำเภอขุนันธ์ สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นแบ่งเป็นหน่วยงานต่างๆ ได้แก่

1. **ร้านค้าเครือข่ายนักวิจัยชาวนา** กำไรส่วนหนึ่งแบ่งไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส สิ่งเกิดขึ้นและชัดเจนที่สุด คือการนำเงินไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่ขาดจากต้อหิน ที่กรรมการเครือข่ายร้านค้าไปพบเจอ และได้รับคำแนะนำจากอาจารย์หมอมงคล ณ สงขลา ว่าสามารถขายได้ ใช้กำไรส่วนนี้ในการจ่ายค่าเดินทาง ค่าอยู่ค่ากินของคนด้อยโอกาสและญาติ ในการเดินทางไปรักษาหลายครั้ง ปัจจุบันผู้ด้อยโอกาส สามารถมองเห็นตามปกติหลังจากตาบอดมา 5 ปี

2. **ธนาคารหมูเหมยซาน** ความรู้จากการเป็นบัณฑิต ที่ได้จากวัดป่าคำเช่นกัน โดยการนำหมูให้แก่ผู้ที่อยากเลี้ยง โดย ยืมลูกหมู 1 ตัว ต้องคืน ลูกหมู 2 ตัว โดยกำหนดให้เลี้ยงแบบหมูหลุม ซึ่งส่วนใหญ่จะให้ยืม 2 ตัว ในหนึ่งปีจะให้ปุ๋ยชี้หมู อย่างน้อย 2 ตัน สามารถนำไปใส่नाได้ประมาณ 5 ไร่ ปัจจุบัน ธนาคารจากหมู 30 ตัวเริ่มแรก หนึ่งปี ผ่านไป มีหมู 63 ตัว สามารถสร้างปุ๋ยได้หลายสิบตัน แก่ผู้เลี้ยง ทำให้ดินที่ได้ปุ๋ย ดีขึ้น หลายสิบไร่

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [87]

3. เรื่องอื่นๆ ได้แก่ การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ อำเภوخุซันซ์ โดยสนับสนุนให้ความรู้แก่เครือข่ายนักวิจัยชาวนาผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการหลุมพอเพียงเลี้ยงชีวิต พืชโตโรค โครงการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายทันตะ-เภสัช โครงการแก้ปัญหาผักที่ปนเปื้อนยาฆ่าแมลงในอาหารที่รับประทานของประชาชนอำเภوخุซันซ์ โดยการจัดทำหลุมพอเพียง เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน รวมทั้งการร่วมมือกับ เทศบาล อบต. ที่ขอความร่วมมือเพื่อให้ไปส่งเสริมความรู้แก่ชาวบ้านที่สนใจ การทำเกษตรที่ปลอดภัย

พาชาวบ้านดูงานเกษตรอินทรีย์

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย

ยืนหยัดได้ในชุมชน

พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งหาความรู้ใหม่ๆ และสร้างแนวทางใหม่ ซึ่งตอนนี้กำลังทำการขยายกิจการ ร้านค้าเครือข่ายนักวิจัยชาวนา ออกเป็น 6 สาขา เพื่อให้ครอบคลุมทางด้านอาหารในหลายตำบล และนำความรู้และประสบการณ์ที่เราได้จากสถานที่ต่างๆ นำมาลงปฏิบัติ ให้ความรู้ไปบอกชาวบ้าน ที่ได้เรียนรู้และจำเป็นอย่างยิ่ง คือ อย่าไปบอกไปสอนใครเลย ถ้าแม้แต่ตัวเองยังทำไม่ได้

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [88]

เชื่อมร้อยเครือข่าย

- **ชุมชน** เลขาธิการและผู้ประสานงานเครือข่ายนักวิจัยชาวนา โดยเครือข่ายนักวิจัยชาวนาเป็นเครือข่ายที่มีแค่ชาวบ้านเป็นผู้ที่ทำงาน จึงเป็นการเชื่อมเครือข่ายของนักวิจัยชาวนาแต่ละพื้นที่ โดยในแต่ละครั้งจะทำการเชิญเครือข่ายประชุม กำหนดการดำเนินงานของเครือข่าย และวางแผนการทำงาน โดย เครือข่ายใช้การประชุมเป็นหลัก
- **บัณฑิต** ผู้ประสานงานบัณฑิตภาคอีสาน โดยนำข่าวคราวความเคลื่อนไหวของเพื่อนบัณฑิต บอกต่อเพื่อนๆ

(11)

โดย นายเสกสัน ไชยวุฒิ
บัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่ 4

นกกลับรัง

“ผมคือเด็กบ้านนอก” นี่คือนิยามที่มักจะพูดเสมอเวลาได้มีโอกาสพบปะ ผู้คน มากหน้าหลายตาในเวทีประชุม บางคนอาจมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่สำหรับคนธรรมดาที่มีฐานะยากจน และถิ่นกำเนิดอยู่ติดกับเชิงเขา อย่างผมมีความภูมิใจที่เรามีโอกาสเกิดมาเป็นเด็กบ้านนอก ผมได้รับการอบรมเลี้ยงดูและสั่งสอน จากย่า เพราะแม่ได้หนีออกจากบ้านไปตั้งแต่ผมยังจำความไม่ได้ (1ขวบ2เดือน) พ่อถึงแม้จะอยู่ในฐานะผู้ปกครอง แต่ภาระหน้าที่ทั้งหมดกลับตกอยู่กับย่านับแต่นั้นมา

เมื่อโตขึ้นผมปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ความคิดบางอย่างได้รับอิทธิพลมาจากย่า ย่าผมเป็นศูนย์รวมของเด็กๆในซอย เด็กๆเลือกที่จะมาอยู่กับย่าผมมากกว่าไปเที่ยวเล่นที่อื่น เกือบทุกครั้งที่เด็กๆมาอยู่กับย่าก็จะได้กินขนมฟรีเกือบทุกครั้ง “อันนี้ละมั้งที่เป็นสาเหตุหลักที่เด็กมาอยู่กับย่า” ครั้งหนึ่งผมเคยถามย่าว่า “ทำไมต้องเลี้ยงขนมพวกเด็กด้วย” เพราะในความคิดผมตอนนั้นคิดว่าไม่จำเป็นต้องมาเลี้ยงขนมโดยใช่เหตุ แต่ย่ากลับตอบผมด้วยรอยยิ้มว่า “ย่าไม่ได้เลี้ยงขนม แต่ย่ากำลังสอนให้เด็กพวกนี้ให้รู้จัก...การให้” บอกตรงๆ ณ ตอนนั้นผมไม่เข้าใจในคำตอบของย่า แต่ตอนนี้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทำให้ผมคิดต่อว่า คนแก่ที่ไม่เคยเรียนหนังสือเลย กลับคิด และทำหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ได้อย่างเยี่ยมยอด

ฐานะครอบครัวที่ไม่ได้ร่ำรวย บางครั้งช่วงเสาร์ – อาทิตย์ต้องช่วยที่บ้านทำนา ไถนา และอื่นๆ ตามกำลัง รวมถึงการรับจ้างเพื่อที่จะเอาเงินไปใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียน เป็นหน้าที่ที่ทำด้วยความเต็มใจเพราะคิดอยู่เสมอว่านั่นคือความรับผิดชอบของเราด้วย

ในช่วง 30 กว่าปี ที่ผ่านมามีบ้านเกิดผม ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ประสบปัญหา **ตกเขียว** อย่างหนัก (พ่อแม่ขายลูกสาวไปเป็นโสเภณี) ทำให้เกิดค่านิยมที่ทำลายโครงสร้างที่ดีงามของสังคม ชุมชนอย่างมาก ต่อมาผลพวงของปัญหาตกเขียวคือการระบาดของโรคเอดส์ ถือได้ว่าช่วงนั้นมีจำนวนผู้ติดเชื้อเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ ทำให้ภาครัฐ และเอกชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาอย่างเอาจริงเอาจัง ทำให้ผมได้เข้ามาเรียนรู้งานพัฒนานับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

“**ไอ้เด็กกิจกรรม**” เป็นเสียงตะโกนเรียกของครูในโรงเรียนถ้ำปินวิทยาคม เพราะตั้งแต่มัธยมปีที่ 2 ผมก็เริ่มได้เรียนรู้ กระบวนการพัฒนา ที่เกิดจากฐานปัญหาของชุมชน โดยพี่ๆ ที่เรียกตัวเองว่า “**กลุ่มละครมะขามป้อม**” ได้มาเป็นพี่เลี้ยง หรือที่ปรึกษา โดยได้รับการชักชวนจากครูมุกดา อินต๊ะสาร ซึ่งเป็นแกนนำต่อสู้เรื่องผู้หญิงดอกคำใต้ในสมัยนั้น

ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนถ้ำปินวิทยาคม ตัวผม และเพื่อนที่ทำกิจกรรมกลายเป็นแกนนำของโรงเรียนไปโดยปริยาย ทำทุกอย่างที่เป็นงานสาธารณะ ทั้งช่วยเหลืองานโรงเรียน กิจกรรมในชุมชน และต้องแบ่งให้กับการเรียนหนังสือซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ ชีวิตช่วงนั้นได้ประสบการณ์อย่างหลากหลาย ซึ่งคิดว่า ณ ช่วงเวลานี้เองทำให้ผมได้บ่มเพาะ **เมล็ดพันธุ์แห่งการเสียสละ**

ก้าวอย่างแห่งความสับสน...

เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ในเครื่องแบบนักเรียน ก้าวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยในคราบนักศึกษา นิติศาสตร์ ความรับผิดชอบในฐานะความหวังของครอบครัวก็เริ่มต้นขึ้น ตลอดระยะเวลาสามปีครึ่งกับการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยทำให้ผมสับสนมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรคนที่มีคุณภาพจริงหรือ การแข่งขันจะเรียกว่าเป็นการฝึกฝนจริงหรือ สุดท้ายสังคมต้องการนักกฎหมายที่ดี หรือนักกฎหมายที่เก่ง เพราะจริยธรรมนักกฎหมายจะกลายเป็นแค่เสื้อกระดาดเพื่อประดับวิชาชีพให้ดูสวยหรูเท่านั้น

เมื่อจบการศึกษาผมสอบตัวทนาย และเข้าสู่วงการทนายความ สิ่งที่ผมฝันไว้ว่าจะเป็นนักกฎหมายที่ดี มีวิชาเพื่อที่จะช่วยเหลือคนอื่นกลับไม่สามารถทำได้จริง อุดมการณ์ที่ตั้งมั่นทำให้ผมกลายเป็นแกะขาวในฝูงแกะดำ อาชีพทนายไม่ได้ถูกยกย่องในฐานะทนายที่ดี แต่ถูกยกย่องในฐานะทนายที่ชนะเพราะว่าความเก่งถึงแม้ลูกความจะผิดหรือถูก เงินตราเป็นต้นหาที่ล่อหลอกให้ขายแม้กระทั่งศักดิ์ศรี และจริยธรรมที่ร่ำเรียนมา ผมหมดแรง อุดมการณ์ที่ตั้งใจมันล่มสลายไปพร้อมกับอาชีพที่หลายคนใฝ่ฝันและต่างไขว่คว้าอยากเป็น

ผมคิดถึงบ้าน คิดถึงครอบครัวที่เฝ้ารอหลานประสบความสำเร็จในอาชีพทนายความ ผมกลัวทำให้ครอบครัวผิดหวัง กลายเป็นเรื่องใหญ่ที่บังคับให้ผมไม่ยอมกลับบ้านทนผืนตัวเอง สู้ทั้งที่รู้ว่าแพ้ สู้ทั้งที่รู้ว่าเราไม่เหมาะกับอาชีพทนายความ จนวันหนึ่งข่าวร้าย ย่ำป่วยหนัก ย่ำเป็นมะเร็งตับระยะสุดท้าย ผมเดินทางกลับบ้านไปดูแลย่าในเวลาที่เหลือให้ดีที่สุด ผมได้ดูแลย่าได้เพียง 17 วัน ไม่ว่าใครก็ต้องเสียใจกับการสูญเสียคนสำคัญ ผมก็เช่นเดียวกัน เสียใจเวลาที่ดูแลท่านน้อยเกินไป เสียใจที่ทำให้

ท่านผิดหวังกับอาชีพ เสียใจที่ท่านจากไปก่อนที่จะเลี้ยงดูตอบแทนท่าน และคำถามที่ตามมาคือ “เรายังจะกลับไปสู้เพื่ออุดมการณ์ที่ล่มสลายไปแล้ว หรือเราจะอยู่ดูแลครอบครัวที่ยังเหลืออยู่”

การต่อสู้กับค่านิยมที่ผูกขาดชุมชน...

ผมตัดสินใจไม่กลับไป แต่การใช้ชีวิตอยู่บ้านเป็นเรื่องยากที่จะต้องต่อสู้กับกระแสค่านิยมของชุมชน ความหวังดีของญาติพี่น้อง ของครอบครัวพยายามผลักดันผมออกจากชุมชนเพื่อไปทำงานตามที่เรียนจบปริญญา มา ทางออกผมคือตีอแพ่ง พร้อมกับสร้างอาชีพให้อยู่ได้เพื่อลด

กระแสการไม่เห็นด้วยของครอบครัว ผมทำทุกอย่างที่มีโอกาส ทำไม่เป็นก็ต้องเรียนรู้ เรียกได้ว่าช่วงนั้นเหมือนได้เข้ามหาวิทยาลัยอีกครั้งแต่คงเป็นมหาวิทยาลัยชีวิต ผมมีความสุขกับการเรียนรู้ และได้ทำ ผมกลายเป็นวิทยากรครูในโรงเรียนบ้านเกิดตนเอง เป็นนักจัดรายการวิทยุชุมชน เป็นสื่อชุมชน เป็นที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน และอื่นๆที่เกี่ยวกับงานพัฒนา งานชุมชนโดยการช่วยเหลือของ ครูมุกดา อินตะสาร ซึ่งได้ให้โอกาสผมได้ค้นพบความสุขของตนเอง

ผมพบความสุขกับการได้ทำงานที่บ้านเกิดตนเอง ผมเชื่อว่าคนเราทุกคน ไม่ว่าจะออกจากบ้านไปไกลขนาดไหน แต่สักวันหนึ่งจะเร็วหรือช้า ก็ต้องกลับบ้าน ผมได้กลับมาบ้านถึงแม้จะมีความสุขกับงานที่ทำ แต่ต้องใช้ความอดทน และความพยายาม

อย่างมาก เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับครอบครัว และญาติพี่น้อง คำถามที่ผมต้องตอบอยู่เป็นประจำ คือ ทำงานได้เงินไหม ทำงานมีเงินเดือนๆเท่าไร...

ผมโกหกปู ว่าผมมีเงินเดือน แท้ที่จริงผมไม่มีเงินเดือน รายได้แต่ละเดือนได้จากเบี้ยประชุมในขบวนการพัฒนาต่างๆ เดือนหนึ่งรวมแล้วไม่เกินประมาณ 2,000 บาท และนำเงินนั้นมาให้อุปกรณ์เพื่อที่จะให้เขาสบายใจว่าผมมีเงินเดือน ผมพัฒนาตนเองเรียนรู้ที่จะสร้างงาน ฝึกการเขียนโครงการ ทำข้อมูลชุมชนฝึกการวิเคราะห์ ใช้เวลาส่วนใหญ่ทุ่มเทให้กับงาน ชีวิตผมช่วงนั้นถือได้ว่ามีงานคือชีวิต ผมตื่นตีสี่เพื่อจะมานั่งข้าว และไปตลาดเช้าเพื่อจะไปซื้อกับข้าวมาทำอาหารเป็นการทำหน้าที่ของหลานใน การแสดงความกตัญญูต่อคนที่เลี้ยงเรามา หลังจากนั้นประมาณตีห้ากว่าผมก็ไปทำงาน กลับบ้านอีกทีก็ไม่เที่ยงคืนก็ตีหนึ่ง ผมเป็นคนนอนน้อย มาตั้งแต่เรียนมหาวิทยาลัยจึง คือว่าเป็นเรื่องปกติ

หนึ่งปีกว่าผ่านไป ผมเรียนรู้งานจนสามารถเขียนโครงการของงบประมาณจาก แหล่งทุนต่างๆได้ และรับผิดชอบงานในชุมชนอื่นๆได้อย่างดี หนึ่งปีกว่าที่ผมได้เรียนรู้ ไปพร้อมกับการทำงาน และการได้แลกเปลี่ยนในเวทีต่างๆ มันทำให้ผมพัฒนาตนเอง อย่างก้าวกระโดด ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะต้นทุนเดิมที่ผมเคยทำกิจกรรมงานพัฒนา ตอนเป็นนักเรียน และอีกอย่างคงเป็นเพราะผมพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างตั้งใจ

เปรียบเสมือนเป็นน้ำที่ไม่เต็มแก้วอยู่เสมอ ประกอบกับผมได้รับโอกาสให้ร่วมเวทีใหญ่ๆ ซึ่งจะมีบุคคลเก่งๆ มีประสบการณ์หลายสิบปีเข้าร่วมแลกเปลี่ยน การพูดแต่ละครั้งของบุคคลเหล่านี้ทำให้ผมได้เรียนรู้ และทิ้งไปกับสิ่งที่เขาพูด เพราะการพูดของเขามันเป็นประสบการณ์ตรงที่เขาสะสมมาหลายสิบปี

ก้าวอย่างเข้าโครงการบัณฑิตฯ

ผมเข้าโครงการบัณฑิตรักถิ่นมา โดยการแนะนำของครูมุกดา และพวกพี่ๆ ในขบวนองค์การชุมชน จังหวัดพะเยา ผมได้มาเจอเพื่อนๆ ที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ทุกคนมาจากต่างที่ ต่างความคิด ช่วงเวลานั้นรู้สึกว่ามันกลับมาเป็นนักศึกษาอีกครั้ง...(ยิ้ม) เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพลิกชีวิต อย่างที่บอกก่อนหน้านี้ หลังจากผมกลับบ้าน ผมมีความสุขกับการทำงาน มีความสุขกับงานพัฒนา แต่ผมยังไม่ชัดเจน และไม่เข้าใจว่า จริงๆ ความสุขที่ผมรับรู้โดยเนื้อแท้แล้วมันคืออะไร

คำตอบถูกเฉลยผ่านค่ายอบรม 4 คืน 5 วัน ที่ศูนย์ปราชญ์บ้านพ่อคำเดื่อง ภาษี จังหวัดบุรีรัมย์ เนื้อหาส่วนใหญ่ของค่ายจะเน้นเรื่องเกษตรพึ่งตนเอง เน้นเรื่องการกลับบ้านของบัณฑิต เน้นเรื่องความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง และทำให้ผมเข้าใจว่า “ทำไมชาวนาในปัจจุบันถึงเป็นหนี้” แต่คำตอบที่ผมพูดถึงไม่ใช่เรื่องเหล่านี้ มันเป็นคำตอบที่อธิบายได้ว่าทำไม? ผมถึงมีความสุขกับงานพัฒนาทั้งที่มันไม่ได้สร้างรายได้อะไรมากมายนัก นั่นก็คือ “งานพัฒนาทำให้ผมมีคุณค่าที่เกิดมา” นี่ละมั้งที่ทำให้ผมทำงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย นี่ละมั้งที่ทำให้ผมมีความสุขที่ได้ทำงานพัฒนา รางวัลของผมไม่ใช่เงินเดือน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่หาซื้อได้ แต่เป็นรอยยิ้มของชาวบ้านในชุมชน และที่สำคัญเด็ก ๆ ที่ได้ร่วมงาน และได้พัฒนา

กระบวนการคิดของพวกเขาให้กลายเป็นทนายาทรุ่นต่อไปที่จะต้องกลับบ้านเพื่อที่จะมาดูแลบ้านเกิดของตนเอง

หนึ่งปี กับโครงการบัณฑิตรักถิ่นถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญทำให้ผมชัดเจนกับคำตอบของชีวิตว่าต่อจากนี้ผมจะทำอะไร?...และทำเพื่อใคร?...โครงการบัณฑิตรักถิ่นยังทำให้ผมพบเพื่อนร่วมอุดมการณ์ ผมไม่โดดเดี่ยว ผมมีเครือข่ายที่มีหัวใจเดียวกัน หัวใจที่พร้อมจะพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง และในระหว่างโครงการผมยังได้รับการพัฒนาทักษะการทำงานพัฒนาในแต่ละพื้นที่ โดยเวทีแลกเปลี่ยนของพี่น้องบัณฑิตที่จะต้องมาเจอกัน เพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนา เอาปัญหา และอุปสรรคแต่ละพื้นที่ที่ทำงานมาแลกเปลี่ยนกัน โดยมีที่ปรึกษาเป็นนักพัฒนารุ่นพี่ที่มากประสบการณ์ รวมถึงมีพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นพี่ๆบัณฑิตที่เคยผ่านโครงการมา เพื่อที่จะช่วยหนุนเสริม และเป็นผู้ประสานงานบัณฑิตแต่ละจังหวัด ผมเป็นบัณฑิตรักถิ่น รุ่นที่ 4 เริ่มต้นโครงการมีเพื่อนบัณฑิตภาคเหนือทั้งหมด 17 คน แต่ด้วยปัจจัย เหตุผลต่างๆ ทำให้เพื่อนบัณฑิตอยู่ไม่ครบโครงการ บ้างองค์กรในพื้นที่ไม่สนับสนุน บ้างก็ปัญหาส่วนตัว บ้างก็ทนแรงค่านิยมชุมชนไม่ไหว เลยจำต้องกลับเข้าสู่เมืองหลวง ผมและเพื่อนบัณฑิตทุกคนเสียใจที่เราช่วยเพื่อนไว้ไม่ได้ แต่มันเป็นความจริงของชีวิตที่เราต้องเข้าใจ และก้าวต่อไป ผมกับเพื่อนที่เหลือรวม 15 คน ยังอยู่ที่นี้ ไม่มีอะไรในโลกนี้สมบูรณ์แบบ แม้กระทั่งสิ่งที่เราคิดว่าสมบูรณ์แบบ โครงการบัณฑิตรักถิ่น โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ก็เหมือนกัน เราไม่สามารถผลิตบัณฑิตให้กลับบ้านได้ทุกคน แต่แนวทาง และกระบวนการที่ใส่เข้าไปในโครงการมันสามารถ เปลี่ยน และทำให้บัณฑิตกลับบ้านได้จริง

โครงการสิ้นสุด...แต่ชีวิตไม่สิ้นสุด

เมื่อจบโครงการบัณฑิตรักถิ่น พวกเราก็ยังติดต่อกัน เพื่อที่จะค้นหาพื้นที่ในเวทีระดับใหญ่ๆ ให้นักพัฒนารุ่นใหญ่ยอมรับ ก็อย่างที่ว่าสถานการณ์สร้างโอกาส โครงการบัณฑิตรักถิ่นถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จึงได้รับการยอมรับ และผู้ใหญ่ในบอร์ดบริหารของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้มีการตั้งคณะทำงานพัฒนาบุคลากรในองค์กรชุมชน โดยนัยสำคัญคือการพัฒนาคน ซึ่งรวมถึงคนรุ่นใหม่ หรือนักพัฒนารุ่นใหม่ ผมได้รับการเสนอชื่อ จะสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ภาคเหนือตอนบนให้เป็นตัวแทน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เพื่อที่จะนำเรื่องราวการพัฒนาคนในชุมชน รวมถึงออกแบบแผนพัฒนาคนในระดับ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ผมโชคดีมากที่ผู้ใหญ่ในภาคเหนือตอนบนสนับสนุน

ด้วยวัยเพียง 30 ปีผมได้เรียนรู้งานระดับนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ และที่สำคัญได้ทำงานในพื้นที่บ้านเกิดของตนเอง ผมได้ทุ่มเท แรงกาย แรงใจเพื่อการแก้ปัญหา รวมถึงการพัฒนาเยาวชนซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนบ้านเกิดในอนาคต หลายต่อหลายครั้งที่ผมทบทวนแนวทางการทำงานด้านพัฒนา ผมมีความสงสัย และคิดอยู่เสมอว่า ทำไมปัญหาของชุมชนมันถึงไม่หมดไปซักที กลับเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ทั้งๆที่นักพัฒนา และองค์กรภาครัฐที่ทำงานในส่วนนี้ก็มากมาย ทำให้คำถามหนึ่งผมเกิดขึ้น นั่นก็คือ นักพัฒนาอย่างเรากำลังเดินหลงทางหรือเปล่า? ผมก็เลยเปลี่ยนจากทำงานเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน กลับมาใช้เวลาเก็บข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ชุมชน เพื่อค้นหาที่มาของปัญหา ผมใช้เวลาเรียนรู้ และถอดบทเรียนตำบล ผ่านเวทีหมู่บ้าน เวทีตำบล เชื่อมโยงโครงสร้าง และกลไก รวมถึงความเป็นบริบทของชุมชนตำบลบ้านถ้ำ เกือบ 2 ปีที่ใช้เวลาเพื่อการวิเคราะห์ต้นตอของปัญหาในชุมชนบ้านเกิดของผม และผลสรุปต้นตอคือ การทุจริต และการบริหารงานของเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ ที่ผ่านมา

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [97]

การประสานงาน การเชื่อมโยงงานกับหน่วยงานท้องถิ่นมีความลำบาก อาจจะเป็นเรื่องด้วยภาระงาน หรือความไม่ใส่ใจของคนทำงานที่ยึดติดกับกรอบ วิสัยทัศน์ของนักการเมืองท้องถิ่นยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาตำบลบ้านถ้าไม่สามารถก้าวไปในทิศทางที่ถูกต้อง การพัฒนาไม่ใช่เรื่องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาที่สำคัญคือการพัฒนาคน การช่วยเหลือไม่ใช่เพียงแจกของช่วยเหลือเป็นครั้งคราว แต่การช่วยเหลือที่แท้จริงคือการสร้างเครื่องมือให้ชาวบ้านดูแลกันเอง และปัญหาอีกประการหนึ่งของท้องถิ่นที่ทำให้ชุมชน สังคมไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร นั่นก็คือปัญหาการคอร์รัปชัน ซึ่งผมคิดว่าประเทศไทยในขณะนี้กำลังประสบปัญหานี้อย่างหนัก

การปฏิรูปชุมชน...ท้องถิ่น

ผมตัดสินใจครั้งสำคัญที่จะปฏิรูปการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาตำบลบ้านเกิด ผมมีเครือข่ายนักพัฒนาในตำบลบ้านเกิดมีการพูดคุยปรึกษาหารือ เพื่อหาทางออกร่วมกัน ผมและเพื่อนตัดสินใจ ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อที่จะเข้าไปจัดระบบเทศบาลตำบล

บ้านถ้าในนามของผู้บริหาร จากฐานะของครอบครัวไม่ได้ร่ำรวย มีแต่งงานพัฒนาที่เคยทำและเป็นที่รู้จักของชาวบ้าน มีหัวใจที่จะเข้าไปเปลี่ยนแปลง ถือได้ว่าเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสมาก เพราะการตัดสินใจในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ต้องจำใจที่ต้องทำ ไม่ใช่เพราะอยากจะเป็น โดยส่วนตัวแล้วผมเกลียดนักการเมือง ซึ่งไม่เคยคิดเลยว่าตัวผมเองกลับมาเป็นซะเอง ผลการเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของตำบลบ้านถ้า

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [98]

ที่ผู้นำท้องถิ่นเป็นคนรุ่นใหม่ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านถ้ำเป็นเพื่อนรุ่นเดียวกันกับผม ตอนเด็กก็เป็นนักกิจกรรมด้วยกัน มีอุดมการณ์เดียวกันนั่นก็คือพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง

เมื่อเข้ามาทำงานการเมืองท้องถิ่น พูดได้อย่างเดียวว่า “อะไรที่ไม่รู้ก็มารู้ที่นี่เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น” ผมได้รับการแต่งตั้งจากนายกเทศมนตรีตำบลบ้านถ้ำ ในตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีตำบลบ้านถ้ำ ตำแหน่งมาพร้อมกับความรับผิดชอบผมต้องศึกษา เรียนรู้ทั้งระบบการทำงานของแต่ละกองในสำนักงานเทศบาลอย่างละเอียด เพื่อจะวิเคราะห์ และปรับระบบการทำงานของบุคลากรในเทศบาลให้มีประสิทธิภาพ และพร้อมจะทำงานเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขพี่น้องประชาชน การคอร์รัปชันได้เปิดโอกาสให้ สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ตรวจสอบอย่างเต็มที่ เงินส่วนต่างของการทำถนน ขุดลอกคูคลอง และอื่นๆ ที่ถึงแม้เราไม่รับผลประโยชน์จะตกอยู่กับผู้รับเหมาฝ่ายเดียว เราจะมีบัญชีกลางที่ให้ชาวบ้านได้รู้ และนำเงินที่ได้เหล่านั้นกลับมาพัฒนาตำบลอีกในรูปแบบของอาชีพ สวัสดิการชาวบ้าน บุคลากรส่วนไหนที่เป็นปัญหาทำให้กลไกการขับเคลื่อนงานติดขัดก็มีการอบรม แลกเปลี่ยนปัญหาเพื่อแก้ไข แต่เมื่อบุคลากรไม่มีความถนัด ไม่สามารถพัฒนาได้ ก็โยกย้ายเพื่อให้มีประสิทธิภาพ เป้าหมายของผมคือ 4 ปีที่อยู่ในวาระ คือการปรับระบบเทศบาล และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือพัฒนาให้ชาวบ้านใช้เทศบาลให้เป็น เพราะเทศบาลเปรียบเสมือนลูกน้องชาวบ้าน

ณ วันนี้ถึงผมจะสวมหมวกนักการเมือง แต่แท้ที่จริงแล้วผมคือนักพัฒนา เป็นคนธรรมดาที่มีความรักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความหวังที่อยากเห็น

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [99]

รอยยิ้มของคนในชุมชน อยากเห็นเด็กๆเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่า เป็นคนที่จะต้องสืบทอดเจตนารมณ์ อุทิศการณ และจิตวิญญาณแห่งการพัฒนาบ้านเกิดต่อไป เพราะฉะนั้นบทสรุปของการพัฒนาประเทศ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจดีเพียงอย่างเดียว แต่มันขึ้นอยู่กับการพัฒนาคนให้รู้จักวิเคราะห์ รู้จักการให้ และการสำนึกรักบ้านเกิด “ก็อย่างที่เราภูกันนั่นแหละครับ” *“ไม่มีใครจะพัฒนาชุมชนได้ดีเท่ากับคนที่เกิดที่นั่น...”*

(12)

โดย นายบัญชา สุขสงวน

ที่มาของแต่ละคน

ผมชื่อนายบัญชา สุขสงวน ที่อยู่ 89 หมู่ 4 ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 บิดาชื่อนายศิลา สุขสงวน มารดาชื่อ นางนิยม บุคดา มีพี่น้องทั้งหมด สามคน ผมเป็นลูกคนที่สาม ในช่วงชีวิตที่เป็นเด็กก็คล้ายเด็กบ้านนอกทั่วไป ที่เล่น กิน เที่ยว ในหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ อาหารหาเก็บกินตามธรรมชาติ กุ้ง หอย ปู ปลา มีในทุ่งนา เห็ดมีในป่าให้เลือกแล้วแต่จะหาได้ ชุมชนเป็นชุมชนที่เป็นพี่เป็นน้องกัน พึ่งพากันได้ ใครได้อะไรมา มากก็เอามาฝากบ้านโน้นบ้าง บ้านนี้บ้าง เป็นสังคมที่มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฤดูทำไร่นาก็ช่วยเหลือกัน โดยไม่ได้คิดค่าแรง มีเพียงคำว่า “ขอบคุณเด้อ มีหยังให้ช้อยกะบอกเด้อ” “ขอบใจหลาย ๆ เด้อ” จนเมื่อผมโตขึ้นมาพอที่จะทำงานได้ก็ทำตามช่วยคนโน้น คนนี้ไปเรื่อย ๆ ไม่เคยต้องการอยากจะได้เงินเป็นค่าตอบแทน แต่ที่ทำเพราะอยากทำ อยากช่วยทั้งนั้น

เมื่อผมเรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหง แต่ก็เรียนได้แค่หนึ่งเทอมก็เลิกเรียน ออกมาตั้งหน้าตั้งตาหาเงินเพียงอย่างเดียว โดยการขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ทำงาน

ก่อสร้างทั่วไปตามแต่ว่าจะมีใครจ้าง ให้ทำอะไรก็ทำหมด ด้วยความที่อยากได้เงิน เยอะๆ แต่สุดท้ายก็ไม่มีเงิน บางทีก็ต้องขอเงินพี่สาวใช้ พอเวลากลับมาบ้านแต่ละทีก็ เริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชน ที่เริ่มห่างเหินกัน เห็นพื้นที่จากแต่ก่อนทำ นาเปลี่ยนมาทำอ้อย ทำมัน มากขึ้นเรื่อยๆ เห็นชาวบ้านตัดอ้อยไปขายได้เงินมา แต่ ก่อนด้วยยังไม่มีวิธีคิดหรือวิธมองชีวิตก็รู้แต่ว่าสังคมเปลี่ยน และก็ไม่ค่อยชอบ แต่ไม่รู้ ว่ามันควรจะเป็นยังไงเหมือนกัน ไม่มีจุดหมายของชีวิต

ปรับฐานคิดชีวิตเปลี่ยน

อาจจะเป็นจังหวะของชีวิตที่ลงตัวพอดี เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2553 เมื่อผม กลับจากกรุงเทพ มาเยี่ยมบ้าน ป้าคนหนึ่งถามผมว่า **สนใจเข้าฝึกอบรมที่บ้านพ่อคำ เตื่องไหม?** ตอนนั้นก็ได้คิดอะไรมาก ก็ถามเขากลับไปว่า **เขาสอนเรื่องอะไรบ้าง** ป้าก็ตอบผมว่า **หลายอย่างมาก สนุกด้วย ได้ความรู้ด้วย ถ้าอยากรู้ก็ลองไปดูสิ** ผมก็ ตกลงใจที่จะไปเข้าฝึกอบรมในครั้งนั้น เมื่อผมมาถึงศูนย์ฝึกอบรมบ้านพ่อคำเตื่อง ผมก็ ได้เห็นแม่ค ซึ่งเคยเป็นเพื่อนกันเมื่อสมัยเรียนหนังสือที่โรงเรียนตูมใหญ่ด้วยกัน ก็รู้สึกดีใจ เหมือนกันแต่ก็ไม่ค่อยได้คุยอะไรกันมากหรอกเพราะผมต้องเข้าฝึกอบรม ซึ่งเป็นการ ฝึกอบรมที่เอาเป็นเอาตายมาก เริ่มอบรมตั้งแต่ตีห้าครึ่ง เสร็จเอาจนประมาณสี่ทุ่ม เหนื่อยแต่ก็ได้รับความรู้และแง่คิดมากมาย และในปี 2554 ผมได้สมัครเข้าร่วม โครงการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่หัวใจรักถิ่น และได้เข้าหลักสูตรของพ่อคำเตื่องอีก ครั้ง และเป็นการตอกย้ำไปที่ความคิดของผมอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องของ **เวลา และชีวิต** ซึ่งพ่อคำเตื่องบอกว่า **เวลาและชีวิตเราเสียไปทุกวัน ๆ แล้วเราได้ทำอะไร เพื่อโลกนี้บ้าง ที่จะเป็นตัวดึงเอาเวลาให้มาสร้างคุณค่าให้ชีวิตของเรา ที่เสียไปบ้าง วันนี้** ซึ่งพอผมได้ฟังคำถามเรื่องนี้ทำให้ผมหันกลับไปมองวิถีชีวิตของผมเอง และตั้ง คำถามกับตัวเองว่า **ทุกวันนี้เราใช้ชีวิตแบบมีคุณค่าหรือไร้คุณค่า?** และที่ผมประทับใจ

อีกอย่างคือ วิทยากรที่นี่ (พี่เลี้ยงเขียว)มักบอกกับผู้เข้าอบรมเสมอว่า “วันนี้เราคิดว่าเราทำงานหนักที่สุดแล้วหรือยัง” ถ้าตอบว่า “ทำหนักมากแล้ว” พี่เลี้ยงเขียวก็จะชวนให้หันกลับไปมองการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ท่านทรงงานหนักมาแค่ไหน ท่านทำเพื่อใคร แล้วเราทำเพื่อใคร พ่อค้าต๋องก็ย้านกี้ย้าหนาว่า ให้เรารักษาผืนแผ่นดินของเราไว้ อย่าปล่อยให้มันหลุดมือไปได้ เพราะที่ดินของเราจะเป็นที่ยืนยันได้ว่าเราจะมั่งคั่ง มีกิน มีอยู่ได้ต่อไปในอนาคต ถ้าใครยังทำอะไรไม่ได้ก็ให้ปลูกต้นไม้ลงในพื้นที่นั้นเสียก่อน เพราะต้นไม้จะดึงเอาเวลามาสร้างคุณค่าให้กับต้นไม้ และต้นไม้ยังนานยิ่งราคาแพง ไม่เบียดเบียนใคร แต่กลับมีแต่ให้

จังหวะก้าวของบัณฑิต

เมื่อจบหลักสูตรฝึกอบรม สิ้นคืนห้าวัน กลับไปผมก็ไปปลูกต้นไม้ไว้ในพื้นที่ที่ผมเริ่มแรกผมไม่มีเงินปรับพื้นที่ ผมก็ซื้อจอบมาอันหนึ่งก็มาตั้งหน้าตั้งตาปั้นคันดินในที่นาจากคันดินเล็กๆ จนใหญ่พอที่จะปลูกต้นไม้ได้ จนชาวบ้านบอกว่าผมบ้า แต่ผมมั่นใจว่าผม

ไม่ได้บ้า แต่ผมกำลังจะสร้างอนาคตให้กับตนเองและลูกหลานของเราในอนาคต ผมก็ทำไปเรื่อย ๆ ค่อย ๆ ขนดินกลั้วประมาณสี่ร้อยตัน แบกเข้ามาในพื้นที่ เพราะที่นาของผมไม่ติดถนนต้องเดินเข้าไปอีกประมาณ ห้าร้อยเมตร ก็ทยอยขนเรื่อย ๆ จนได้ประมาณสี่ร้อยตัน อยากได้บ่อก็ค่อย ๆ เก็บเงินมาขุดบ่อ เพื่อบำบัดน้ำ เพื่อพิสูจน์ความคิดของผม

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

ปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตผม ก็ค่อนข้างเยอะพอสมควร ผมก็ต้องดูแลตนเองมาตลอดเกือบเรียนไม่จบ ช่วงเวลาที่ผมต้องการมาจัดการพื้นที่นาของแม่หลังจากจบหลักสูตรปฐมนิเทศบัณฑิตนี้ยากมากๆ **เพราะความเข้าใจของผมกับแม่ไม่ค่อยลง**

รอยกัน ไม่เห็นด้วยในสิ่งที่ทำ แต่ก็ด้วยความพยายามที่จะให้แม่เข้าใจให้ได้ ผมก็เอามาเข้าฝึกอบรมที่ศูนย์เรียนรู้บ้านพ่อคำเตื่องจนได้ แม่ได้เรียนรู้อย่างที่ผมได้เรียนรู้ได้เห็นอย่างที่ผมเห็น และอยากจะทำอย่างที่ผมกำลังทำ สุดท้ายผมก็ได้แนวร่วมแล้วครับ ก็คือแม่ของผมนี่เอง พอจัดการพื้นที่ไปสักพักก็มาเจอปัญหาเรื่องน้ำทำการเกษตรไม่พอ ผมก็ไม่มีเงินทุนด้วย พอติคนรู้จักกันจากในพื้นที่ที่ผมได้ไปช่วยงานอยู่คือ พ่อทองคำ ยิ้มรัมย์ก็ชวนให้มาช่วยงานของ สสนก. ได้งบประมาณมาอุดหนุนโดยการสนับสนุนของบริษัทโค้ก ทำให้ผมได้บ่อน้ำขนาดใหญ่มาเก็บกักเก็บน้ำในช่วงหน้าฝนไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้ง นอกจากนั้นผมยังสามารถช่วยให้น้ำผมได้บ่อด้วยเหมือนกัน ทำให้ได้เพื่อนมาทำการเกษตรในพื้นที่ติดกันด้วย คราวนี้ล่ะที่ผมต้องพิสูจน์ตนเองอย่างจริงจังซะที

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

ผมชอบช่วยเหลือคนอื่นเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ผมชอบเล่นกีฬามาก ผมได้รับเลือกให้เป็นประธานเยาวชน สามารถพาทีมเยาวชนของหมู่บ้านไปกวาดเอารางวัลชนะเลิศในการแข่งขันกีฬาของ อบต. ทุกปี โรงเรียนหมู่บ้านมาจ้างผมให้ไปสอนกีฬาให้กับเด็กๆ เพื่อเป็นที่เลี้ยงและสอนกีฬาทุกประเภทให้เด็กๆ ในหมู่บ้าน ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านให้ผมเป็นกรรมการหมู่บ้าน (ต้องบอกครับว่าอันนี้ผมไม่ชอบเลยจริงๆ ให้ผมช่วยงานได้ทุกอย่างแต่ผมไม่ยอมมีตำแหน่งเลย) ในช่วงนี้เนื่องจากผมมีโอกาสได้ไปเรียนรู้จากหลายๆ ที่ได้ทดลองทำจริงในพื้นที่ ทำให้ผมมีความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมัก ชาวบ้านก็สนใจโทรมาปรึกษาเรื่องการทำปุ๋ยเรื่อยๆ ผมก็มอบชุดความรู้เรื่องการทำปุ๋ยให้กับชาวบ้านที่มาปรึกษา ให้เขาไปลองทำดูด้วยตัวของเขาเอง ชาวบ้านก็ไปลองทำจริง ๆ และได้ผลดีด้วยในการทดลองใช้ปุ๋ยหมัก และน้ำหมักกับพื้นที่สวนยางพาราของชาวบ้านก็มีการบอกต่อๆ กันไป

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ผมชอบทำงานช่วยเหลือคนอื่นมาโดยตลอด ไม่มีความคิดที่จะเอาเปรียบใคร การทำงานผมก็คิดว่าผมทำงานแบบทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังความคิด กำลังทรัพย์ เพื่อให้งานแต่ละครั้งประสบความสำเร็จ ทำให้คนในชุมชนมีความไว้วางใจในตัวผมมาก โดยเฉพาะในกลุ่มที่ทำการเกษตรแบบผสมผสานในหมู่บ้าน ถ้าใครอยากจะทำอะไรก็จะมาเล่าสู่กันฟัง มาช่วยกันคิดหา

แนวทางที่จะทำในสิ่งที่ต้องการ จะทำได้ยังไง ผมก็จะมีหน้าที่ที่จะช่วยหาสิ่งที่เขาขาดมาเติมเต็มให้ สอนวิธีการทำให้กับกลุ่มแล้วให้พวกเขาจัดการกันเอง อย่างเช่น เขาต้องการจะทำปุ๋ยน้ำหมักผมก็มีหน้าที่บอกสูตรปุ๋ยน้ำหมักต่างๆ วิธีการนำไปใช้ให้กับพวกเขา แล้วถ้าใครต้องการอยากรจะทำสูตรไหนก็กลับไปทำเองที่บ้าน ใช้ได้ผลยังไงก็จะมาเล่าสู่กันฟังและทำให้คนอื่น ๆ ในชุมชนเห็นข้อดีต่าง ๆ ในการใช้ปุ๋ยน้ำหมัก ซึ่งตอนนี้มีผู้สนใจที่จะทำปุ๋ยน้ำหมักกันมากขึ้น บางคนมีความรู้เรื่องนั้นะแต่ไม่ได้ทำใช้กลุ่มทำแล้วได้ผลมาพูดให้ฟังเขาก็บอกเขาก็รู้มาบ้างเหมือนกันเดี๋ยวเขาจะลองทำดูบ้างเหมือนกัน

ยืนหยัดได้ในชุมชน

ด้วยทุกอย่างที่ทำอยู่ตอนนี้เป็นการทำเพราะต้องการอยากรจะทำ เพราะฉะนั้นจะเลิก หรือ ไม่เลิกโครงการก็ตามสิ่งที่ทำยังไงก็จะเดินหน้าทำต่อไปอยู่แล้วครับ ไม่เลิกทำหรอกเพราะที่ผ่านมาก็ทำให้เห็นแล้วว่าสิ่งที่เราทำมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอยู่แล้วครับ

เชื่อมร้อยเครือข่าย

ผมก็คงจะขอเป็นเหมือนฟันเฟืองตัวหนึ่งในกลุ่มบัณฑิตที่ต้องการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เพราะฉะนั้นผมก็ยังต้องการเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่ดีดี ทำดีเพื่อสังคมอยู่แล้วเหมือนกันครับ

(13)

โดย นายสุรมิตร ศรีสุรักษ์

บัณฑิตรุ่น 4

ในขณะที่ได้เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยก็ได้สมัครเข้าไปอยู่ในชมรมค่ายอาสาพัฒนาชนบทและมีโอกาสทำกิจกรรมของชมรมได้ร่วมออกค่ายอาสาพัฒนาชนบทตามสถานที่ต่างๆได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้พูดคุยสนทนากับผู้คนในชุมชนทั้งเด็กคนแก่วัยกลางคนแต่ไม่เห็นมีคนหนุ่มสาวสักเท่าไรจึงทำให้เกิดความคิดว่าถ้าเรียนจบแล้วอยากจะทำอะไรดีเพราะเราเรียนบริหารสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจจนกระทั่งปีสุดท้ายได้มีโอกาสเป็นประธานชมรมค่ายอาสาพัฒนาชนบทและเป็นความโชคดีในโชคร้ายคือปีนั้นห้ามนักศึกษารับน้องนอกสถานที่แต่ชมรมค่ายอาสาได้ที่ปรึกษาที่มองการณ์ไกลจึงแนะนำให้เราทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้ออกค่ายไปที่ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องพาน้องๆไปอบรมและรับน้องกันที่นั่นทำให้ได้มีโอกาสได้รับฟังเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร (อาจารย์ยักษ์) และได้เรียนรู้ในกระบวนการต่างๆ ในการพึ่งพาตนเองทำให้เกิดความสนใจเพราะตรงกับความตั้งใจที่จะกลับไปพัฒนาบ้านเกิดพอเรียนจบก็มาสมัครเป็นอาสาสมัครประจำอยู่ที่ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เรียนรู้กระบวนการต่างๆ อย่างตั้งใจด้วยความชอบอยู่ประมาณสามปีกว่าก็กลับมาอยู่ที่บ้าน

เพื่อนำองค์ความรู้ที่มีมาใช้พัฒนาชุมชน ช่วงแรกๆโดนต่อต้านจากคนในครอบครัวแต่เราก็พิสูจน์ให้เห็นว่าเราสามารถทำได้และอยู่ได้พร้อมทั้งช่วยชุมชนในการให้ความรู้ที่ถูกต้อง

ช่วงแรกๆ ก็ทำคนเดียวคือไปคุยกับคนค่อนข้างสนใจและอาสาไปช่วยลงมือทำจนกระทั่งได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการบัณฑิตรักถิ่นรุ่นที่4ของพอช. และได้มาอบรมที่บ้านพ่อคำเตื่องได้ฟังพ่อคำเตื่องบรรยายเรื่องชีวิตความจริงทำให้เกิดแรงกระตุ้นเพิ่มมาจากเดิมที่มีและยังทำให้เรามีเพื่อนเพิ่มจากเดิมที่เราคิดท้อว่ามีเราทำเพียงคนเดียวเราเคยได้ยินโครงการนี้มานานแล้วและอยากเข้าร่วมเพราะจะได้เพิ่มประสบการณ์ให้ตนเองพอได้ร่วมโครงการและทำกิจกรรมในช่วงเวลา1ปีครอบครัวเข้าใจเราแต่ยังไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์เราโดนกระแสวิกฤตผืนองพุดจาเสียดสีและเวลาทำกิจกรรมก็ไม่ได้ความร่วมมือเราต้องทำเองเพื่อให้เป็นตัวอย่างเราเริ่มออกจากชุมชนตัวเองแต่เราก็ไม่ได้ทิ้งเพียงแต่เราไปช่วยชุมชนที่เขาอยากทำแต่ไม่มีคนช่วยผมเริ่มจากได้ความรู้เรื่องการเผาถ่านด้วยถัง 200 ลิตร และได้เป็นวิทยากรสอนอาชีพให้กับ กศน. จึงใช้ความรู้ที่มีในการทำงานและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนที่สนใจผมไปทุกที่จะเจอคำถามว่าเรียนจบปริญญาตรีแต่มาเผาถ่านขายไม่ต้องเรียนก็ได้แค่เผาถ่านจบ ป.4 ก็เผาเป็น เด็กน้อยยังเผาเป็นเลย และก็หัวเราะ คนที่พูดก็เป็นคนที่ทำอาชีพเผาถ่านจริงๆทำให้คนอื่นมองเราแปลกๆแต่เราก็ใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาร่วม

ทั้งความเป็นบัณฑิตรักถิ่นอธิบายและปฏิบัติให้เขาเห็นผมก็ถามลูกกลับไปว่าเผาถ่านกี่วันได้ถ่านกี่กระสอบใช้ไม้เยอะเท่าไรไม้ที่ใช้ใช้ไม้อะไรขายราคาก็บาทเผาได้ทั้งปีหรือไม่หมดเด็ดคือไม้ไผ่ลูกเผาได้รีเปล่า หลายคนเจียบลูกก็เจียบ หมดเด็ดสุดคือ ผมจะเผาดอกกุหลาบให้เป็นถ่านให้ลูกดู จากที่ทุกคนไม่สนใจเริ่มสนใจและสงสัยว่ามันจะเผาได้อย่างไรเอาแค้ไม้ไผ่เถาะจุดไฟเผาที่ไรเป็นขี้เถ้าทุกที่แล้วดอกกุหลาบมันจะเป็นถ่านได้อย่างไรเริ่มเขาทางเราผมก็เลยเริ่มชวนให้ชาวบ้านมาฟังวิธีการทำเตาการจุดไฟจนกระทั่งการเอาถ่านทุกคนสนใจมากตั้งใจฟังรวมทั้งคุณลุงที่เผาถ่านด้วยและผมก็ทำให้ชาวบ้านดูว่ามันทำได้และอธิบายว่าความรู้มีอีกเยอะเรื่องที่เรารู้ว่าจะมีอะไรที่ต้องรู้เพิ่มมากขึ้นหรือต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผมได้นำความรู้ความสามารถมาแก้ไขปัญหามาจากที่คนในสังคมชุมชนมองเราแปลกๆ ก็เปลี่ยนไปมีครั้งหนึ่งได้มีโอกาสไปสอนการเผาถ่านในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เมืองและมีคนในหมู่บ้านไปประกอบอาชีพในเมืองเกินครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านมีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวผมคิดว่าคงไม่มีใครสนใจที่อยากจะทำแต่พอถึงเวลาผู้คนมาเยอะมากผมรู้สึกตื่นเต้นคิดว่าคงมีคนว่าเราอีกแน่ๆเหมือนทุกที่พอเริ่มบรรยายทุกคนตั้งใจฟังถาม

ตอบคำถามเหมือนทุกๆ ครั้งบรรยายเสร็จเริ่มสร้างเตาเตรียมเผาผมสังเกตเห็นคุณตาคนหนึ่งแกเข้ามาจับมาช่วยอย่างตั้งใจบอกอะไรแกทำหมดพอทำเตาเสร็จหลายคนต่างแยกย้ายกันกลับบ้านคุณตาเดินมาหาผมใกล้ๆ และก็เล่าให้ผมฟังว่าตาอยากทำเตาเผาถ่านมานานแล้วอยากเผาถ่านไว้ใช้เองเพราะไม่มีเยอะเคยลองทำมาแล้วหลายแบบแต่มันเหนียวเพราะต้องเผาตลอดแต่ถ้าเตาแบบนี้เป็นอย่างว่าจริงๆ ก็จะลองดูอยากทำมาก ผมก็บอกไปว่าถ้าย่างนั้นก็มาดูขั้นตอนวิธีการเผาถ่านกับผมนะครับคุยกันสักพักแกขอตัวกลับบ้านไปอาบน้ำผ่านไปสักครึ่งชั่วโมงตาแกกลับมาพร้อมต้มไก่บ้านและข้าวมาให้กินอยู่กับตาสองคนจนเสร็จภารกิจพอได้เวลาเปิดเตาตาแกลุ้นมากและตื่นตื่นที่เห็นน้ำส้มควันไม้เคยได้ยินแต่ไม่รู้ว่าจะต้องดักอย่างไร เมื่อเปิดเตาออกมาปรากฏว่าใบไม้ดอกไม้กิ่งไม้อะไรที่ใส่ไว้ในเตากลายเป็นถ่านหมดเลย และไม่ต้องเหนียวคอยกลบดินตลอด ไม่ต้องกลัวเตารั่ว แกดีใจมากจับโทรศัพท์โทรหาลูกชายให้หาถัง 200 ลิตรพร้อมอุปกรณ์ทำเตาถ่าน แกอยากทำมากมันทำให้ผมประทับใจที่ได้ช่วยให้ความฝันของลุงเป็นจริงและผมก็พยายามถ่ายทอดความรู้ที่มีของตนเองในหลายๆ เรื่องเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองจนได้มีโอกาสไปร่วมประกวดโครงการสิ่งประดิษฐ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับหนึ่งประเภทบุคคลทั่วไป

ผลงานโมเดลบ้านถ่านดับกลิ่นชุมชนยอมรับในความสามารถเพิ่มขึ้นและเริ่มรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมได้ไปจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนทำผลิตภัณฑ์จำหน่ายในชุมชนในราคาประหยัดแต่มีคุณภาพเริ่มหาเครือข่ายเพื่อที่จะเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและดึงเยาวชนมาร่วมกิจกรรมมีการปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง

(14)

โดย นายเกรียงไกร ชีช่วง
บัณฑิตคืนถิ่น รุ่นที่ 2
เครือข่ายเกษตรเพื่อวัฒนธรรม
และสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรี

ที่มา

จากที่ได้เป็นแกนนำรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมด้าน
เยาวชนในชุมชนของตนเองสู่การ เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย
เยาวชนต้นกล้าตะนาวศรี(อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
เทือกเขาตะนาวศรี) และประสานเชื่อมโยงไปสู่เครือข่าย
เยาวชนลุ่มน้ำแม่กลองภาคตะวันตก ด้วยแนวคิดและ
อุดมการณ์ที่แน่วแน่ในการกลับคืนสู่การพัฒนาพื้นที่และ
เรื่องราวของตนเอง จึงให้เกิดแรงผลักดันที่ดีที่สามารถทำให้อยู่
ได้ในสถานการณ์ที่มักถูกมองว่า “ทำไมไม่หางานที่มีเงินเดือนทำ ถ้าจะบ้า แล้วไป
เรียนทำไมตั้งปริญญาตรี”

แต่ก็ยอมรับครับว่าอยู่ยากเหมือนกันกว่าจะปรับตัวได้ ดีที่วาระช่วงนั้นได้
ออกไปเรียนรู้กับเครือข่ายประชาสังคม ไม่ได้ยอมแพ้กับช่วงเวลาที่ยากลำบาก และ
ต้องบอกก่อนว่าไม่ได้คิดที่จะประกอบอาชีพผลิตเชิงเกษตร ด้วยเหตุผลว่าที่ทำกินอาจจะ
ไม่เพียงพอกับครอบครัวพี่น้อง พอมีการติดต่อมาจึงคิดว่าก็ทำขายดี น่าสนใจ

ปรับฐานคิด ชีวิตเปลี่ยน

สู่การได้เข้าร่วมโครงการและนำทางชีวิตเดินทางไปบุรีรัมย์ที่บ้านพ่อคำเตื่อง ภาษี ปราchyอีสาน ที่นี่เองที่ตอบโจทย์ได้อย่างหนึ่งก็คือ ทำไมเราถึงควรที่จะอยู่บ้าน ถิ่นฐาน (ตรงกับความตั้งใจเดิมด้วย) แนวคิดกำหนดให้แนวทางของผมเริ่มชัดมากขึ้น มั่นใจขึ้น ที่สำคัญรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เชิงเกษตรซึ่งเป็นรากฐานของชุมชน ท้องถิ่นไทยรวมไปถึงการได้เติมกระบวนการความคิดเชิงระบบเพื่อเท่าทันกระแสการ พัฒนาในปัจจุบัน

เริ่มเลยครับ หลังจากกลับมา ชวนพูดคุยกับชาวบ้าน สื่อสารกับเด็กเยาวชน แล้วทำเป็นแบบอย่างร่วมกับเพื่อนในกลุ่มดูศึกคัก อีกทั้งได้กำลังใจมากโขอยู่จาก เพื่อนๆเครือข่ายบัณฑิตทุกพื้นที่ แต่ต้องบอกว่าจริงเราไปทำงานอาสาสมัครด้าน สังคมชุมชนซะมากกว่า ก็ยังคง ร่วมไปเรียนรู้ ช่วยเหลือกิจกรรมอื่นๆด้วย

จังหวะก้าวของบัณฑิต ขออธิบายเป็น 3 ระยะครับ

ระยะที่ 1 ก่อร่างสร้างตัว จาก ที่มาสายอาสาสังคมระดับชุมชนจนถึง จังหวัดบางประเด็น แต่ ได้เรียนรู้ระบบ คิดที่เชื่อมโยงไปถึงการมีเครือข่าย แนวคิดการทำงานด้านการคืนสู่ชุมชน แน่นอนกำลังใจที่มีความรู้สึกถึงความไม่ โดดเดี่ยว แต่เป็นเรื่องสำคัญที่ใครหลายคนหลายพื้นที่ได้เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันจึงเหมือนเป็นการเริ่มนับหนึ่งเพื่อที่จะตั้งหลัก ใหม่ ชัดเจนว่าเรามีเพื่อน มีข่ายชุมชน มีสังคมที่ได้หล่อหลอมทิศทางการพัฒนาแบบ

ชุมชนนิยม ที่สำคัญเรามีความเชื่อและศรัทธาร่วมกันที่จะช่วยให้กระบวนการแนวคิดนั้นกลับไปสร้างคนรุ่นใหม่ให้เกิดการขยายมากขึ้น สู่การรับใช้ชุมชน สังคมเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 2 ครอบครัวร่วมฟูมฟัก ระหว่างที่เรียนรู้กระบวนการนั้น มีสถานการณ์ที่ต้องปรับตัวหลายเรื่องที่สำคัญมากก็คือครอบครัวของเรานั้นเอง ด้วยเหตุผลว่าเราต้องออกจากบ้านเพื่อเดินทางเรียนรู้บ้าง แนวทางบางอย่างนำมาใช้เลยก็กระทบกับหลักการวิถีเดิมของครอบครัวบ้าง กว่าจะทำความเข้าใจก็เหนื่อยพอดูสุดท้ายการพิสูจน์ด้วยการ **ทำให้เห็น เป็นให้ดู อยู่ให้พอเพียง** ครอบครัวก็เริ่มเข้าใจ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งด้วยการเป็นกำลังใจในการผลักดันแนวทางให้สำเร็จ อย่างน้อยก็สามารถอยู่ร่วมกระบวนการเรียนรู้จนครบหลักสูตร

ระยะที่ 3 ปักหลักอย่างมั่นคง แน่นนอนแล้วครับสำหรับการเริ่มต้นเต็มรูปแบบลงหลักปักฐานถิ่นเดิมตัว ทั้งที่ก่อนหน้านี้ยังมีลังเลว่าอาจต้องกลับเข้าสู่ระบบการทำงานประจำที่มีเงินเดือนตอบแทน แต่กระบวนการไม่เสียเปล่าทำให้การสู้ในชุมชนมีทั้งความมั่นคง มั่นใจ และยังรับใช้ชุมชนได้อย่างเต็มความภาคภูมิใจอีกหลายๆเรื่อง กลายเป็นอาสาสมัครครบเครื่องและหลากหลายแถมยังเป็นหน้าเป็นตาของชุมชนที่มีคนรักถิ่นคอยยืนหยัดในพื้นที่

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

ตามจริงก็เพียงเข้าใจแล้วปรับตัวให้สมดุลกับสถานการณ์ ที่ไม่ทำให้เราต้องลำบาก มีความ อดยากมากขึ้น ในครอบครัวค่อนข้างจะเข้าใจและปล่อยให้เราได้ตัดสินใจทำและกำหนดชีวิตเอง ที่สำคัญเราก็ต้องไม่อ่อนแอจนต้องเป็นภาระของผู้อื่น เรื่องค่านิยมไม่ได้กังวลเพราะเราเรียนรู้มา เราค่อนข้างไม่หลงตามกระแส แต่จะกดดันมากกว่าในเรื่องที่เราจะพิสูจน์แนวคิดของเรากับเวลาที่ล่วงเลยผ่านไปในแต่ละวัน แต่

จริงแล้วนะ มันขึ้นอยู่กับตัวเรามากกว่า คิดว่าที่ผ่าน
ได้ใช้คุณค่าของชีวิตในแต่ละวันได้ค่อนข้างสมบูรณ์
แบบ ไม่ผิดพลาด กลุ่มหลงจนหลงทาง

อุปสรรคผมมองเรื่องตัวกลไกการบริหาร
จัดการในองค์กรร่วมแผนงานมากกว่า ไม่ว่าจะเป็น
กรอบของ พอช. องค์กรพี่เลี้ยงที่ยังหาจุด
ประสานงานกันยังไม่ดีเท่าที่ควร จึงเป็นเหตุผลให้
บัณฑิตบางคน ขาดที่ปรึกษาในการเรียนรู้งาน
ภาคสนามที่อยู่ในพื้นที่ และ พอช.อาจจะมียุทธศาสตร์ในอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่ชัดเจนกับ
บัณฑิตและองค์กรพี่เลี้ยงในพื้นที่ การดำเนินงานบางอย่างของบัณฑิตจึงไม่ได้ตอบโจทย์ที่
ต้องการ อีกส่วนหนึ่งก็อาจจะเป็นสถานะภาพของบัณฑิตแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน
ความซับซ้อนในพื้นที่ ประเด็น ครอบครัวยังทำให้การพัฒนาเชิงกระบวนการกระทบกับ
ตนเอง

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

แนวคิดการทำงานที่ยึดถือก็คือ ต้องศรัทธาตัวเอง ครอบครัวยุคนั้น สังคมต้อง
เปิดใจเรียนรู้ ต้องปรับตัวเพื่อให้มีทักษะประสบการณ์ต้องปลง ยอมรับบ้างกับสิ่งที่ไม่
เป็นไปตามที่ตั้งใจ แต่ต้องสามารถเริ่มใหม่ได้โดยไม่ยอมแพ้ ที่สุดแล้วเราก็ได้เลือกทำ
ตามที่ตัวเองถนัดและชอบ คือเป็นบัณฑิตคืนถิ่นสายนักพัฒนาสังคมที่ไม่ได้แค่ดำรง
แนวคิดเพียงภายในชุมชนหรือแค่พื้นที่ ตัวเราอยู่บ้านแต่งงานและแนวคิดเราไปพัฒนา
และช่วยส่วนรวมอื่นๆอีกหลากหลายระดับ เช่น งานพัฒนาฝึกอบรมเด็กเยาวชนและ

ครอบครัว งานพัฒนาเครือข่ายชาติพันธุ์ชนเผ่า งานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ งานสิทธิพลเมืองไทย รวมไปถึงประเด็นอาเซียนภาคสังคมวัฒนธรรม

บัณฑิตควรที่จะปรับตัวเพื่อเท่าทันกับทุกสถานการณ์ และต้องนำทางความคิดเพื่อสังคมโดยไม่หยุดนิ่งและแน่นอนครับสิ่งที่ได้เรียนรู้มากกว่าก็คือ แนวคิดการผลิตเชิงเกษตรที่เปิดภาพใหม่ให้กับการทำกินทำให้ได้มากเลย ทำให้เราไม่รู้สึกลับแคทางความคิด ทำให้เห็นช่องทางและโอกาสอีกมากของคนที่จะทำเกษตรเพื่อชีวิต

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงชุมชน

ระดับที่สามารถทำให้ชุมชนมีทางเลือกในการยกระดับการพัฒนา รวมทั้งการเชื่อมประสานโอกาสต่างๆ ให้ฝ่ายต่างๆ ในชุมชนได้เข้าใจมีทางเลือก พร้อมเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำพาไปสู่เป้าหมายที่เรียกว่าความสุขอย่างยั่งยืน

ที่เปลี่ยนชุดที่สุดก็ตัวเอง พูดได้เต็มคำว่าเป็นจิตสาธารณะเต็มร้อย ที่เล่นหลากหลายบทบาท เป็นนักขับเคลื่อนประเด็นต่างๆ ในชุมชนให้เกิดการแก้ไขช่วยเหลือในมิติใหม่ๆ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงได้ดีชุมชนหนึ่ง เป็นพื้นที่ในการเรียนรู้กิจกรรมเยาวชนด้านอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นเครือข่ายพัฒนาของประเด็นร่วมอื่นๆ อีกมาก หลายครอบครัวนำวิถีการผลิตดั้งเดิม(ข้าวไร่)กลับมาทำให้ระบบการผลิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี รักษาสภาพดิน มีพืชพันธุ์หลากหลายที่ผสมอยู่ในการผลิตแบบไร่ข้าว

ยืนหยัดได้ในชุมชน

ตั้งใจ ทุ่มเท ทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ให้เป็นที่พึ่ง เรียนรู้ให้เข้าถึง ยืนหยัดได้อย่างมั่นคง คิดว่าด้วยการลงมือปฏิบัติทำจริง จนได้รับการยอมรับได้ใจคนในชุมชน และเครือข่าย ขวนขวายเรียนรู้ไม่หยุดนิ่ง ไม่ทำตัวเองให้เป็นปัญหาและเป็นภาระของผู้อื่น นั่นแหละจะยืนหยัดได้เอง พร้อมนำพาครอบครัวให้ได้เรียนรู้ไปด้วย ถึงวันนี้เองสถานการณ์ในชุมชน ชาวบ้านก็ลำบากในการปรับตัว ยิ่งโดยภาพรวมต้องยอมรับว่าหลายคนได้เกาะเกี่ยวไปกับกระแสทุนนิยมไปแล้ว ทำให้ขาดหลักยึดโยงความสัมพันธ์ อธิบายคือพูดคุยกันยากขึ้นนั่นแหละ ความไว้วางใจลดน้อยลงการแก้ปัญหาที่ยากหลายๆพื้นที่ยอมแพ้กับชะตากรรม ขาดธรรมะและปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยอบายมุขมาชี้นำชีวิต

แต่ที่บ้านผมขณะนี้ทำเป็นจุดเรียนรู้ประเด็นเยาวชน เปิดเป็นโฮมสเตย์เล็กๆ รอบบ้านก็ปลูกต้นไม้ และพืชผักสวนครัวผสมผสานหลากหลาย ไว้รองรับกิจกรรมในแนวทางที่เราต้องเป็นต้นแบบทำให้เห็น ได้คิดแผนงานหลายอย่างเพื่อจะให้คนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รักและสามัคคีกัน อย่างน้อยคนบางส่วนที่เข้าใจก็อยู่ได้อย่างมีความสุข

การเชื่อมร้อยเครือข่าย

วันนี้เครือข่ายที่ได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเป็นรูปธรรม ซึ่งพื้นฐาน แนวคิดทั้งหมดมีที่มาจากบัณฑิตคืนถิ่นเพื่อที่จะสามารถสร้างกลไกพัฒนาด้วยกระบวนการต่างๆ ที่ฝังอยู่ในชุมชนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์

- เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรี บทบาทที่ต้องเป็นเลขานุการ คอยประสานงานให้ประเด็นคนกะเหรี่ยงได้ขับเคลื่อน รวมไปถึงสร้างพื้นที่การสื่อสารสาธารณะเพื่อให้สังคมได้เข้าใจคนกะเหรี่ยงที่ถือเป็นความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม

- เครือข่ายชาติพันธุ์ชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ร่วมเป็นคณะทำงานกลไกระดับภาคซึ่งเป็นการหลอมรวมสำนักชาติพันธุ์ชนเผ่าพื้นเมือง ตามกรอบของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิชุมชน

- เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเทือกเขาตะนาวศรี ในบทบาทที่ยังดำเนินภารกิจด้านการอนุรักษ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งดนตรี ศิลปะ วิถี วัฒนธรรม เชิงสร้างสรรค์ ค่ายพัฒนาศักยภาพ และเป็นแกนนำในการเฝ้าระวังติดตามประเด็นสถานการณ์ทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ ประสานเชื่อมโยงให้เกิดการแก้ไขปัญหา

- เครือข่ายติดตามเฝ้าระวังเรดด์พลัสชนเผ่า จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศทั่วโลก กระแสการก่อเกิดตลาดคาร์บอนภาคป่าไม้ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นภาคีสมาชิก จะทำอะไรไม่ให้เกิดตลาดมีผลกระทบต่อแผนงานโครงการที่จะเกิดขึ้นจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าในปัจจุบันที่ยังมีปัญหการจัดการที่ไม่เป็นรูปธรรม

[หัวใจคืนถิ่น] ประสบการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [117]

- กลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าบ้านโป่งกระทิงบน ยังคงดำรงอยู่ในการที่จะเป็นต้นแบบเยาวชนรักถิ่นชุมชน โดยการบูรณาการ เป็น 7 ยุทธศาสตร์เชิงกิจกรรม ประกอบด้วย การพัฒนาและหล่อหลอมด้วยกระบวนการต้นกล้าตะนาวศรี, การสืบสานประเพณีศิลปวัฒนธรรมชาติพันธุ์ชนเผ่ากะเหรี่ยง, การเรียนรู้ผ่านกระบวนการทักษะเกษตรพึ่งตนเอง, รูปแบบกีฬาสร้างคน คนพัฒนาชุมชน, สิทธิและประชาธิปไตยชุมชน, จิตอาสาพัฒนาสังคม, ทีมกระบวนการสื่อความหมายกล้าใหญ่ตะนาวศรี

(15)

โดย นายศักรินทร์ ภาชี
บัณฑิตรักถิ่นรุ่น 2

เส้นทางสานฝัน

ประวัติเส้นทางการเดินทางสู่ความฝัน

ในอดีตผมเติบโตมาในครอบครัวชาวบ้าน ชนบทครอบครัวหนึ่ง ได้เห็นวิถีชีวิตของความเป็นอยู่ของชาวบ้านในสมัยก่อนว่ามีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ทำการเกษตรแบบพึ่งตนเองและพึ่งพากันเป็นเครือญาติอยู่ร่วมกันแบบมีความสุข เมื่อเวลาผ่านไป 20 กว่าปี ผมเองก็เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงกับเมื่อ 20 ปีที่แล้ว จากที่เคยเป็นอยู่แบบเรียบง่ายทุกวันนี้ต้องเร่งรีบแข่งขันกันทำมาหากิน จากที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันกลับต้องเห็นแก่ตัว ด้านเศรษฐกิจจากที่ไม่เคยมีหนี้สินทุกวันนี้ชาวบ้านเป็นหนี้ร้อยละ 95 แล้วเป็นหนี้เฉลี่ยครอบครัวละ 80,000 บาท ด้านสิ่งแวดล้อมก็เปลี่ยนไปป่าไม้ตามหัวไร่ปลายนซึ่งเมื่อก่อนมีมากมายทุกวันนี้ก็ถูกตัดไปหมดเพื่อนำไปขาย ดินที่เคยอุดมสมบูรณ์ทุกวันนี้ดินก็เสื่อมโทรมมากๆ ในขณะที่ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น เครื่องไม้เครื่องมืออำนวยความสะดวกก็มีเพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาต่างๆ ของชุมชนก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

การได้รับแนวคิดจากพ่อคำเตื่อง ภาชี

การที่ได้เป็นลูกพ่อคำเตื่อง ภาชี ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงจากวิกฤติที่สามารถพลิกผันให้เป็นโอกาสท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนพ่อคำเตื่อง ภาชี เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นและพยายามที่จะสวนกระแสความเจริญจากสังคมภายนอก จึงได้พาผมและครอบครัวทำเกษตรกรรมธรรมชาติ คือทำนาโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ปลุกผักไว้บริโภคเองในครัวเรือน ใช้จ่ายแบบประหยัดจนสามารถปลดหนี้สินของครอบครัวและพึ่งตนเองได้ จึงทำให้ผู้คนสนใจมาศึกษาดูงานการทำเกษตรกรรมธรรมชาติจนประสบความสำเร็จของพ่อคำเตื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ซึ่งในภายหลังพ่อคำเตื่องก็ได้รับรางวัลจากสังคมมากมายรวมทั้งยอมรับในเรื่องแนวคิดจนได้รับเลือกให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน 1 ใน 12 ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านในเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน จากการที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อคำเตื่องมาโดยตลอดทำให้ผมได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตกับสิ่งที่พ่อคำเตื่องพาทำ จนเกิดความเชื่อมั่นว่านี่แหละ คือ รูปแบบการพัฒนาชีวิตจริงอย่างยั่งยืน

งานพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน

ที่ผ่านมางานพัฒนาชุมชนจะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่ทำหรือรับผิดชอบหลักก็คือหน่วยงานของรัฐที่เป็นฝ่ายปกครอง และเป็นการพัฒนาแบบระบบสั่งการลงมาทำงานพัฒนาเป็นไปแบบตืดๆ ชัดๆ ดังจะเห็นได้จากเพลงผู้ใหญ่ลีตีกลองประชุม ในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้น แต่ในปัจจุบันรัฐก็มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานพัฒนาโดยตรง ทั้ง

ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือระดับประเทศ รวมทั้งปัจจุบันพบว่าเมืองครีพัฒนาเอกชนขึ้นมามากมายหรือเกิดองค์กรชุมชนขึ้นมามากมาย กิจกรรมงานพัฒนาชุมชนก็เกิดขึ้นอย่างมากมายหลากหลาย แต่ปัญหาที่พบก็คือต่างคนต่างทำ ทำให้งานพัฒนายังชุมชนยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ถ้าเราเอาหน่วยงานต่างๆ องค์กรชุมชนต่างๆ ที่จะทำงานพัฒนาชุมชนมานั่งคุยกันแล้วร่วมกันทำจะทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนมหาสถาที่สำคัญเป้าหมายของงานต้องเป็นเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน การทำงานจึงจะเกิดการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

บทเรียนที่ได้รับจากการร่วมขบวนการชุมชน

บทเรียนที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมขบวนการของชุมชน

- ได้เรียนรู้การทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชนได้เรียนรู้การปรับเปลี่ยนวิธีคิดของคนในกลุ่มเพื่อให้มีฐานคิดที่ใกล้เคียงกันก่อน เพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยดี เช่น การอบรมปรับเปลี่ยนวิธีคิดสู่การพึ่งตนเองของศูนย์เรียนรู้ (หลักสูตร วปอ.ภาคประชาชน)
- ได้เรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่ม การสร้างเครือข่ายที่ทรงพลัง การเชื่อมเครือข่ายกับเครือข่าย เช่น กรณีของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน หรือการเชื่อมองค์กรชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ เช่น กรณี ศูนย์ฝึกอบรมให้กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- ได้เรียนรู้วิถีเกษตรที่หลากหลาย เช่น เกษตรกรรมธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน เกษตรประณีต เป็นต้น
- ได้เรียนรู้งานวิจัยชุมชนร่วมกับศูนย์เรียนรู้และสมาชิกเครือข่าย

จุดยืน สถานะ เป้าหมายของชีวิต

ปัจจุบันได้รับมอบหมายจากองค์กรพี่เลี้ยงให้ทำงานเป็นผู้ประสานงานของศูนย์เรียนรู้ และเป็นผู้ช่วยปราชญ์ชาวบ้านในเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน เพื่อช่วยประสานงานเก็บข้อมูล จัดทำรายงานโครงการต่างๆ ที่ศูนย์ได้ร่วมทำกับ

หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนนอกจากนี้ก็เป็นวิทยากรกระบวนการในการฝึกอบรมหลักสูตร วปอ.ภาคประชาชน หลักสูตรการปลูกไม้ใช้หนี้ และหลักสูตรอบรมฟื้นฟูเกษตรกรเป้าหมายให้กับศูนย์เรียนรู้

นอกจากงานที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรพี่เลี้ยงแล้ว งานเกษตรประณีตในพื้นที่ของตนเองซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักก็ทำควบคู่ไปกับการงานขององค์กรพี่เลี้ยงซึ่งในแปลงเกษตรเองก็จะมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทำนาอินทรีย์ การปลูกไม้ยืนต้น การขยายพันธุ์พืชตองกิ่ง การทำเกษตรแบบประณีต 1 ไร่ การเลี้ยงปลาธรรมชาติ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งการทำเกษตรในพื้นที่ของตนเองนั้นสนุกมาก เพราะเราได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากการเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ได้รับความรู้ใหม่ๆ มาก็นำมาทดลองปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง อะไรที่ทำประสบ

ความสำเร็จก็ขยายผล อะไรที่ทำแล้วล้มเหลวก็สรุปเป็นบทเรียนให้กับสมาชิกกลุ่มได้ทราบ ทำให้เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีงานทำตลอด

เป้าหมายของชีวิตคือการสืบสานอาชีพเกษตรซึ่งเป็นอาชีพของบรรพบุรุษ แต่จะไม่ทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวเพราะจะทำให้สูญเสียระบบนิเวศน์ แต่จะทำการเกษตรที่เน้นเรื่องการบริโภคปลอดภัยจากสารเคมี ปลุกผัก

ปลอดสารเคมี ทำนาอินทรีย์ และเน้นเรื่องการพึ่งพาตนเองด้านอาหารให้มากที่สุด ปลุกไม้ยืนต้นที่หลากหลายเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีและเป็นบ้านนุญชีวิตในอนาคต นอกจากการทำอาชีพเกษตรในพื้นที่ของตนเองแล้วก็อยากทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกับกลุ่มเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน โดยจะเน้นเรื่องการฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีคิดของกลุ่ม

เป้าหมายและการแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานของกลุ่มเกษตรกรต้นแบบที่ทำสำเร็จแล้วจากการมาเรียนรู้กับศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน เรียนรู้เทคนิคกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้อต่อการทำงานภาคเกษตร เช่นการเพาะกล้าไม้ การปลูกพืชแบบประณีต การทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

ทุกวันนี้มีความสุขจากการได้เรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน มีความสุขที่ได้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการช่วยงานพัฒนาชุมชน มีความสุขจากวิถีชีวิตที่หันมาพึ่งตนเองได้ในหลายเรื่อง มีความสุขจากการได้เห็นหลายครอบครัวเขาค่อยๆ พึ่งตนเองได้จากการมาร่วมกันเรียนรู้การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน

มีความสุขจากการได้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตคืนถิ่นที่ได้เห็นเพื่อนๆ ที่มีอุดมการณ์เดียวกันมาช่วยกันพัฒนาชุมชนและพัฒนาประเทศ

อนาคตของเยาวชนที่อยากเห็น

“เยาวชนในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” เป็นคำกล่าวที่เป็นจริงอยู่เสมอและตลอดเวลา แต่ทุกวันนี้สิ่งที่เห็นคือ “เด็กน้อยเอากันผู้เฒ่าได้ลูก” มีความหมายเด็กเยาวชนที่ไปทำงานที่กรุงเทพแล้วอยู่ด้วยกันจนมีลูกแต่ไม่สามารถเลี้ยงลูกได้จึงส่งลูกมาให้พ่อแม่ที่อยู่ที่บ้านเลี้ยงดูแทน สะท้อนให้เห็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งของเยาวชนไทย เพราะเหตุใดเยาวชนจึงทิ้งถิ่น?

1. การเสื่อมสลายของวัฒนธรรมไทยที่ดี หันไปตามวัฒนธรรมจากภายนอก คือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนสูญหายไปจากสังคมชนบท หรือในสังคมที่กำลังจะกลายเป็นเมืองอยู่ในขณะนี้ อิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอกจะแผ่มาพร้อมกันหลายเรื่อง เช่น วิถีคิด ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น

2. ขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือมีก็น้อยลงไปเรื่อยๆ คนเฒ่าคนแก่ล้มหายตายจากไปเรื่อยๆ ทำให้ขาดคนสานต่อ เช่น คนเฒ่าคนแก่จะภูมิปัญญาเรื่องหมอยาหรือสมุนไพรรักษาโรค เป็นต้น

3. สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความเร่งรีบ เร่งรัด ต้องไปทำงานหาเงินมาใช้จ่ายในครัวเรือนและใช้จ่ายเรื่องหนี้สิน ซึ่งไม่เหมือนสมัยก่อนที่สังคมไม่เร่งรีบแต่มีอยู่มีกินไม่มีหนี้สิน ตกเย็นก็พากันเก็บผักเก็บผลไม้ริมรั้วมากินอยู่กันแบบครอบครัวอบอุ่น

4. อาชีพเกษตรที่ขาดการสืบทอด โดยภาพรวมมองว่าเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยต้องทำงานลำบาก ต้องเหน็ดเหนื่อยกว่าจะได้ผลผลิตไปขายแต่ละปี ทั้งนี้ผู้เป็นพ่อแม่เองก็ไม่ส่งเสริมให้ลูกมาทำการเกษตร มีความเชื่อความหวังว่าส่งลูกไปเรียน

หนังสือเพื่อจะได้เป็นเจ้าของคนๆหนึ่ง เพื่อที่จะไม่ให้มาลำบากเหมือนพ่อแม่ อาชีพก็
เลยถูกตัดขาดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง

เพราะฉะนั้นเยาวชนที่ผมอยากเห็นก็คงจะเป็นว่า...

1. สร้างกิจกรรม อาจจะเป็นการอบรมหลักสูตรเยาวชนคนรักถิ่น
ขึ้นมา เพื่อให้เยาวชนได้เป็นความสำคัญสิ่งดีงามที่มีอยู่ในชุมชน
หรือจัดค่ายเด็กรักถิ่น
2. มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นปู่ย่าหรือพ่อแม่สู่ลูกหลาน ให้
ลูกหลานที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ
นำไปใช้ในชีวิตประจำวันจริง
3. ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้กลุ่มเด็กหรือเยาวชนได้มีกิจกรรมที่เป็น
ประโยชน์ร่วมกันทำ เช่น กิจกรรมแยกขยะ กิจกรรมปลูกต้นไม้
กิจกรรมเพาะกล้าขยายพันธุ์ต้นไม้ เป็นต้น
4. ควรคัดเลือกเยาวชนที่พ่อแม่มีพื้นฐานความเข้าใจหรือเห็นปัญหา
ให้ความสำคัญของเรื่องการพัฒนาเยาวชนให้อยู่กับท้องถิ่นไม่ทิ้ง
ถิ่น แต่กลุ่มเป้าหมายที่อยากให้ทำควรแยกเป็นกลุ่มเด็กรักถิ่น
อายุ 7 - 18 ปี หรือกลุ่มเยาวชนที่มีอายุ 19 - 30 ปี

(16)

โดย นางสาวรัตนปราณี กรมไทยสงค์

ชื่อ นางสาวรัตนปราณี กรมไทยสงค์ ชื่อเล่น เล็ก จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตร์ เอกคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อยู่บ้านเลขที่ 49 หมู่ 5 บ้านหนองหว้า ตำบลโหรา อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด บิดาชื่อ นายประมวล กรมไทยสงค์ มารดาชื่อ นางหนูกันย์ กรมไทยสงค์ มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน เป็นลูกคนสุดท้อง ที่ต้องรับภาระต้องอยู่บ้านช่วยพ่อแม่ทำงาน เพราะพี่ ๆ คนอื่นไปอยู่ที่กรุงเทพฯ กันหมดตั้งแต่ยังเรียนอยู่ชั้น ม.2 จึงทำให้วิถีชีวิตต้องอยู่ที่บ้านโดยตลอด ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานทุกอย่างแทนพี่ๆ ทั้งหมด งานในท้องไร่ท้องนาก็ต้องทำควบคู่ไปกับการเรียนหนังสือ แต่ด้วยที่เป็นคนเรียนเก่ง (แม้จะไม่ตั้งใจเรียนก็ตาม) เมื่อเรียนจบระดับมัธยมทุกคนในบ้านต่างต้องการที่จะให้เรียนต่อ เพราะอยากให้เข้ารับราชการ (แม้เราจะไม่เต็มใจก็ยังบังคับกัน) เหตุผลอีกอย่างหนึ่งที่ไม่อยากเรียนต่อระดับอุดมศึกษามากที่สุดคือ วันที่ต้องมาสอบตัวที่สถานศึกษานั้น แม่ป่วยหนักมากจนลูกจากที่นอนไม่ไหว เข้าไปขอร้องแม่ว่า “แม่หนูไม่เรียนได้ไหม จะให้หนูทำอะไรก็ยอม แต่ขออยู่บ้านดูแลแม่ จะให้ทำนาคนเดียวก็ได้ หรือจะให้ทำอะไรที่จะได้อยู่บ้านไม่ต้องไปเรียนเหนื่อยหมด” แล้วแม่ก็บอกว่า “ไม่ได้หรอกลูกต้องไปเรียนไม่ต้องห่วงแม่ พ่อก็อยู่ขอให้ตั้งใจเรียน อย่าฟุ่มเฟือย เพื่อวันข้างหน้าของลูก” แล้วแม่ลูกก็กอดกันร้องไห้แล้วแม่ก็ค่อย ๆ ล้มตัวลงนอนต่อ แล้วบอกเราว่า “ไปเรียนเถอะลูก แม่ไม่เป็นอะไรมากเดียวแม่ก็หาย” เราก็ก้มลงกราบแม่แล้วก็หิ้วกระเป๋าทั้งบ้านอันเป็นที่รักมาเป็นครั้งแรกของชีวิตที่ต้องออกจากบ้าน เราอยากบอกว่า “มันทุกข์มาก” เพราะ 1. เราไม่เคย

จากบ้านไปไหน 2. พ่อ แม่ ต้องอยู่
กันสองคน ในขณะที่แม่ป่วยหนักช่วย
พ่อไม่ได้ นั่นแสดงว่าพ่อต้องทำงาน
ในนาคนเดียว แต่เมื่อเราได้มาเรียน
แล้วทุกวันเสาร์ อาทิตย์เราต้อง
เดินทางกลับบ้านจากบุรีรัมย์ที่เรามา
เรียนไปบ้านที่ร้อยเอ็ดทุกสัปดาห์

เพื่อช่วยงานพ่อ แม่ ทั้งชนชั้นวรรณะ ไถนา หว่านข้าว บางทีก็ได้ไปรับจ้างไถนาเวลาพ่อ
แม่ ไม่มีเงินให้ บางทีก็รับจ้างอาจารย์เก็บข้อมูลงานวิจัย จนได้มารู้จักกับเครือข่าย
ปราชญ์ชาวบ้าน รู้จักพ่อผาย สร้อยสระกลาง พ่อสุทธินันท์ ปรัชญพฤกษ์ และรู้จักกับ
พ่อคำเดื่อง ภาษี ช่วงที่เก็บข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่ของปราชญ์ เรามาเห็นเราก็
ชอบ แล้วยังมีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของอาชีพการเกษตรมากขึ้น เมื่อจบ
การศึกษาจึงตัดสินใจไม่สอบบรรจุอะไรใด ๆ ทั้งสิ้น แต่โชคคืออย่างหนึ่งคือ แม่จะ
ค่อนข้างเคารพการตัดสินใจของลูกทุกคนแล้วแต่จะเลือกอะไรเพื่อตนเอง เพราะชีวิต
เป็นของใครของมันอยู่แล้ว ในระหว่างที่ไม่ได้สอบบรรจุอะไรก็ได้มีโอกาสจาก
เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ได้ให้โอกาสในการเรียนรู้ชีวิตจริงของ
ปราชญ์แต่ละท่านก็ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ต่าง ๆ เอาไว้พร้อมกับได้รับความช่วยเหลือ
จากพี่สาวคนโต ลงทุนปรับพื้นที่นาให้เราก็เลยมีพื้นที่ในการนำความรู้ที่ได้มาทดลองใช้
จริงเมื่อมีเวลาว่างก็จะกลับไปจัดการงานที่บ้านแทนพ่อ แม่ ทุกอย่าง ทำนาเองครบทุก
ขั้นตอนด้วยตัวเอง มีบางครั้งที่แม่จะเล่าให้ฟังว่า “มีคนถามแม่ว่า อีนางเล็กไปเฮ็ดงาน
หยังคือไป ๆ มา จั่งสี่ บ่ไปสอบไสติ” หรือ “เจ้าบ่อายคนติ ลูกเจ้าเรียนจบมามันบ่ไป
สอบอียังนี้” แล้วเราก็ถามความรู้สึกแม่ด้วยเหมือนกันว่าแล้ว “แม่ไม่รู้สึกละไรเธอ”
แม่ตอบได้ประทับใจมากเลยว่า “กะแล้วแต่มันตัวละ โดมันแหลม” ซึ่งก็ด้วยคำตอบนี้

ของแม่ที่ทำให้เราต้องพยายามที่จะพิสูจน์ตัวเองให้ใคร ๆ เห็นว่าการที่เราเลือกชีวิตอิสระ ไม่มีนายอย่างนี้ ไม่ต้องสอบบรรจุอะไรเราก็มีกิน มีใช้ มีแบ่งปันให้พ่อแม่ได้ ที่สำคัญเราได้ช่วยเหลือชาวบ้านอย่างแท้จริง แล้วพอเวลาพ่อ แม่ป่วยเราก็ได้มีโอกาสได้ดูแลท่านเต็มที่โดยไม่ต้องพะวงว่าจะถูกไล่ออกจากงาน จากการที่เราต้องมาอยู่เฝ้าพ่อแม่ หรือเปล่า พี่ ๆ ก็สบายใจที่มีเรามาอยู่กับพ่อแม่ ตัวของพ่อแม่เองก็รู้สึกอบอุ่นใจที่มีเราเป็นคนคอยดูแลอยู่ข้างๆ เวลาที่ท่านป่วย (เป็นสิ่งที่ต้องการอยากจะทำมาตั้งแต่ก่อนจะไปเรียนระดับอุดมศึกษาแล้วละ) มีครั้งหนึ่งแม่ป่วยแล้วเราก็กินหน้าที่ดูแลท่านอยู่ใกล้ ๆ ตลอดเวลา มีเพียงคนป่วยข้างๆ กันเขาพูดออกมาว่า “เจ้าจะแม่นโซคดีเนาะ มีลูกอยู่น่าตลอดเลย ขอยต์มีลูกกะคือบ่มีพ่อแม่ป่วยกะมาหาบ่ได้ ย่อนว่าลางานบ่ได้” เราก็กินที่เลยรีบบอกแม่ต่อเลยหลังจากอยู่สองคนกับแม่ว่า “เห็นบ่แม่ ว่าชั้นทำข่อยไปสอบ ไปเฝ้างานทางอื่นแล้วไผ่สิมาเบ้งเจ้ายามนี้ละ” แม่ก็ไม่พูดอะไรได้แต่ยิ้ม

ปรับฐานคิดชีวิตเปลี่ยน

ตลอดช่วงเวลาที่เรารู้กับปราชญ์ชาวบ้านนั้นได้มีโอกาสในการเรียนรู้หลาย ๆ อย่าง ทั้งที่เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ และการเรียนรู้จากของจริง แต่หลักสูตรหนึ่งที่ประทับใจมาก คือหลักสูตร **วปอ.ภาคประชาชน** (วิทยาการกระบวนการเพื่อการเรียนรู้สู่การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองภาคประชาชน) เป็นหลักสูตรที่ต้องเข้าเรียนรู้อยู่ 7 วัน เราก็กินใจมากจนได้ลาสิกขาเพื่อไปเรียนรู้หลักสูตรนี้จนครบ 7 วัน พอได้ผ่านกระบวนการแล้วยิ่งทำให้เราได้มองชีวิตมากขึ้น เข้าใจพื้นฐานชีวิตที่เรียบง่าย แค่มีกิน มีอยู่ มีใช้อย่างพอเพียง ไม่ต้องฟุ้งเพื่อชีวิตเราก็กินมีความสุขแล้ว เพราะหากเรามองชีวิตดี ๆ แล้ว ทุกอย่างที่เราพยายามที่จะหามาบำรุงบำเรอชีวิตอยู่นั้นเป็นเพียงส่วนเกินที่เราขาดได้ แต่เพราะเราไปให้ความสำคัญกับมันมากเกินไป มันก็เลยเหมือนกับมันสำคัญ

มากจนขาดไม่ได้ และมองข้ามสิ่งที่ชีวิตขาดไม่ได้เป็นเพียงส่วนที่ไม่สำคัญและไม่รู้คุณค่ามันเลย

จังหวะก้าวของบัณฑิต

เราต้องกลับมาจัดการพื้นที่ของตนเองเพื่อเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของตนเอง ครอบครัวและชุมชนต่อไปในภายภาคหน้า เป็นหลักประกันของชีวิต ในขณะที่มีแรงเราก็คอยจะเอาพลังสมองและพลังกายที่มีอยู่นี้อุทิศให้กับการทำงานใน

พื้นที่ของตนเอง และนำความรู้ที่ได้จากการทำงานของตนบอกการหาความรู้ ถ่ายทอดให้ความรู้ชาวบ้าน และพยายามทำให้คนที่เป็เกษตรกรได้รู้จักคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง ไม่ต้องไปเอาคำพูดของคนอื่นมาเป็นตัวชี้วัดความสำคัญของอาชีพตน พยายามทำหน้าที่ของตนเองให้ได้อย่างมีคุณค่ามากที่สุด นอกจากนั้นแล้วการเรียนรู้ในช่วงชีวิตที่ผ่านมา ส่วนมากเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการทำการเกษตร ที่เราต้องเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์ชีวิต และนำความรู้ที่นั้นมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ของตนเองและต่อชุมชนมากที่สุด จากวันจนวันนี้เราบอกได้เลยว่าไม่มีอาชีพใด หรือหน้าที่ไหนที่มีคุณค่ามากกว่าการเป็นเกษตรกรที่ดีมีคุณค่ามากที่สุด มีความภาคภูมิใจมากที่สุด และได้ทำตัวเองให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

การฝ่าฟันต่ออุปสรรคปัญหา

ปัญหาที่ผ่านมาของชีวิตก็เผชิญมาโดยตลอดก็คือการจัดการกับความคิด ความเข้าใจในตนเอง ของตัวเอง ที่จริงๆ แล้วเราเข้าใจตัวเอง รู้จักตัวเองมาตลอด แต่เนื่องจากว่าเราพยายามที่จะเอาความรู้สึก หรือความอยากของคนอื่นมาเป็นตัวในการตัดสินใจมากเกินไป ทำให้เราต้องมาเรียนหนังสือต่อระดับอุดมศึกษา (ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ไม่ดีเป็นอีกประสบการณ์หนึ่งของชีวิต ทำให้เราเข้าใจอะไร ๆ ได้ง่ายมากยิ่งขึ้นและที่สำคัญทำให้เรายังได้เห็นข้อเปรียบเทียบของชีวิตอย่างถ่องแท้) จนเมื่อเราจบการศึกษา เรายังเลือกชีวิตที่เป็นเกษตรกรและเลือกที่จะทำงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่นมากกว่างานที่จะทำเงินให้ได้เยอะๆ หรือเป็นข้าราชการที่คนอื่นมองว่ามั่นคงเป็นอาชีพที่มีหลักประกัน แต่เรายังโตะเต้ เดินเตะฝุ่นอยู่ตามท้องไร่ท้องนา **คนก็มองว่าเราไม่เอาไหน ไม่มีงานทำ** (ตัวเรามีนงานทำจนล้นมือเลยละ จนอยากมีเวลาวันละ 48 ชั่วโมงเลยละฮ่า ๆ ๆ ๆ) เราก็ไม่ถือดีหน้าซื่อทำตัวสนุกสนานกลมกลืนไปเลย เวลาใครมีปัญหาอะไรที่เราพอจะช่วยให้เราก็ช่วยอย่างเต็มที่จนคนที่บ้านเรียกเราว่า “ครูเล็ก” หรือเรียก “น้ำครู” และเรียกว่า “เกษตรกรเล็ก” จากการที่เราได้กลับไปทำพื้นที่ของตนเองจนเกิดผลให้ชาวบ้านได้เก็บกิน ในสวนของเรามีทุกอย่างที่ชาวบ้านชอบกิน แต่บางอย่างอาจจะมากหรือน้อยก็ว่ากันไป จนทุกวันนี้ไม่มีใครถามเราเรื่องการสอบหรือการทำงานอะไรอีก แต่จะมีก็เพียงแต่รู้สึกอยากจะทำให้กลับไปอยู่บ้านตนเองเสียที่

เมล็ดพันธุ์แห่งการเติบโต

จากประสบการณ์ชีวิตที่เราทั้งลองผิด ลองถูกด้วยตัวเองมาตลอด ทำให้เรามีองค์ความรู้หลายๆ อย่างพอที่จะถ่ายทอดออกไปให้คนอื่นได้รับรู้ได้ เราก็เลยได้รับการยอมรับให้เป็นวิทยากรประจำที่ศูนย์เรียนรู้ สถาบันพื้นฟูภูมิปัญญาไท แต่กว่าจะมาถึง

ตรงจุดนี้ได้มันต้องบอกว่า ยากมาก เพราะตัวเราเองมันต้องฝึกทักษะ การพูด การสังเกตคนฟังดูปฏิกิริยาที่คนแสดงออกแต่ละอย่างนั้นหมายถึงอะไรเราต้องแก้ยังไง การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าที่บางทีเราก็โดนอะไรที่ตรง ๆ แบบที่เราไม่ได้ตั้งตัวมาก่อนเราก็ต้องพยายามที่จะตั้งสติไว้

ให้ดีและพยายามนำสิ่งที่ประสบการณ์ จากการเรียนรู้ทั้งหมดมาประมวลกันเป็นคำตอบที่จะต้องเป็นจริงให้ชาวบ้าน เรียนรู้การโน้มน้าวใจคนให้สนใจอยากที่จะเรียนรู้บนพื้นฐานที่จะต้องคิดเป็นควบคู่ไปด้วย ฝึกตนเองในการฟังว่าจะต้องจับประเด็นอะไรยังไงเพื่อที่จะให้การฟังนั้นเกิดประโยชน์มากที่สุด มองให้เห็นสาระในการฟังบนความสนุกสนาน และสร้างการเรียนรู้บนความสนุกสนานให้ชาวบ้านไม่น่าเบื่อ จนบางทีเราก็นึกอยู่เหมือนกันว่า “ทำไมเราถึงต้องจริงจังกับชีวิตมากขนาดนี้” แต่ก็เพราะความที่เราเข้าใจชีวิตทำให้เราต้องจริงจังกับชีวิต เล่นไม่ได้ ทุกอย่างต้องเดินบนพื้นฐานที่ต้องพัฒนาตนเองควบคู่ไปด้วย ซึ่งทุกวันนี้เราเองก็ได้รับความไว้วางใจจากเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานให้มาช่วยจัดการพื้นที่ของโรงพยาบาลรามาริบัติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อม สร้างแหล่งอาหารที่สามารถผลิตอาหารส่งให้กับทางโรงพยาบาลเพื่อนำไปทำอาหารเลี้ยงผู้ป่วยในโรงพยาบาล แต่สิ่งที่มีความคาดหวังอย่างที่สุด คือ การได้เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับโลก และขยายแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบการสร้างฐานชีวิตที่มั่นคงมีทั้งแหล่งอาหาร แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

บัณฑิตกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

งานชุมชนนั้นก็ใช่ว่าเป็นอีกงานที่เราพยายามที่จะทำควบคู่กับการพัฒนาตนเองมาตลอด แต่ก็อย่างว่า งานชุมชนนั้นเป็นการทำงานกับคนอื่นที่ไม่ใช่แค่ตัวเราเท่านั้น ต้องมีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะฉะนั้นการทำงานกับชุมชนของเรานั้นก็ต้องเป็นการทำงานที่จะต้องตอบสนองความต้องการของคนอื่น นั่นคือเรื่องค่าตอบแทนที่จะต้องให้ และในขณะเดียวกันก็ต้องได้สิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย คือเรื่องสิ่งแวดล้อมนั่นเอง จึงมีการจัดการรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อขายต้นไม้ และมีบริการปลูกให้ฟรีให้กับคนที่ไม่มีเงินแต่ไม่มีเวลา และช่วยชาวบ้านในส่วนที่เขาต้องการให้ช่วยอะไรเราก็จะช่วยในส่วนนั้นเพื่อเติมเต็มความมั่นใจในการทำงานของเขาให้มากยิ่งขึ้น

ยืนหยัดได้ในชุมชน

สบมยห. (สบายมากอย่าห่วง) เพราะทุกอย่างที่เราทำนั้นมันเป็นวิถีชีวิตไม่ใช่สิ่งที่ใครๆ บอกว่าเป็นสิ่งที่ “ต้องทำนะ” เพราะฉะนั้นเราบอกได้อย่างเดียวว่า “มันใจมากค่ะ” เพราะทุกอย่างดำเนินไปตามปกติของชีวิตที่ทำมาตลอด

เชื่อมร้อยเครือข่าย

การเชื่อมโยงเครือข่ายอะไรก็ตามสิ่งที่จะต้องมียันดับแรกคือ “ใจ” ที่รักเหมือนกัน คิดดีเหมือนกัน ทำดีเหมือนกัน ประรณาดีต่อกันช่วยเหลือกันได้ ต่อเติมสิ่งที่ขาดให้กันและกัน เอาความรู้สึกของกันและกันเป็นตัวยึดสำคัญว่าสิ่งอื่นใด ถ้าได้อย่างนี้อยู่ไกลแค่ไหนก็เหมือนใกล้ทุกที่เลยละ และจะมีความยั่งยืนในการเชื่อมร้อยใจเข้าด้วยกัน...เชื่อในพลังความดีของตนเองแล้วสิ่งดี ๆ จะเกิดขึ้นกับชีวิตค่ะ

[หัวใจคืนถิ่น] ประสพการณ์พลังคนรุ่นใหม่ หัวใจคืนถิ่น และก้าวทางการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง [132]

บันทึก

[illegible]

บันทึก

[illegible]

บันทึก

[illegible]

บันทึก

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

บันทึก

[illegible]